

რუსუდან გომიხია
ევროპის უნივერსიტეტი

**განსხვავებული სტრატეგიები და
ეფექტური მიდგომები უცხოური
ენის სწავლების პროცესში**

გამომცემლობა „ანიპრესი“
თბილისი
2021

ნაშრომში წარმოდგენილია სწავლის სტრატეგიები, რომელიც განსაკუთრებულ კავშირშია სწავლის შედეგიანობასთან. სწავლის სტრატეგიები უნდა ჩაითვალოს ოპტიმალურად უცხოური ენის სწავლის ეფექტიანობისთვის. ამაზე უნდა აიგოს რეკომენდაციები, სადაც აისახება, როგორც დიაგნოსტიკური მეთოდებით გამოვლენილი პრეფერენციები, ისე დეფიციტური, ნაკლები ქულებით შეფასებული სტრატეგიების სახეებიც.

რედაქტორი: ნათელა იმედაძე

ფსიქოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ემერეტუსი.

რეცენზენტები: მაია მარლანია

ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი.

ფიქრია თორია

ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი.

© რ. გოგობია, 2021

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. პოლიბაოვსაძის №4, ☎: 5(99) 33 52.02, 5(99) 17 22 30

E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobn@universal@gmail.com

ISBN 978-9941-26-913-4

წინასიტყვაობა	5
უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიების დეფინიციები და კატეგორიზაცია	7
სტრატეგიების კავშირი წარმატებულ სწავლაში	23
სტრატეგიების პრაქტიკული გამოყენება სასწავლო პროცესში	43
კითხვის უნარის განვითარების ხელშემწყობი სტრატეგიები	71
წერის უნარის განვითარების ხელშემწყობი სტრატეგიები და ძირითადი პრინციპები	81
მოსმენის როლი უცხოური ენის სწავლის პროცესში	94
მეტყველების უნარის განვითარების ხელშემწყობი საშუალებები	103

დასკვნა	116
Summary	127
გამოყენებული ლიტერატურა	135
დანართი	140

რეპეკა ოქსფორდის მიერ შექმნილი სტრატეგიების კვლევის ინსტრუმენტი ამჟამად ყველაზე პოპულარულია საერთაშორისო სივრცეში. მის განმაზოგადებელ წიგნში “Language learning strategies around the world: cross-cultural perspectives” (1996) თავმოყრილია სტატიები, რომლებიც ასახავენ კვლევებს, ჩატარებულს ინგლისურის, როგორც მეორე უცხოური ენის სწავლის პროცესში ესპანელების, იაპონელების, ფინელების მიერ. ავტორების აზრით, სწორედ სტრატეგიების როლი წარმოადგენს კრიტიკულ საკითხს უცხოური ენის სწავლების პედაგოგიკისთვის. ცნობილი მეტაფორა, „კულტურული აისბერგის“ შესახებ აჩვენებს, რომ კულტურის მრავალი ასპექტი: ღირებულებები, პერცეფციები, რწმენები არსებობენ ცნობიერების ზედაპირის მიღმა; სხვა ასპექტები ფუნქციონირებენ ცნობიერების არეში. კულტურა ხშირად ასრულებს მნიშვნელოვან როლს სწავლის სტილსა და სტრატეგიებში, რაც მიღებულია კულტურის მრავალი მონაწილის მიერ. (ოქსფორდი, 1996).

კულტურის მნიშვნელობა ასახულია სიტუაციური კოგნიციის ცნებაში, რომელიც გულისხმობს, რომ კოგნიცია დროსა და სივრცეში განლაგებული აქტივობაა, რომელშიც ვითარდება ცოდნა. იგი განუყოფელია სწავლისგან, ის არის სწავლის ინტეგრალური ნაწილი.

უცხოური ენის სწავლა მოთავსებულია მოცემული კულტურული კონტექსტის შიგნით. ამ თვალსაზრისით სწავლა

არასოდეს არის მხოლოდ ტრანსმისიის პროცესი, არამედ, ყოველთვის ტრანსფორმაცია.

კულტურული ფონი ახდენს გავლენას სტრატეგიის შერჩევაზე. ესპანელების მიერ გლობალური და გარემოზე დამოკიდებული სტილისადმი უპირატესობის მინიჭების გამო სტუდენტები სწავლის სტრატეგიებში ირჩევენ კონტექსტიდან გამომდინარე, დეტალების არიდებას, სხვებთან ერთად მუშაობას და მსჯელობას აფუძნებენ უფრო მეტად პიროვნულ დამოკიდებულებაზე, ვიდრე ლოგიკაზე. საპირისპიროდ, უცხოური ენის შემსწავლელი მრავალი იაპონელი იყენებს ანალიტიკურ სტრატეგიებს, ეძებს მცირე დეტალებს, მუშაობს მარტო და აფუძნებს მსჯელობას ლოგიკაზე. კორეაში და არაბულ ქვეყნებში ხშირად იყენებენ დახსოვების სხვადასხვა სტრატეგიას. ჩრდილო ამერიკელები უფრო მოქნილები არიან სტრატეგიების გამოყენებაში.

პოლისე, ბონგარტი და კელერმანი (1984) ეგვიპტეში ინგლისური ენის სწავლებასთან დაკავშირებით აღნიშნავენ, რომ ინსტრუმენტულად მოტივირებული სტუდენტები უპირატესობას ანიჭებენ კოგნიტურ და მაორგანიზებელ სტრატეგიებს. მაკინტაუერი (1994) იტალიური და ესპანური ენების შესწავლისას, პირიქით, კოგნიტურ და მაორგანიზებელ სტრატეგიებს უკავშირებენ ინტეგრალურ მოტივაციას.

უცხოური ენის სწავლება შვიდი მიმართულებით გაიშლება: მოსმენა, ლაპარაკი, კითხვა, წერა, სწავლის სწავლა, კულტურათა დიალოგი, უცხოური ენის პრაქტიკული გამოყენება.

უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიების დაფინიციები და კატეგორიზაცია

თანამედროვე უცხოური ენების სწავლების მეთოდოლოგია მიისწრაფვის მოქნილი, პლურალისტური, მრავალმხრივი გადამწყვეტილებებისკენ; ამიტომ შემოდის ცნებები: უცხოური ენის სწავლების სტრატეგია და ტექნოლოგია. ჯერჯერობით არ არსებობს კომუნიკაციურ მიდგომაზე უკეთესი, რაც სახელმძღვანელოშია განხილული, მაგრამ არსებობს სწრაფვა უცხოური ენის სწავლების ოპტიმალური სტრატეგიისა და ტექნოლოგიისკენ. მომავალი მეთოდური სისტემა ვერ იქნება ვერც შეგნებულ-პრაქტიკული, ვერც აუდიო-ვიზუალური, ვერც ინტერაქტიული და სხვა. ის უნდა იყოს მთლიანი, რაციონალური, ეფექტური; უცხოური ენის სწავლების სტრატეგია უნდა ითვალისწინებდეს ყველა იმ ხერხსა და მუშაობის ყველა იმ ფორმას, რაც ისტორიულად სხვადასხვა მეთოდურ მიმართულებებს მიეწერებოდა, უნდა იყოს მოქნილი, დიფერენცირებული, ითვალისწინებდეს უცხოური ენის სწავლების სხვადასხვა პირობას. იმ გარემოებებს, რომელთაც შეუძლიათ სწავლების შედეგებზე გავლენის მოხდენა. სწავლების სტრატეგია უნდა გამოვლინდეს სწავლების მიზნებში, ამოცანებში, კომუნიკაციურ შინაარსში, სამეტყველო აქტივობის სახეების, ცოდნის, ჩვევებისა და უნარ-ჩვევათა შეფარდებაში კონტროლის, მონაწილეთა პიროვნული, ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებაში და სხვა. ამ ვითარებაში უცხოური ენის მასწავლებელს უდიდესი პასუხისმგებლობა ეკისრება; იგი უნდა იცნობდეს სხვადასხვა მეთოდურ ხერხს, მათ დადებით და

უარყოფით მხარეებს, უნდა იყენებდეს უცხოური ენის სწავლების მიზნის შესაბამის ტექნოლოგიებს (გიორგობიანი, ლ., კახიშვილი, ლ., მაცხოვნაშვილი, გ., & ქვლივიძე, რ. (2004).

ამჟამად არსებობს კომუნიკაციურ პრინციპზე დამყარებული უცხოური ენის სწავლების სტრატეგია და ტექნოლოგია და უცხოური ენის სწავლების სისტემა ჰიპოთეზის დონეზე. ამ უკანასკნელისთვის დამახასიათებელია უცხოური ენის სწავლების სავალდებულო და დამატებით მეცადინეობათა ერთმანეთთან დაკავშირება, შერწყმა, როდესაც გამოყენებულ იქნება ალტერნატიული მეთოდური მიმართულებები ინფორმაციის მოცულობის გასაფართოებლად მომავალში, მოსწავლეთა ფსიქოლოგიური თავისებურებების გათვალისწინებით; მეთოდების ცვლა განპირობებული იქნება სწავლების ელექტრონული საშუალებებით, ინტერნეტით, სატელეფონო საუბრებით უცხოურ ენაზე, ინდივიდუალური მიკროკომპიუტერის არსებობით, ე.წ. ორგანიზმერ-თარჯიმნების მონაწილეობით, რაც შეცვლის უცხოური ენის სწავლებისადმი ტრადიციულ მიდგომას, სწავლების პრინციპებს, მეთოდებსა და ხერხებს.

დღეისთვის პროფესიული თვისებები ჩამოყალიბებისა და განვითარების პროცესი უნდა დაეფუძნოს მასწავლებლისა და მოსწავლეების ჰუმანურ ურთიერთობებს, რის საფუძველზეც უნდა განხორციელდეს ერთი საგანმანათლებლო სისტემიდან მეორეზე, პიროვნულ-კომუნიკაციურად ორიენტირებულ სწავლებაზე, თანდათანობით გადასვლის შესაძლებლობა, რაც უცხოური ენის სწავლებაში შექმნის ჰუმანისტურ და პედაგოგიურ ორიენტაციას, პიროვნების განვითარებისა და თვითგანვითარების პირობებს.

ერთ-ერთ მნიშვნელოვან განსხვავებას, რომელიც განსაკუთრებულ კავშირშია სწავლის შედეგიანობასთან, წარმოადგენს ე.წ. სწავლის სტრატეგიები. ამ საკითხზე არსებობს რიგი ნარკვევებისა. ავტორები სხვადასხვანაირად აჯგუფებენ მათ. ჩვენ შევეცდებით მიმოვიხილოთ სტრატეგიების შესახებ არსებული ლიტერატურა მეტ-ნაკლები ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით.

ჯერ კიდევ მე-17 საუკუნეში იან ამოს კომენიუსი (კომენსკი) დიდაქტიკის პირველ და უკანასკნელ მიზნად მიიჩნევდა, ეპოვა და მასწავლებლამდე მიეტანა სწავლების ისეთი ხერხები/მეთოდები, რომელთა დახმარებითაც მოსწავლე მასწავლებლის ნაკლები ჩარევით მეტს ისწავლიდა და სკოლაც უწინდებურად მოსაწყენი აღარ მოეჩვენებოდა. ამის მისაღწევად კომენიუსი მოითხოვდა დიდაქტიკური აზროვნების შეცვლას, რაც იმას გულისხმობდა, რომ მხოლოდ სწავლების შინაარსი კი არ უნდა ყოფილიყო მასწავლებლის ყურადღების ცენტრში, არამედ იმ ხერხების/მეთოდების ძიება და პოვნაც, რომელთა მეშვეობითაც მოსწავლეები უფრო ადვილად და მეტი ხალისით აითვისებდნენ შინაარსს. მას შემდეგ, რაც კომენიუსმა ეს დიდაქტიკური პრინციპი გამოთქვა, სამ საუკუნეზე მეტი გავიდა. ამ ხნის განმავლობაში შემუშავდა, გამოიყადა და პრაქტიკაში დაინერგა უამრავი სასწავლო მეთოდი. ამ მეთოდების ეფექტიანობა მნიშვნელოვანწილად იმაზეა დამოკიდებული, რამდენად ადეკვატურად შევარჩევთ მათ.

ცნება „მეთოდი“ სხვადასხვა ვითარებაში სხვადასხვაგვარად აღიქმება, მაგრამ ნებისმიერ ვითარებაში გულისხმობს მიზნის მისაღწევ გზებს. სწავლების მეთოდი არის მასწავ-

ლებლის მიზანმიმართული ქმედება მოსწავლეებში შესაბამისი კომპეტენციის განსავითარებლად. სწავლების მეთოდის შერჩევისას მასწავლებელმა უნდა განსაზღვროს გაკვეთილის მიზანი და სავარაუდო შედეგი – რა უნდა იცოდეს და რისი გაკეთება შეძლოს. სწორედ შედეგზეა დამოკიდებული როგორც კურსის შინაარსი, ასევე სწავლების მეთოდებიც. მეთოდის შერჩევისას უნდა დავფიქრდეთ:

- დაგვეხმარება თუ არა ჩვენ მიერ შერჩეული მეთოდი დასახული შედეგის მიღწევაში;
- შეესაბამება თუ არა ჩვენ მიერ შერჩეული მეთოდი აქტივობას;
- შეესაბამება თუ არა ჩვენ მიერ შერჩეული მეთოდი მოსწავლეთა შესაძლებლობებსა და გამოცდილებას;
- ტექნიკურად შესაძლებელია თუ არა მისი განხორციელება (ხელმისაწვდომია თუ არა რესურსები; გვეყოფა თუ არა დრო? შესაძლებელია თუ არა ამ რაოდენობის მოსწავლით მეთოდის ეფექტიანად განხორციელება).

ხშირად მასწავლებლებს უჭირთ აქტივობისა და მეთოდის ერთმანეთისგან გარჩევა. აქტივობას დაესმის კითხვა: რას ვაკეთებ? მაგალითად, მასწავლებელი კლასთან ერთად შეიმუშავებს ჯგუფური მუშაობის წესებს. ხოლო ის, რასაც დაესმის კითხვა: როგორ ვაკეთებ? თუ რა დიდაქტიკური ხერხით ვახორციელებ ამ აქტივობას – მეთოდია. მაგალითად, პედაგოგი ჯგუფური მუშაობის წესებს შეიმუშავებს „აპოლო ტექნიკით“ ან „გონებრივი იერიშით“.

სწავლის შედეგების ჩამოყალიბებისას მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს ერთი რამ: მოსწავლეს მხოლოდ

კონკრეტული საკითხის შესახებ ცოდნის მიღებაში კი არ დაეხმაროს, არამედ გამოუმუშაოს მას ზოგადი/ტრანსფერული უნარებიც (მაგალითად, კომუნიკაციისა, პრეზენტაციისა, თანამშრომლობისა და სხვ.). სასურველი შედეგის მიღწევაში კი მას ადეკვატურად შერჩეული სწავლების მეთოდები დაეხმარება.

საგანმანათლებლო ლიტერატურაში სწავლების მეთოდების სხვადასხვა კლასიფიკაციას შეხვდებით. ერთ-ერთი კლასიფიკაციით, ისინი ორ ჯგუფად იყოფა: მეთოდები, რომლებიც ხელს უწყობს კონკრეტული მასალის ათვისებას და მეთოდები, რომლებიც ავითარებს ზოგად/ტრანსფერულ უნარებს, თუმცა ეს დაყოფა პირობითია, რადგან მეთოდთა უმრავლესობა მოსწავლეებს საგნობრივთან ერთად ზოგადი კომპეტენციის განვითარებაშიც ეხმარება.

მრავალი სასწავლო მეთოდი (მაგალითად, პროექტმეთოდი, ჯიგსოუ, კვირის გეგმა, აპოლო ტექნიკა და სხვა) ისწრაფის, განუვითაროს მოსწავლეებს დამოუკიდებლად მოქმედების უნარი. იმისთვის, რომ მოსწავლემ ეფექტიანად გამოიყენოს სწავლების მეთოდები, იგი სწავლის ეფექტურ სტრატეგიებს უნდა ფლობდეს.

სწავლის სტრატეგიები სწავლის ამოცანების შესასრულებლად საჭირო იდეებია, სპეციფიკური ტექნიკაა, რომელიც გეგმის შედგენაში გვეხმარება.

სწავლის სტრატეგია გულისხმობს შემეცნებითი პროცესების მიზანმიმართულ გამოყენებას სწავლის დროს. იგი აიოლებს ახალმიღებული ინფორმაციის აღქმას, გადამუშა-

ვებას და გონებაში შენახვას. სწავლის ეფექტური სტრატეგიები, როგორებიცაა, მაგალითად, ინფორმაციის ორგანიზება, დამუშავება, შეჯამება და დასკვნების გამოტანა, ჩანაწერების გაკეთება, საკუთარი სწავლის პროცესის მონიტორინგი, სამუშაოს განაწილება-დაგეგმვა და სხვა, მოსწავლეს მაღალ სააზროვნო უნარებს (ტრანსფერის უნარს, ანალიტიკურ, შემოქმედებით და კრიტიკულ აზროვნებას) უვითარებს, მაგრამ, სამწუხაროდ, მოსწავლეები უმეტესად სწავლის ისეთ პრიმიტიულ და ნაკლებეფექტურ სტრატეგიას იყენებენ, როგორიცაა მასალის გამეორება.

სტრატეგიის მნიშვნელობა სწავლებაში

- ✓ სწავლის სტრატეგიებს შორის ერთ-ერთი ცენტრალური ადგილი უჭირავს კოგნიტურ სტრატეგიებს, რომელთა საშუალებითაც მოსწავლე ცოდნას მოიპოვებს, გადაამუშავებს, გაანალიზებს, კრიტიკულად შეაფასებს, გონებაში ჩაიბეჭდავს, საჭიროების შემთხვევაში გამოიხმობს და სხვადასხვა სიტუაციაში გამოიყენებს.
- ✓ მეტაკოგნიცია არის აზროვნება საკუთარი აზროვნების შესახებ. მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესი გულისხმობს მოსწავლის აქტიურ ჩართვას საკუთარი სწავლის პროცესის დაგეგმვაში, მართვაში, მონიტორინგსა და შეფასებაში. მოსწავლის უნარი, გამოიტანოს დასკვნა იმის თაობაზე, რა და როგორ ისწავლა და დაგეგმოს საკუთარი თვითგანვითარება, მეტაკოგნიტური სტრატეგიაა. რაც უფრო მაღალია

მოსწავლის მეტაკოგნიტური აზროვნება, მით უფრო ადეკვატურად იყენებს იგი სწავლის ეფექტიან სტრატეგიებს.

- ✓ ეფექტიანი სწავლა მნიშვნელოვანწილად არის დამოკიდებული სწავლის ემოციურ-მოტივაციურ სტრატეგიებზეც, რომლებიც სწავლის პროცესს მუხტსა და ენერგიას აძლევს (Deci/Ryan 1993; Kuhl 1987) და მოსწავლეს შესასწავლი საკითხისადმი დადებით განწყობას უქმნის. ეფექტიანი სწავლა სოციალური ინტერაქციის გზით მიიღწევა. შესაბამისად, სასწავლო გარემოში ცოდნის კონსტრუირების საუკეთესო საშუალებაა თანამშრომლობითი სწავლების გამოყენება, მაგალითად, ჯგუფური მუშაობა, დისკუსიები, ურთიერთსწავლება და სხვ.
- ✓ რესურსების მოხმარება – რესურსებზე დაფუძნებულ სტრატეგიებს მიეკუთვნება სამუშაო კუთხე, მულტიმედია, ქსელური სასწავლო საშუალებები, მაგალითად, ბიბლიოთეკები, ინტერნეტი და სხვ. მნიშვნელოვან რესურსს წარმოადგენს სასწავლო დროც, რომლის სწორად გამოყენება ეფექტიანი სწავლის ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა.

ძნელი სათქმელია, ჩამოთვლილ სტრატეგიათაგან: კოგნიტური, მეტაკოგნიტური, ემოციურ-მოტივაციური, სოციალური, რესურსებზე დაფუძნებული, რომელია ყველაზე მნიშვნელოვანი ეფექტიანი სწავლისთვის, რადგან მათ მეტწილად კომპლექსურად იყენებენ (Weinert 1997). შესაძლოა, სწავლის

პროცესში შეინიშნებოდა სწავლის რომელიმე სტრატეგიის დეფიციტი, მაგრამ მისი კომპენსირება მოხერხდება, თუ სხვა სტრატეგიები მაღალ დონეზე იქნება განვითარებული. თუმცა არსებობს ისეთი რთული და კომპლექსური დავალებები, რომელთა შესასრულებლად სწავლის ყველა სტრატეგიის ცოდნა და გამოყენება აუცილებელი და საკმარისია, ერთ-ერთი მათგანი გამოაკლდეს, რომ მარცხი გარდაუვალია.

სწავლების მეთოდების ეფექტიანი გამოყენების წინაპირობა სწავლის ეფექტიანი სტრატეგიების დაუფლებაა.

უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიის განსაზღვრებისას, სხვადასხვა მკვლევარი იყენებს განსხვავებულ ტერმინებს და განსხვავებულ ცნებებს. გამომდინარე აქედან სხვადასხვა მკვლევარი თავისებურად განსაზღვრავს უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიას.

სწავლის სტრატეგიებია „ოპერაციები“, რომლებიც გამოიყენება მოსწავლის მიერ, რომელიც ეხმარება მას ენის ათვისებაში, აგროვებს, აღადგენს და იყენებს ინფორმაციას, სპეციალური მოქმედებები, რომლებიც ხორციელდება მოსწავლის მიერ, ისწავლოს უფრო ადვილად, სწრაფად, უფრო ხალისიანად, ეფექტურად და ახალ სიტუაციებში გამოსაყენებლად (ოქსფორდი, 2001).

შმეკის (1988) მიხედვით, სტრატეგია არის პროცედურათა სისტემა რაიმეს შესასრულებლად. სწავლის სტრატეგიები არის „ქცევა ან აზროვნება, რომელსაც მოსწავლე იყენებს სწავლის პერიოდში და რომელიც გავლენას ახდენს მოსწავლის სწავლის პროცესზე“.

რუბინი (1981) განსაზღვრავს სტრატეგიებს, როგორც ტექნიკას, რომელიც მოსწავლემ შეიძლება გამოიყენოს ცოდნის მისაღებად.

ბიალისტოკის (1990) მიხედვით, უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიები არის ოპტიმალური ინფორმაციის გადასამუშავებლად და ამით შემსწავლელს შეუძლია განამტკიცოს ენის შესწავლის უნარი. მან გამოყო ოთხი სახის სტრატეგია: 1) ფორმალური პრაქტიკა; 2) ფუნქციონალური პრაქტიკა; 3) მონიტორინგი; 4) დასკვნა.

სწავლის სტრატეგიები ეხმარება მოსწავლეებს გახდნენ უფრო დამოუკიდებლები. დამოუკიდებლობა მოითხოვს შეგნებულ კონტროლს თითოეული მოსწავლის კერძო სასწავლო პროცესებზე. სწავლის სტრატეგიები აგრეთვე იზრდება იმისდა მიხედვით, რამდენად შეუძლია ინდივიდს წარმატებით შეასრულოს დავალება, ან დავალებათა სერია.

სწავლის სტრატეგიები არის სწავლებადი და დადებით შედეგს იძლევა მოსმენაში, მეტყველებაში, კითხვაში და წერაში. სხვადასხვა ენის შესწავლის კვლევებში სტრატეგიის სწავლება წინ უძღვის უფრო დიდი სტრატეგიის გამოყენებას, მოტივაციის გაზრდას, სტრატეგიის ცოდნას და დადებით დამოკიდებულებებს.

სტრატეგიის სწავლების ეფექტურობა ვლინდება კულტურულ ბექგრაუნდში. კვლევის მიხედვით, სტრატეგიის სწავლება შეიძლება მიმართული იყოს ემოციის მართვისკენ და სწავლის სტილის წარმოქმნაზე.

სტრატეგიისთვის სტუდენტებს ნამდვილად სჭირდებათ ცოდნა, უნდა იყვნენ გულწრფელები. ტერმინი-სრულად

ინფორმირებული სტრატეგია—პლუს—სწავლების კონტროლი გამოხატავს მთავარ სინამდვილეს ასეთი სწავლებისა, რომელიც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ნებისმიერი ენის გაკვეთილზე. კვლევების უმეტესობა მიუთითებს, რომ სტრატეგიული სწავლება არ უნდა იყოს სესიური ხასიათის, ის ინტეგრირებული უნდა იყოს როგორც რეგულარული სწავლის ნაწილი.

ამჟამად ენის დაუფლების ყველაზე პოპულარული კლასიფიკაცია რეზეკა ოქსფორდს ეკუთვნის. ეს არის: კოგნიტური, მნემონიკური, მეტაკოგნიტური, კომპენსატორული, ემოციური, სოციალური სტრატეგიები. თითოეული სტრატეგია შემდეგნაირად შეიძლება დაეახასიათოთ:

კოგნიტური სტრატეგია, რომელიც ეხმარება მოსწავლეს შექმნას და გაზარდოს ასოციაციები ახალ და უკვე ნაცნობ ინფორმაციას შორის. კოგნიტური სტრატეგიის მაგალითებია: კონტექსტის გაგება, ანალიზი, დასაბუთება ინდუქციურად და დედუქციურად, სისტემატური შენიშვნები და ინფორმაციის რეორგანიზაცია. კოგნიტურ სტრატეგიებში შედის სპეციფიკური საღი გზების სწავლების სიმტკიცე, ასევე წყაროები გამოიყენება სწავლების განსამტკიცებლად, როგორიცაა ლექსიკონების გამოყენება, ახალი ინფორმაციის დაკავშირება ძველთან. მასწავლებელს შეუძლია დაეხმაროს მოსწავლეებს კოგნიტური სწავლების სტრატეგიების განვითარებაში, როგორიცაა ანალიზი, სინთეზირება და დასაბუთება.

მნემონიკური (დამახსოვრების) სტრატეგიები ეხმარება მოსწავლეებს დააკავშირონ ახალი საკითხი უკვე ნაცნობთან. ეს არის საჭირო ინფორმაცია გასახსენებლად. მაგ.: ხმით

(რიტმაში), სხეულის მოძრაობით (ფიზიკური რეაქცია, სადაც მასწავლებელი აძლევს დავალებას ინგლისურად და მოსწავლეები მას ასრულებენ ფურცელზე ან დაფაზე). მნემონიკური სტრატეგიები უნდა გამოეყოს შემეცნებით სტრატეგიებს. შემეცნებითი სტრატეგიებისგან განსხვავებით, მნემონიკური სტრატეგიები ხელს არ უწყობს ღრმა ასოციაციებს, მაგრამ ის აკავშირებს ერთ საგანს მეორესთან. მნემონიკური სტრატეგიები ხშირად დგას პირველ საფეხურზე ლექსიკური ერთეულების სწავლისას ან გრამატიკული წესების სწავლისას.

მეტაკოგნიტური სტრატეგიები ეხმარება მოსწავლეებს თავი გაართვან: 1) როგორც მოსწავლეებმა; 2) საერთო სასწავლო პროცესებში; 3) სპეციფიკურ სასწავლო დავალებებში. მეტაკოგნიტური სტრატეგიების ერთი ჯგუფი ეხმარება ინდივიდებს შეიყნონ საკუთარი თავი უკეთ, როგორც ენის შემსწავლელნი.

სწავლის სტილი არის ფართო მიდგომა, რომელიც თითოეულ მოსწავლეს შეაქვს უცხოური ენის სწავლაში ან ნებისმიერი პრობლემის გადაწყვეტაში. სწავლის სტილის მაგალითებში შედის ვიზუალური, აუდიტორული, კინესთეტიკური, გლობალური, ანალიტიკური, ინტუიტიურ-რაციონალური. სწავლის სტილის ცოდნა ეხმარება მოსწავლეებს სტრატეგიების არჩევაში, რომელიც ერგება მათი სწავლის სტილს. მეტაკოგნიტური სტრატეგიების სხვა მიმართულება დაკავშირებულია სასწავლო პროცესის მართვასთან ზოგადად და შეიცავს ინდივიდუალობასთან არსებულ წყაროებს, წყვეტს თუ რომელი წყაროები არის ფასეული მოცემული დავალებისთვის, სასწავლო გეგმის სიას, კარგი სასწავლო ადგილის პოვნას და

შექმნას და ა.შ. ეს მიმართულება ასევე შეიცავს საზოგადო მიზნების არსებობას ენის სწავლისთვის. უცხოური ენის სწავლა შეიძლება შეფერხდეს თუ მიზნები არამკაფიოა ან სავარაუდო. სხვა მეტაკოგნიტური სტრატეგიები აგრეთვე ეხმარება მოსწავლეებს მოცემული ენის დავალებების განხილვაში, და არა საერთოდ ენის შესწავლის პროცესში. მეტაკოგნიტური სტრატეგიების ეს მიმართულება შეიცავს სხვა ტექნიკას, წყვეტს დავალების – კავშირის მიზნებს ენის შესწავლასთან, ყურადღებას აქცევს დავალებას, იქვე გეგმავს საფეხურებს ენის დავალებებში, მიმოიხილავს შესაბამის სიტყვათა მარაგს და გრამატიკას, პოულობს დავალებებს შესაბამის თემებზე და წყაროებზე, წყვეტს, თუ რომელი სხვა სტრატეგიები შეიძლება იყოს ხელსაყრელი და იყენებს მათ, ირჩევს ალტერნატიულ სტრატეგიებს, აწესრიგებს ენობრივ შეცდომებს დავალების განმავლობაში. მეტაკოგნიტურ სტრატეგიებში შედის დაგეგმვა და სწავლის მიმართულების საერთო დონე, ფიქრი სწავლის ირგვლივ, მეტყველების ან წერის მონიტორინგი და შეფასება თუ რამდენად კარგად ასრულებს მოსწავლე მოცემულ დავალებას.

კომპენსატორული, გასაუმჯობესებელი სტრატეგიები ეხმარება მოსწავლეებს იმ ცოდნის შევსებაში, რაც მათ არ იციან. გასაუმჯობესებელ სტრატეგიებში შედის სინონიმები, უხვსიტყვაობა და ჟესტიკულაცია.

ემოციური (affective) სტრატეგიები შეიცავს ინდივიდის გრძნობებს (მაგ.: შფოთვა, სიბრაზე, კმაყოფილება) და იძლევა ცოდნას უცხოური ენის დეტალებზე ან დავალებებზე. ემოციური სტრატეგიები გავლენას ახდენს კულტურაზე. ზოგი-

ერთი კულტურის მიხედვით ხდება საკუთარი გრძნობების დაკავშირება სწავლებასთან. შფოთვამ შეიძლება გამოიწვიოს უარყოფითი რეაქცია უცხოური ენის შესწავლის პროცესში. მოცემული ემოციური სტრატეგიები შეიძლება დაეხმაროს მოსწავლეებს შიშის გადალახვაში, იმ გზებით როგორიცაა მაგალითად: ღრმა სუნთქვა, სიცილი, საუბარი („მე ვიცი, რომ მე შემოძლია ამის გაკეთება!“, „მე ახლა უფრო მეტი ვიცი, ვიდრე ადრე“) და სიამაყე.

უარყოფითმა დამოკიდებულებამ შეიძლება შეამციროს მოსწავლეების მოტივაცია და ზიანი მიაყენოს უცხოური ენის შესწავლას, მიუხედავად ამისა, დადებითმა დამოკიდებულებამ შეიძლება საპირისპირო რამ გააკეთოს. ემოციური სტრატეგიების გამოყენება, რომელიც გამოცდის აზრებს და დამოკიდებულებას, არის სასარგებლო მაგ.: ნებისმიერი ენის შესწავლისთვის, მასწავლებლისთვის და კლასისთვის.

სოციალური სტრატეგიები აადვილებს სწავლას და ეხმარება მოსწავლეებს გაიგონ იმ უცხოური ენის კულტურა, რომელსაც ისინი სწავლობენ. სოციალური სტრატეგიების მაგალითებია: კითხვების დასმა უფრო მეტი გარკვეულობისთვის ან კონკრეტული ფაქტის დასამტკიცებლად, ასევე დახმარება სთხოვო მეგობარს და სწავლა კლასის გარეთ. სოციალური სტრატეგიები არის გადამწყვეტი უცხოური ენის შესწავლაში. სოციალურ სტრატეგიებში შედის ურთიერთობა ხალხთან. აქ სწავლის სტრატეგია მოწმობს იმ ცვლილებებს, რომლებსაც მოსწავლე ახორციელებს უცხოური ენის სწავლების პროცესში. სოციალური სტრატეგიები გულისხმობს სწავლას ურთიერთობით, როგორიცაა მეგობრებთან ერთად

მუშაობა, ან დახმარება სთხოვო მასწავლებელს (კარტერი, ნუნანი, 2001).

სხვა სტრატეგიები, როგორიცაა ინდუქციური ლოგიკის გამოყენება, განსაზღვრავს გრამატიკულ წესს, ან ქმნის გონებრივ ასოციაციებს ახალ სიტყვასა და უკვე ნაცნობს შორის. სხვა ტექნიკაც გამოიყენება, ინტერვიუები, ზეპირი მოხსენებები დავალების შესრულებამდე, სტრატეგიული დღიურები და სტრატეგიული ანკეტა, როგორიცაა სტრატეგიული ინვენტარი ენის შესწავლისთვის.

ოქსფორდმა (2001), გამოყო მთავარი კვლევის შედეგების (ცხრილი 1) ექვსი კატეგორია, სადაც შედიოდა დამახსოვრების, საკომპენსაციო, კოგნიტური, მეტაკოგნიტური, სოციალური, ემოციური სტრატეგიები, რომლებიც დაყო ორ ძირითად ჯგუფად, პირდაპირი და არაპირდაპირი სტრატეგიები. პირდაპირ სტრატეგიებში ის გულისხმობდა იმ მენტალურ პროცესებს, რომლებიც შესასწავლ ენაზეა მიმართული, არაპირდაპირში – ხელს უწყობს ენის ათვისებას დაგეგმვის, რეგულაციის საშუალებით.

ცხრილი 1.: რ. ოქსფორდის ენის შესწავლის სტრატეგიების სისტემა
(ოქსფორდი, 2001)

ტიპი	ძირითადი სტრატეგიები	შეორეხარისხოვანი სტრატეგიები
პირდაპირი სტრატეგიები	მნემონიკური სტრატეგიები	ა) მენტალობის შექმნა. ბ) იმიჯების და ხმების შექმნა. გ) მიმოხილვა. დ) მოქმედება.
	კოგნიტური სტრატეგიები	ა) პრაქტიკა. ბ) ინფორმაციის მიღება და განალიზება. გ) ანალიზი. დ) სტრუქტურის შექმნა.
არაპირდაპირი სტრატეგიები	საკომპენსაციო სტრატეგიები	ა) გამოცნობა. ბ) ნაკლი საუბარში და წერაში.
	მეტაკოგნიტური სტრატეგიები	ა) კონცენტრაცია სწავლის მიმართ. ბ) სწავლის დაგეგმვა. გ) სწავლის შეფასება.
	ემოციური სტრატეგიები	ა) ღელვის შეშვირება. ბ) თვით-გამხნელება. გ) ემოციების მართვა.
	სოციალური სტრატეგიები	ა) შეკითხვების დასმა. ბ) თანამშრომლობა. გ) ემფატია სხვებთან ერთად.

მკვლევარებმა კონცეპტუალიზაცია უნდა მოახდინონ უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიებში, რომლებიც შეიცავს სწავლის სოციალურ და ემოციურ მხარეებს უფრო მეტად ინტელექტუალური ხაზით. უცხოური ენის შემსწავლელი არ არის კოგნიტური და მეტაკოგნიტური მექანიზმი, ის არის სრულფასოვანი პიროვნება.

პედაგოგს შეუძლია აწარმოოს კვლევა, რათა უკეთ გაიყნოს თავისი სტუდენტები და გაითვალისწინოს ის სტრატეგიები, რომლებიც შემსწავლელებს სჭირდებათ.

არსებობს ბევრი აქტიური სტრატეგია, რომელიც შემსწავლელმა უნდა გამოიყენოს ეფექტური სწავლებისთვის. შემსწავლელები სტრატეგიების შესწავლით პოულობენ გზას გაზარდონ თვალთახედვის არე სოციალური ურთიერთობისთვის. მაგ.: ელევინ ჰეთრის (1978) მიხედვით, ისინი ავითარებენ ტექნიკას კარგი საუბრისთვის.

ნებისმიერი სახის სტრატეგიული სწავლების წარმატებაში პედაგოგმა მხედველობაში უნდა მიიღოს თითოეული ინდივიდის წარმატება.

სტრატეგიების კავშირი წარმატებულ სწავლაში

სტრატეგიებისა და სწავლაში მოპოვებული შედეგების კავშირის კვლევა დაიწყო „ძლიერი მოსწავლეების“ სტრატეგიებით რუბინის და სტერნის მიერ. ამ კვლევის შემდეგ უამრავი მკვლევარი შეეცადა შეესწავლა უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიის მნიშვნელობა წარმატებულ მოსწავლეებში (ჩემოტი და კუპერი, 2004; ნაიმანი, ფროლიხი, სტერნი და ტოდესკო, 1978 და ა. შ.). მათ აღნიშნეს, რომ წარმატებული მოსწავლეები უფრო ხშირად იყენებენ უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიებს, ვიდრე ნაკლებად წარმატებული მოსწავლეები. მკვლევრებს მიაჩნიათ, რომ ენის შესწავლის სტრატეგია მნიშვნელოვან როლს ასრულებს უცხოური ენის შესწავლისას.

ნაიმანი, ფროლიხი, სტერნი და ტოდესკო შეეცადნენ შეესწავლათ ძლიერი მოსწავლეები. მათ აღმოაჩინეს 6 სტრატეგია:

სტრატეგია 1: მოსწავლისთვის შესაფერისი სწავლის სტილის პოვნა. ზოგიერთი იყენებს აუდიო მასალას, ზოგიერთი კი ცდილობს ურთიერთობის დამყარებას.

სტრატეგია 2: მოსწავლე უცხოური ენის შესწავლის პროცესში. ისინი კლასში არიან აქტიურები. უსმენენ რადიოს, დადიან კინოში.

სტრატეგია 3: უცხოური ენის ცოდნის განვითარება, როგორც სისტემა და როგორც კომუნიკაცია. მათ ესმით, რომ უცხოური ენა არის არა მარტო წესების რთული სისტემა, არამედ რომ ის გამოიყენება მიზნის მისაღწევად.

სტრატეგია 4: ყურადღების მიქცევა უცხოური ენის ცოდნის განვითარებაზე. ისინი კმაყოფილები არიან უცხოური ენის ცოდნის დონით, მაგრამ მაინც ცდილობენ მის გაუმჯობესებას. ითხოვენ შეცდომები შეესწორონ.

სტრატეგია 5: უცხოური ენის განვითარება როგორც ცალკე სისტემა. მოსწავლეები ცდილობენ განავითარონ საკუთარი ცოდნა, შესასწავლ ენას არ უკავშირებენ მშობლიურ ენას.

სტრატეგია 6: ანგარიშის გაწევა იმ მოთხოვნებისთვის, რომლებსაც უცხოური ენა წამოაყენებს. მოსწავლეს უჭირს თავისი თავის გამოვლენა, ის უშვებს ბევრ შეცდომას.

ნაიმენმა, ფროლიხმა, სტერნმა და ტოდესკომ გამოყვეს კიდევ უფრო სპეციფიკური ტექნიკის სტრატეგიები:

- ✓ ხმამაღლა გამოვლენა მასწავლებლის შემდეგ;
- ✓ წესების გათვალისწინება გრამატიკის მიხედვით;
- ✓ ლექსიკონის შექმნა და მათი დამახსოვრება;
- ✓ რადიოს, ტელევიზორის, მაგნიტოფონის და ა. შ. მოსმენა;
- ✓ ურთიერთობის დამყარება;
- ✓ ჟურნალების, გაზეთების და ა. შ. კითხვა.

ზოგიერთ მოსწავლეს შეუძლია უფრო ზუსტად, დეტალურად და ორგანიზებულად ფიქრი, რადგან ისინი არიან უნარიანები, შეუძლიათ ანალიტიკური აზროვნება ზეპირ მასალაზე და დამახსოვრება. ეს უნარები შეიძლება იყოს მნიშვნელოვანი წარმატებისთვის. ნაკლებად წარმატებულ მოსწავლეებს შეიძლება არ ჰქონდეთ წარმატება იგივე მიზეზების არ

ქონის გამო, მათ არ შეუძლიათ სტრატეგიების წარმოჩენა უუნარობის გამო.

წარმატებული მოსწავლეები არკვევენ თუ რომელი სტრატეგიები არის გამოსადეგი. ასევე ეფექტურია, როდესაც სტრატეგიებს აერთიანებენ.

რუბინი აყალიბებს კარგი მოსწავლის შემდეგ თვისებებს:

❖ არის გულმოდგინე და მოაზროვნე;

უყვარს ურთიერთობა;

ნელია, იმიტომ რომ ნაკლები შეცდომა დაუშვას;

ყურადღებიანია დავალების მიმართ, იყენებს ანალიზს;

იყენებს ყველა პრაქტიკულ შესაძლებლობას;

ყურადღებას აქცევს საკუთარ მეტყველებას;

ყურადღებას აქცევს სიტყვის მნიშვნელობას.

ვენდენმა (1991) კვლევაჩაატარა 60 სტუდენტზე. სტუდენტები დაყვეს ძლიერ და სუსტ ჯგუფად. მონაცემები შეაგროვეს ანკეტების და ინტერვიუების სახით. ანკეტირების შედეგად მიღებული მონაცემები ემყარებოდა ფორმალურ პრაქტიკას, ფუნქციონალურ პრაქტიკას და მონიტორინგს. ფუნქციონალური სტრატეგიების კატეგორია შედგებოდა რამდენიმე სტრატეგიის კომპონენტისგან: ა) ურთიერთობა; ბ) აზროვნება უცხოურ ენაზე; გ) ჯგუფური მუშაობა. ფუნქციონალურ პრაქტიკულ სტრატეგიაში შედის ლექციები, ტელევიზორის და ფილმების ყურება.

რუბინის მიხედვით კარგი მოსწავლეები არიან გულმოდგინეები, აქვთ მიხვედრილობის უნარი. არიან კომუნიკაბელურები, მოჰყავთ მაგალითები და აანალიზებენ, ხშირად

მიმართავენ პრაქტიკას, ყურადღებას აქცევენ საკუთარ მეტყველებას, ასევე სიტყვის მნიშვნელობას.

წარმატებული მოსწავლეები ირჩევენ სტრატეგიებს, რომ იმუშაონ ერთად, კარგად ერგებიან მოცემულ დავალებას (ჩემოტი, კუპერი, 2004). სტუდენტებს შეუძლიათ ადვილად ახსნან სტრატეგიები, რომლებსაც ისინი იყენებენ და ასევე თუ რატომ იყენებენ მათ (ო'მელი, ჩემოტი, 2004).

კვლევებიდან ჩანს, რომ წარმატებული მოსწავლეები იყენებენ სტრატეგიების ფართო არჩევანს. მაგ.: მათ შეიძლება გაიმეორონ ჩუმად თავისთვის ბგერები, რომლებიც ესმით მასწავლებლისგან, ან სხვა სტუდენტებისგან. როდესაც მასწავლებელი კითხვას უსვამს სტუდენტებს, ისინი ხშირად ფიქრობენ საკუთარ პასუხზე და ადარებენ მას სხვა პასუხებს. როდესაც სწავლობენ დიალოგს, ისინი ცდილობენ გააიგივონ უცხო ენის როლებთან და დიდი ყურადღება მიაქციონ იმ ენის მნიშვნელობას, რომელსაც იყენებენ. მათ შეუძლიათ განიხილონ გაკვეთილის მასალა სხვა სტუდენტებთან. კლასის გარეთ ისინი იყენებენ ყველა შესაძლებლობას გამოიყენონ ენა, როგორც ურთიერთობის საშუალება. მაგ.: ადამიანებთან ურთიერთობა, რადიოს მოსენა, გაზეთების კითხვა.

კარგი მოსწავლეები არიან აგრეთვე ძალიან აქტიურები, მონდომებულები სწავლის პროცესით და მათი პიროვნული სწავლის სტილით, ისინი იყენებენ სტრატეგიებს სწავლის გასაუმჯობესებლად. ცდილობენ აღმოაჩინონ თუ რომელი სტრატეგიები არის მნიშვნელოვანი უცხოური ენის განვითარებისთვის. ასეთმა კვლევებმა აჩვენეს, რომ წარმატებული მოსწავლეები იყენებენ უფრო მეტ სტრატეგიებს, ვიდრე

არანარმატებელი მოსწავლეები. მათ ასევე აჩვენეს, რომ სხვადასხვა სტრატეგიები დაკავშირებულია უცხოური ენის სწავლის სხვადასხვა ასპექტებთან. სტრატეგიები, სადაც შედის ფორმალური პრაქტიკა (მაგ; ახალი სიტყვის გამეორება) ხელს უწყობს ლინგვისტური უნარის განვითარებას, მაშინ როდესაც სტრატეგიები, სადაც შედის ფუნქციური პრაქტიკა (მაგ.: იპოვო თანამოსაუბრე) ეხმარება მეტყველების განვითარებას. წარმატებულმა მოსწავლეებმა შეიძლება აგრეთვე გამოიყენონ სხვადასხვა სტრატეგიები სხვადასხვა საფეხურზე მეტი განვითარებისთვის.

სუსტები არიან ის მოსწავლეები, რომლებიც დამოკიდებულნი არიან მასწავლებელზე. სტუდენტებს უნდა ასწავლონ დამოუკიდებლად მუშაობა.

ო'შელიმ და ჩემოტმა ჩაატარეს ასევე კვლევა. ერთი ჯგუფი მოამზადეს კოგნიტურ და სოციალურ სტრატეგიებში, მეორე ჯგუფი მოამზადეს მეტაკოგნიტურ სტრატეგიებში. მესამე ჯგუფი არ მოამზადეს არც ერთ სტრატეგიაში. იმ ჯგუფმა, რომელიც მოამზადეს მეტაკოგნიტურ სტრატეგიებში კარგი შედეგი აჩვენა მეტყველებაში, მაგრამ არა მოსასმენ დავალებებში. ჯგუფმა, რომელიც მოამზადეს კოგნიტურ სტრატეგიებში უკეთესი შედეგი აჩვენა, ვიდრე საკონტროლო ჯგუფმა. აქედან გამომდინარე ო'შელი და ჩემოტი ამტკიცებენ, რომ სტუდენტები, რომლებიც გამოიყენებენ სწავლის სტრატეგიებს, გაიმჯობესებენ უცხოური ენის ცოდნის დონეს. ო'შელი აცხადებს, რომ სტრატეგიის სწავლის ეფექტურობა დამოკიდებულია კულტურულ თავისებურებასთან. თუმცა ეს დებულება არ არის დაფუძნებული შედარებით ანალიზზე.

ამგვარად, სტრატეგიები გავლენას ახდენენ უცხოური ენის შესწავლის წარმატებაზე, არსებობს სტრატეგიების ურთიერთკავშირი: ა) უცხოური ენის შესწავლის პროცესთან; ბ) უცხოური ენის სწავლების და ურთიერთობის დაუცველობის გაზრდასთან და გ) სწავლების მართვასთან.

სტრატეგიები, სადაც შედის მარტივი ოპერაციები ლინგვისტურ მასალაზე, როგორიცაა გამეორება, დაზეპირება, ხშირად გამოიყენება საშუალო სკოლებში. სხვა სტრატეგიები, როგორიცაა მონიტორინგი ან დაჯგუფება და ა. შ. მოგვიანებით წარმოჩინდა და ნაკლებად გამოიყენება. ადვილი სტრატეგიები უფრო ხელსაყრელია ყველასთვის და ვარჯიშმა შეიძლება მოახდინოს გავლენა მათ ხშირ გამოყენებაზე, ხოლო რთული სტრატეგიები შეიძლება ყველასთვის არ იყოს მისაღები. ასევე სტრატეგიები ფართოდ არის დაკავშირებული სწავლის გამოცდილებასთან.

ო'შელის კვლევაში შედის ისეთი საკითხები, როგორიცაა ყურადღების გამახვილება და მონიტორინგი. ვენდენი მიმართავს მოსწავლის უნარს ანალიზისთვის, დაგეგმისთვის და პრიორიტეტების შესაქმნელად. თითოეულ შემთხვევაში, ჩვენ გვაქვს წარმოდგენა მოსწავლის აზროვნებაზე, მის სწავლაზე და არჩევანის გაკეთებაზე, თუ რომელი არის მისთვის ოპტიმალური.

გამოთქმულია აზრი, რომ არსებობს კავშირი უცხოური ენის სწავლის მოტივაციას და გამოყენებულ სტრატეგიებს შორის (მაკინტაუერი, 1994).

მოტივაციის თვისობრივი ანალიზები დაკავშირებულია სტრატეგიების მართვასთან. შეიძლება მოტივაციური ორიენტაციების დაკავშირება სტრატეგიებთან.

შმილტმა ეგვიპტეში კვლევის შედეგად დაადგინა, რომ ინსტრუმენტულად მოტივირებული სტუდენტები უფრო ხშირად იყენებდნენ კოგნიტურ და მათემატიკურ სტრატეგიებს.

უცხოური ენის სწავლის სტრატეგიები არის სპეციფიკური მოქმედება, ქცევა, საფეხურები, ან ტექნიკა, რომლებსაც სტუდენტები იყენებენ წარმატების დასამტკიცებლად უცხოური ენის გამოყენებისას (ოქსფორდი, 2001) სტრატეგიები. არის მოქმედების იარაღი, რომელიც საჭიროა უცხოური ენის კომუნიკაციური ნიჭის განვითარებისთვის (ო'მელი, ჩემოტი, 2004).

კოგნიტური (მაგ.: თარგმნა, ანალიზი) და მეტაკოგნიტური (მაგ.: დაგეგმვა, ორგანიზება) სტრატეგიები ხშირად გამოიყენება ერთად, ისინი ერთმანეთს აძლიერებენ (ო'მელი, ჩემოტი, 2004). სტრატეგიების კომბინაციას ხშირად აქვს მეტი ეფექტი, ვიდრე თითოეულ სტრატეგიას.

უცხოურ ენაზე საუბარი მოითხოვს ისეთ სტრატეგიებს, როგორიც არის რისკი, პერეფრაზირება, სიტყვაუხვობა, თვით-მონიტორინგი და თვით შეფასება.

სოციალური და ემოციური სტრატეგიები ნაკლებად არის მოცემული უცხოური ენის კვლევებში. ეს ალბათ იმიტომ, რომ ეს ქცევები არ არის შესწავლილი მკვლევარების მიერ, იმიტომ, რომ მოსწავლეები არ აქცევენ ყურადღებას საკუთარ გრძნობებს და სოციალურ ურთიერთობას როგორც უცხოური ენის სწავლის პროცესის ნაწილს (ოქსფორდი, 2001).

როგორც აღნიშნეთ, რებეკა ოქსფორდის კვლევები სტრატეგიების შესახებ და მის მიერ შექმნილი კითხვარი ყველაზე პოპულარულია უცხოური ენის შესწავლის თანამედროვე მიდგომებში.

ოქსფორდი გამოყოფს შემდეგ ფაქტორებს, რომლებიც გავლენას ახდენენ სტრატეგიების არჩევაში:

მოტივაცია. მოტივირებული მოსწავლეები იყენებენ მეტ სტრატეგიებს, ვიდრე ნაკლებად მოტივირებული მოსწავლეები. როგორც დორნიეიმ და ოტომ (1998) აღნიშნეს, სწავლის სტრატეგიები როგორც მიზან-მიმართული ქცევები დამახასიათებლად მიუთითებს მოტივაციის არსებობაზე.

სქესი. მდედრობითი სქესის მოსწავლეები უფრო იყენებენ სტრატეგიებს, ვიდრე მამრობითი სქესის მოსწავლეები.

დამახსოვრება და დამახსოვრების სხვა ფორმები უფრო იყო გავრცელებულტურული ფონი. ზეპირი ული აზიელ სტუდენტებში, ვიდრე სხვა კულტურული ბექგრაუნდის მქონე სტუდენტებთან.

დამოკიდებულება და შეხედულებები. ამას აქვს დიდი ეფექტი სტრატეგიების არჩევაში, უარყოფითი დამოკიდებულებები და შეხედულებები ხშირად იწვევს სუსტ სტრატეგიებს.

დავალების ტიპი. დავალების არსი ეხმარება განსაზღვროს სტრატეგიები.

ასაკი. სხვადასხვა ასაკის მოსწავლეები იყენებენ სხვადასხვა სახის სტრატეგიებს.

სტილი. სწავლის სტილი ხშირად განსაზღვრავს უცხოური ენის სწავლის სტრატეგიების არჩევას. მაგ.: ანალიტიკური ტიპის სტუდენტები უპირატესობას ანიჭებენ ისეთ სტრა-

ტეგიებს, როგორიცაა ანალიზების დაპირისპირება, წესების შესწავლა, და სიტყვების და ფრაზების ანალიზი, სხვა სტუდენტები იყენებენ სტრატეგიებს მნიშვნელობის გასაგებად (გამოცნობა, დამარცვლით კითხვა, წინასწარ თქმა) და საუბრობენ მიუხედავად იმისა, რომ არ იციან ყველა სიტყვა (პერე-ფრაზირება, უესტიკულაცია).

ენის სასწავლო გარემო და კარიერაზე ორიენტაცია ახდენს ასევე გავლენას სტრატეგიების გამოყენებაზე.

ენის დავალების სირთულე გავლენას ახდენს სტრატეგიულ არჩევანზე ბევრ კვლევაში (ბილისტოკი, 1990; ო'შელი და ჩემოტი, 1990).

პრაქტიკული, რეალისტური მაჩვენებლები – როგორიცაა ანკეტები, ინტერვიუები, მოსწავლის დღიურები და საკლასო ოთახებზე დაკვირვება. ესენი არის ასევე სტრატეგიის მთავარი პირობა.

გამოცდილება. მოსწავლემ სტრატეგიის გამოყენებით შეიძლება ვერ მიიღოს მაღალი შედეგი, მაგრამ მიიღებს დიდ გამოცდილებას.

შეწყობა მოსწავლის სწავლების საჭიროების მიხედვით: მასწავლებლების უმრავლესობამ იცის მათი მოსწავლეების მიმდინარე სწავლის სტრატეგიები, მათ უფრო ეფექტურად შეუძლიათ სწავლების შეწყობა მოსწავლეების საჭიროებებთან. მაგ.: ზოგ სტუდენტს შეუძლია მეტი გამოცდილება მიიღოს ვიზუალურად ნანახი მასალიდან, ვიდრე აუდიო მასალიდან. ასეთი ცოდნა ეხმარება მასწავლებელს სისტემატურად შეუდგეს სტრატეგიის სწავლებას და გააუმჯობესოს ენის სწავლება.

მიუხედავად ნაშრომების სიმრავლისა, ჩვენი აზრით კვლევები მოსწავლის სტრატეგიების შესახებ საკმაოდ ამორფულ მდგომარეობაშია. არსებობს სისტემატური საწყისები სტრატეგიების სქემების კატეგორიზაციაში. ზოგიერთი მათგანი, მაგალითად, მეტაკოგნიტური, კოგნიტური, თანამშრომლობითი სტრატეგიები ხელსაყრელია სკოლაში სწავლისთვის. მაგრამ ისევ ღიად რჩება კონკრეტული ტიპის სტრატეგიის როლი სასწავლო პროცესის ეფექტიანობისათვის.

ოქსფორდის მიერ დამუშავებული კითხვარი „ენის შესწავლის სტრატეგიების გაზომვა“ საკმაოდ ხშირად გამოიყენება განსხვავებული კულტურის და განათლების სისტემების პირობებში. ერთ-ერთი ასეთი კვლევა ეკუთვნის ტაივანის მკვლევარებს. ჩვენს კვლევით ნაწილში ამ შედეგებს შევადარებთ ჩვენს მიერ მიღებულ მასალას.

უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგიები დაკავშირებულია კონტროლის თავისებურებაზე, მიზან-მიმართულებაზე, ავტონომიაზე და თვითეფექტურობაზე.

მიზანი ითვალისწინებს მიმართულებას მოქმედებისკენ. მიზნის მიღწევა შეიძლება ინგლისურ-ენოვანი ჟურნალების კითხვით. სწავლის სტრატეგიები შეიცავს ასევე დროის დაგეგმვას, სტატიების კითხვას, სიტყვის მიხედვით შინაარსის გაგებას, ყველაფერს, რასაც შეიძლება ეწოდოს სტრატეგიული ჯაჭვი: გადაბმის სისტემა, კავშირი და სტრატეგიების მხარდაჭერა.

სწავლის სტრატეგიები არის განსაკუთრებული მიდგომა ან ტექნიკა, რომელსაც მოსწავლეები ცდილობენ გამოიყენონ

უცხოური ენის შესასწავლად. ისინი პრობლემაზე ორიენტირებულნი არიან. მოსწავლეები იყენებენ სწავლის სტრატეგიებს, როდესაც ისინი აწყდებიან პრობლემებს, როგორიცაა ახალი სიტყვის გახსენება. მოსწავლეებმა ჩვეულებრივ იციან ის სტრატეგიები, რომლებსაც ისინი იყენებენ. მოსწავლეებს, რომლებსაც ხშირად აქვთ პრობლემები, ამბობენ თუ რა სურთ მათ თქვან, მაგრამ, ვერ გამოთქვამენ არასაკმარისი ცოდნის გამო. იმისთვის, რომ დაძლიონ ეს პრობლემები ისინი მიმართავენ სხვადასხვა სახის კომუნიკაციურ სტრატეგიებს. მაგ: მათ შეუძლიათ თავი აარიდონ პრობლემურ საკითხს. თუ მოსწავლემ არ იცის სიტყვა შესასწავლ ენაში, მას შეუძლია მშობლიური ენიდან გადმოიღოს, ან კიდევ სხვა უცხოური ენიდან, რომელიც მნიშვნელობით ახლოსაა, ან შეეცადოს პერეფრაზირება გაუკეთოს სიტყვის მნიშვნელობას ან ააგოს ახალი სიტყვა (მაგ: „სურათის ადგილი“ „სამხატვრო გალერეიდან“). ეს სტრატეგიები აშკარა გამონაკლისია იმ სტრატეგიების, რომლებიც გამოიყენება მშობლიურ ენაში.

არსებობს ბევრი მცდელობა იმისა, რომ აეგოთ ფსიქოლინგვისტური მოდელები კომუნიკაციური სტრატეგიების გამოსაყენებლად. მაგალითისთვის, კლაუს ფერჩმა და გაბრიელე კასპერმა (1983) შემოგვთავაზეს სამეტყველო პროდუქციის მოდელი, სადაც შედის დაგეგმვა და შესასრულებელი ფაზა. კომუნიკაციური სტრატეგიები განიხილება, როგორც დაგეგმვის ფაზის ნაწილი. მათ იყენებენ მაშინ, როდესაც მოსწავლეები ეცნობიან გეგმის რამდენიმე სახის პრობლემას, რომელიც ხელს უშლის მათ შესრულებას. მათ ასევე შეუძლიათ არ გამოიყენონ გეგმა და განავითარონ

სუსტი სტრატეგია (როგორიცაა განსხვავებული ტოპიკის გამოყენება), ან შეეცადონ შეინარჩუნონ ორიგინალური კომუნიკაციური მიზანი რამდენიმე სახის მიღწევითი სტრატეგიის ადაპტირებისთვის (როგორიცაა მშობლიური ენიდან გადმოტანა). როგორც სელინკერმა (1972) აღნიშნა, კომუნიკაციური სტრატეგიები წარმოქმნის ერთ-ერთ პროცესს, რომელიც პასუხისმგებელია მოსწავლის შეცდომაზე. საინტერესო იქნება იმის გარკვევა ახდენს თუ არა გავლენას კომუნიკაციური სტრატეგიების გამოყენება უცხოური ენის ათვისებაზე. მაგ: ამჩნევენ თუ არა მოსწავლეები ხარვეზებს კომუნიკაციური სტრატეგიების გამოყენების შედეგად? კომუნიკაციური სტრატეგიების წარმატებული გამოყენება თავს არიდებს მოსწავლეებისთვის იმის საჭიროებას, რომ ისწავლონ სწორად შესასწავლი ენის ფორმები.

კომუნიკაციური სტრატეგიები:

უხვსიტყვაობა, სადაც მოსაუბრე აღწერს შესასწავლი საგნების ან მოქმედებების თვისებებს. (ფერი, ზომა, ფორმა, ფუნქცია და ა.შ.)

სიტყვასიტყვითი თარგმანი: ამ სტრატეგიის წარმატება დამოკიდებული უნდა იყოს მოსაუბრის თავდაჯერებულობაზე, რომ მსმენელმა იცის მისი მშობლიური ენა, ან ის რომ, მოსაუბრის მშობლიურ ენასა და ინგლისურ ენას შორის არის მსგავსება სტრუქტურაში.

მიმიკურად გამოსახვა, რომელიც ხშირად გამოიყენებოდა ამ ურთიერთობაში მოსწავლის მიერ.

სტუდენტებს, რომლებიც ავითარებენ სტრატეგიულ ნიჭს ინგლისურ ენაში, ასევე სჭირდებათ განავითარონ ისეთი

ლინგვისტური წყაროები, სადაც კომუნიკაციური სტრატეგიები იყო გამოყენებული. მშობლიურ ენაზე მოსაუბრეები უფრო მეტად იყენებენ უხვსიტყვაობას და მიახლოებით მნიშვნელობას, ვიდრე არამშობლიურ ენაზე მოსაუბრეები. არსებობს მკაფიო განსხვავებები მშობლიურ ენაზე მოსაუბრე ჯგუფსა და არამშობლიურ ენაზე მოსაუბრე ჯგუფს შორის დონის მოხედვით, ინფორმაციის გადაცემაში. არამშობლიურ ენაზე მოსაუბრეები ითვალისწინებენ მეტ დეტალს, ვიდრე მშობლიურ ენაზე მოსაუბრეები.

ფერჩმა და კასპერმა კომუნიკაციური სტრატეგიები დაყვეს ორ მთავარ ჯგუფად:

1. შესასრულებელი სტრატეგიები. ესენი იყოფა გამაერთიანებელ სტრატეგიებად, როგორიცაა დახმარების თხოვნა და არაგამაერთიანებელ სტრატეგიებად, სადაც მოსწავლე ცდილობს პრობლემების გადაჭრას სხვისგან დაუხმარებლად.

ფერჩმა და კასპერმა სტრატეგიებს შორის გამოყვეს:

- შენაცვლება. მოსაუბრეები ანაცვლებენ სიტყვებს ერთი-მეორეს, მაგ.: “if” for “weather”.
- განზოგადება. უცხოურ ენაზე მოსაუბრეები იყენებენ ზოგად სიტყვებს უფრო მეტად, ვიდრე კონკრეტულს, როგორიცაა “animal” for “rabbit”.
- აღწერა. მოსაუბრეები ვერ იხსენებენ სიტყვას “kettle” და აღწერენ მას, როგორც “the thing to cook water in”.
- მაგალითი. მოსაუბრეებს მოჰყავთ მაგალითი უფრო მეტად, ვიდრე ზოგადი ტერმინი “cars” for “transport”.

ახალი სიტყვის შექმნა. სიტყვის შექმნა, როდესაც არ იცი კონკრეტული საგნის სახელწოდება.

2. თავის არიდების სტრატეგიები. ეს სტრატეგიები ფერჩმა და კასპერმა დაყვეს შემდეგ სახეებად:

- ფორმალურად თავის არიდება. მოსაუბრე თავს არიდებს დეტალიზაციას.

ფუნქციონალური თავის არიდება. მოსაუბრე თავს არიდებს სხვადასხვა სახის ფუნქციებს.

ტარონეს სოციალურ კომუნიკაციური სტრატეგიები და ფერჩის და კასპერის ფსიქოლოგიური სტრატეგიები არის დამატებითი გზები, რომ სტუდენტებმა თავი გაართვან პრობლემებს უცხოურ ენაზე ურთიერთობისას. კელერმანმა, ბონგარტმა და პოლისემ (1997) აღნიშნეს, რომ ეს მიდგომები შეიძლება გამარტივდეს. საერთო ფაქტორი ყველა კომუნიკაციური სტრატეგიის არის ის, რომ მოსწავლეს უწევს თავი გაართვას იმ კონკრეტულ სიტუაციაში, სადაც არ იცის სიტყვა. სტრატეგიები მოითხოვს გულმოდგინე მუშაობას ლექსიკურ ხარვეზებზე.

- კომუნიკაციური სტრატეგიები გამოიყენება ინდივიდის მიერ იმისთვის, რომ მოაგვაროს ის კრიზისი, რომელიც ჩნდება, როდესაც ენის წყობა არააადეკვატურია ინდივიდის აზრებისა (ტარონე, 1977).
- კომუნიკაციური სტრატეგიები გამოიყენება თვით კომუნიკაციური მიზნის მისაღწევად.
- კომუნიკაციურ სტრატეგიებს მოსაუბრე იყენებს იმისთვის, რომ დაძლიოს პრობლემები, რომლებიც ჩნდება დაგეგმილი ფაზის დროს, და როდესაც არსებობს

ლინგვისტური ნაკლი (პოლისე, ბონგარტი, კელერ-მანი, 1984).

ლარსენ-ფრიმენი და ლონგი (1991) აღნიშნავენ, რომ ყველა კომუნიკაციური სტრატეგიები ეხმარება მოსწავლეს უცხოური ენის ათვისებაში, რადგან ისინი უფლებას აძლევენ მოსწავლეებს გააგრძელონ საუბარი, და ამით აძლევენ მეტ შესაძლებლობებს. თეორიის მიხედვით გაგება არის აუცილებელი, მაგრამ არა საკმარისი პირობა უცხოური ენის ათვისებისთვის.

მოსწავლეების ერთ-ერთი მიზანი არის უზრუნველყოს სტუდენტები ლინგვისტური წყაროებით, რომლებიც მათ სჭირდებათ მეტი შედეგის მისაღებად ურთიერთობის დასამყარებლად.

ნელსონს და კარსონს (1998) მოჰყავთ შემდეგი მაგალითი, როდესაც მოსწავლემ არ იცის სწორი სიტყვა:

Learner: I'm looking for [testel].

E. N.: Erica Tesdell? Her office is 100.

Learner: [testel].

E. N.: A woman teacher?

Learner: No, man [testel].

E. N.: What does he look like?

მოსწავლემ საბოლოოდ იპოვა Ted Taylor. ამ შემთხვევაში, მოსწავლემ იცოდა სახელი, მაგრამ ვერ შეძლო მისი გადმოცემა ადვილად ცუდი გამოთქმის გამო და არ ჰქონდა უნარი გამოეყენებინა სტრატეგიები.

კომუნიკაციური სტრატეგიების განვითარებისთვის დაწვრილებითი დიდაქტიკური მიდგომა არის შესაძლებელი.

არსებობს რამდენიმე მასალა, რომელიც ასწავლის მოსწავლეს, თუ როგორ გამოიყენოს კომუნიკაციური სტრატეგიები, როდესაც იქმნება პრობლემები ინფორმაციის გადაცემისას. მასწავლებელს შეუძლია გაითვალისწინოს: 1) აქტუალური სწავლება ასეთი სტრატეგიების და 2) შესაძლებლობები სტრატეგიის გამოყენების პრაქტიკისთვის.

სტრატეგიების ცოდნა წახალისებს სტუდენტებს ილაპარაკონ, მიუხედავად მათი ლექსიკური მარაგისა.

სახელმძღვანელოში Keep Talking (ბილისტოვი, 1990) მოცემულია მაგალითი, სადაც სტუდენტები აღწერენ მათ ყოველდღიურ პრობლემებს, როგორცაა მაგ.: გასაღების დაკარგვა, ისინი ვერ იხსენებენ სახელს. თუ სტუდენტებმა არ იციან სიტყვა “key”, მათ შეიძლება ჰკითხოთ მასწავლებელს, ან ჩაიხედონ ლექსიკონში, ან შეეცდებიან ანალიტიკური აზროვნების გამოყენებას – “the thing you open doors with”.

**ცხრილი 2.: განსხვავებული მიდგომები კომუნიკაციური
სტრატეგიების მიმართ (კუკი, 1991)**

სოციალურად მოტი- ვირებული სტრატე- გიები პრობლემის გადასაჭრელად, რომელიც გაგებაში ჩნდება (ტარონე, 1977) NDEBAA	ფსიქოლოგიურად მო- ტივირებული სტრატე- გიები იმ პრობლემების გადასაჭრელად, რომე- ლიც გამოთქმაში ჩნდება (ფერჩი, კასპერი, 1983)	ლეესიკის ნაკლოვანების აღსადგენად (კელერმანი, 1987)
• პარათერაზირება (მიახლოებითი მნიშვნელობა, ახალისი ტყვების შექმნა, უხვსიტყვაობა). • დაბრუნება მშობლიური ენის თარგმნაზე, მიმიკურად გამოსახვა. • თავის არიდება.	• მიღწევის სტრატეგიები. • ერთობლივი სტრატეგიები. • არაერთობლივი სტრატეგიები. (შენაცვლება, განზოგადება, აღწერა, მაგალითის მოყვანა, ახალი სიტყვების შექმნა). • თავის არიდების სტრატეგიები: • ფორმალური (მოფოლოგიური, გრამატიკული). • ფუნქციონალური (მოქმედებითი).	• მიახლოებითი მნიშვნელობა (ერთი სიტყვის შენაცვლება მეორეთი). • ანალიტიკური. • ლინგვისტური.

სწავლის სტილი და სწავლის სტრატეგიები ხშირად დაკავშირებულია ერთმანეთთან. სტილი იქმნება სწავლის სტრატეგიებისგან.

სტრატეგიების გამოყენება ეფექტურია შემდეგი პირობების დაცვით: ა) სტრატეგია დაკავშირებულია დავალებასთან; ბ) სტრატეგია მთარგმნებს მოსწავლის სწავლის სტილს გარკვეულ ხარისხს; გ) სტუდენტი იყენებს სტრატეგიას ეფექტურად და აკავშირებს მას სხვა სტრატეგიებთან. სტრატეგიები, რომლებიც ასრულებენ ამ პირობებს „სწავლას უფრო ადვილს ხდის, უფრო სწრაფს, უფრო მხიარულს, უფრო ეფექტურს და ადვილად გადაწყავს ახალ სიტუაციებში“ (ოქსფორდი, 2001), ასევე ხდის უფრო დამოუკიდებელს, ავტონომიურს.

უცხოური ენის სასწავლო სტრატეგიების ყველა განსაზღვრება გულისხმობს შეგნებულ მოძრაობას უცხოური ენის დაუფლების მიზნისკენ. სტრატეგიების მრავალსახეობას ასევე უწოდებენ სტრატეგიულ ჯაჭვს.

არ არის გასაკვირი, რომ სტუდენტს, რომელიც ხშირად იყენებს სწავლის სტრატეგიებს, ქონდეს თვით-აქტიურობის მაღალი დონე და სურვილი იყოს წარმატებული, ხოლო სუსტი მოსწავლეები სტრატეგიებს იშვიათად იყენებენ.

სტრატეგია იმდენი არსებობს, რომ მათთვის შეიქმნა უამრავი სქემა. მათ შორის არის ვაინშტაინის სქემა, მისი მოდელი წარმოდგენილია LASSI კითხვარით შემდეგ ილუსტრაციაში.

ცხრილი 3.: LASSI სტრატეგიების კატეგორიები

დროის მართვა.	ტექნიკის გამოყენება.
კონცენტრაცია და ყურადღება	თვით-ტესტირება, მიმოხილვა,
დავალების მიმართ.	კლასის მომზადება.
ინფორმაციის გადამუშავება.	ტესტისთვის მზადება და ტესტირება.
მთავარი იდეების გამოყოფა, მნიშვნელოვანი ინფორმაციის ამოცნობა.	

კასპერმა და კელერმანმა (1997) თავის მუშაობას საფუძვლად დაუდეს სხვადასვაგვარი სტრატეგიების კატეგორიზაცია. ალტერნატიული ტაქსონომია შემოგვთავაზეს ომელიმ და ჩემოტმა (2004), რომლებმაც განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციეს მასწავლებლის სწავლებას, ასევე მოსწავლის და მეტაკოგნიტური სტრატეგიების განვითარებას რუბრიკაში CALLA (კოგნიტური აკადემიური ენის შესწავლის მიდგომა).

სწავლის სტრატეგიებისადმი შემდეგი მიდგომა არის სწავლის ფაქტორების დაჯგუფება, მაგალითს წარმოადგენს ბიგის (1992) მოდელი, რომელიც მიმართულია მოტივაციის და სწავლის სტრატეგიების კავშირის დადგენისაკენ. თითოეული დაყოფილია შემდეგ კატეგორიებად:

- ზედაპირული, გარეგნული (დავალების შესრულება მოსწავლის მიერ);
- მიღწევა (წარმატების მიღწევა შეჯიბრში და კარგი ნიშნების მიღება);
- ასოციაციები და მისი სრულყოფა, გაუმჯობესება.

ერმანი (2003) აღნიშნავს, რომ სტუდენტებს არ შეუძლიათ მოახდინონ სტრატეგიების არჩევანი, მიუხედავად მათი მოტივაციისა, რადგან მათ აქვთ ნაკლები განათლება, უცხოური ენის ნაკლები კომპეტენცია.

სტრატეგიების პრაქტიკული გამოყენება სასწავლო პროცესში

სწავლის სტრატეგიებმა შეიტანეს იმდენი ცვლილება სწავლის წარმატებებში, რომ ბევრი შეეცადა შეექმნა სტრატეგიის სასწავლო პროგრამები. უცხოური ენის გამოცდილების გასაზრდელად, მკვლევარმა და მასწავლებელმა მოამზადა ინსტრუქცია, რომელიც დაეხმარა სტუდენტებს ესწავლათ თუ როგორ გამოეყენებინათ უფრო მართებული და უფრო ძლიერი სწავლის სტრატეგიები. სტრატეგიის სწავლების დადებითი შედეგები გამოვლინდა ლაპარაკის და კითხვის გამოცდილებაში, მოსმენის შედეგები არ იყო მნიშვნელოვანი.

სხვა კვლევების მიხედვით სტრატეგიული სწავლება ზრდის უცხოური ენის სწავლების მოტივაციას. ყველაზე უფრო ეფექტური სტრატეგიის სწავლაში შედის დემონსტრირება, თუ როგორ იყენებს მას მოსწავლე და ასევე მისი ევალუაცია, რამდენად უკავშირებს მას დავალებებს და სიტუაციებს. ასევე კვლევამ აჩვენა, რომ სტრატეგიის სწავლება უნდა იყოს რეგულარული უცხოური ენის ყოველდღიურ სწავლებაში.

დორნიეს (2001) და ოქსფორდს (2001) განსხვავებული შედეგები აქვთ მიღებული უცხოური ენის სწავლის სტრატეგიის სწავლებაში. ამის მიზეზი შეიძლება იყოს სტუდენტების სწავლის სტილის მრავალფეროვნება. სტრატეგიის სწავლება უფრო ეფექტურია, როდესაც მოწესრიგებულია სტუდენტების სწავლის სტილი.

სწავლის სტრატეგიების შემდეგ მიდგომას გვთავაზობს ლესარდ კლაუსტონი (1997) კერძოდ, პრინციპების სიას

სტრატეგიის გამოყენებისთვის, რომელიც მოცემულია შემდეგ ცხრილში. ეს არის მასწავლებლისთვის და სტუდენტებისთვის, აირჩიონ და გამოიყენონ სტრატეგიები.

ცხრილი 4.: კვლევის უნარის პრინციპები

- სტრატეგიების ღრმა გადამუშავება, მაგ.: ცოდნის დაკავშირება გამოცდილებასთან, პიროვნული რელევანტურობა, ახლადშეძენილი ცოდნის დაკავშირება ძველთან, ახალი მასალის კომბინაცია, ანალიზი, ინფორმაციის იერარქია, ახლის გამოცნობა და ევალუაცია;
სასწავლო მოქმედებები;
მიზნები შეიძლება მიღწეულ იქნას ბევრნაირად. სწავლის სტრატეგიების არჩევა სასწავლო დავალების მოთხოვნის მიხედვით და მისი მოსწავლის სტილთან შეთავსება;
მოსწავლის დამოუკიდებლობა;
ახლის დანყება კარგია, მაგრამ კონკრეტული სწავლის სტილის გამოყენება შედარებით ძნელი;
ისევე მნიშვნელოვანია გრძნობების მართვა, როგორც კოგნიტური სტრატეგიების გამოყენება;
- პერიფერიული სწავლა კარგია.

უცხოური ენის შესწავლის სტრატეგია ხშირად არის საფეხური ან ქცევა, რომელსაც მოსწავლე იყენებს იმისთვის, რომ აითვისოს ბევრი, გამოიყენოს ახალი ინფორმაცია. სტრატეგიები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სხვადასხვა გზით, როგორიცაა დღიურები, ხმამაღლა ფიქრი, დაკვირვება, დათვალიერება.

ლილი ვონგ-ფილმორმა (1976) კვლევებისსაფუძველზე დაადგინა სამი სოციალური და ხუთი შემეცნებითი სტრატეგია.

ცხრილი 5.: ენის შესწავლის სტრატეგიები

სოციალური სტრატეგიები	კოგნიტური სტრატეგიები
▪ შეერთება ჯგუფთან და მოქმედება ისე, თითქოს იცოდეს თუ რა ხდება, თუნდაც არ იცოდეს. ▪ წარმოდგენის შექმნა კარგად არჩეული სიტყვებით, რომლებსაც ენაში იყენებენ. ▪ დასახმარებლად მიმართო მეგობრებს.	▪ განაცხადო, რომ რასაც ხალხი ამბობს მართებულია იმ სიტუაციისთვის. ▪ წარმოიდგინო, რომ გაიგე და დაიწყე ლაპარაკი. ▪ ძიება წინა ნაწილების, რომლებიც უკვე იცის. ▪ მაქსიმუმის გაკეთება. ▪ თავდაპირველად მუშაობა დიდ საგნებზე. დეტალების შემონახვა ბოლოსთვის.

ვონგ ფილმორი აღნიშნავს, რომ ეს სამი სოციალური სტრატეგია არის მნიშვნელოვანი. ბავშვები უფრო ინტერესდებიან სოციალური ურთიერთობით, ვიდრე ენის შესწავლით, მაგრამ ამ ურთიერთობის დასამყარებლად მათ მოუხდათ ინგლისური ენის შესწავლა. პირველი სოციალური სტრატეგიის თანახმად, მოსწავლეები უნდა გაერთიანდნენ ჯგუფებად და იმოქმედონ ისე, თითქოს იციან თუ რა მოხდება, მეგობრებს

სჯეროდათ, რომ მოსწავლეებს შეეძლოთ მათი გაგება და რომ ურთიერთობა მათ შორის იყო შესაძლებელი. მათ ჩართეს ისინი საუბარში და ამან მისცა ნება მოსწავლეებს მონაწილეობა მიეღოთ სოციალურ სიტუაციებში და მოქმედებებში. ასევე მისცა მათ შესაძლებლობა დაკვირვებისა და ათვისებისა იმ ენისა, რომელსაც ბავშვები იყენებენ ურთიერთობისას, მიუხედავად მათი უუნარობისა ილაპარაკონ ან გაიგონ უცხოური ენა.

ვონგ-ფილმორი აღარებს ამ სოციალურ სტრატეგიას კოგნიტურ სტრატეგიას, როდესაც მოსწავლეები ხელავენ კონტექსტურ კავშირს, ასევე სწავლა უფრო სწრაფი ტემპით წარიმართება. ასევე მიხვედრილობა მოსწავლეებში იქნება იდეალურ მდგომარეობაში.

შემდეგი სოციალური სტრატეგია ასახავს მოსწავლის ლაპარაკის უნარს. პირველი სოციალური სტრატეგია ითვალისწინებს ჯგუფურ მუშაობას, ასევე არის მეორე სტრატეგია. მეორე სოციალური სტრატეგია დაკავშირებულია კოგნიტურ სტრატეგიასთან – „წარმოიდგინე, რომ გაიგე და დაიწყე ლაპარაკი“ – “Get some expressions you understand, and start talking”, ეს საჭიროა სოციალური სტრატეგიების ასამოქმედებლად. მაგ.:

Let' go	I'm gonna tell on you
I don't care	knock it off
I dunno	I tell you what to do
You know what?	Shaddup your mouth
I get 2 turns	Beat it
Whose turn is it?	You have to do it this way

მეოთხე სტრატეგია არის – „შექმენი ბევრი უკვე მიღებული-
ლისგან“ – “Make the most of what you have got”. მაგ.:

Nora: Anyway I am making a fitching.

Observer: A what?

Nora: Anyway a fitching.

Observer: Are you?

Nora: (Looking over at Heidi's flower). Yeah, I am making
a flower.

Heidi: I'm making a flower power.

Nora: How do you make a flower power?

Heidi: (Looks at Nora's picture which a fish is clearly).
That's not a flower.

Nora: Yeah it is.

Heidi: What is that anyway?

Nora: Anyway a flower. That what is that anyway.

ბოლო კოგნიტური სტრატეგია – „თავდაპირველად
იმუშავე დიდ საგნებზე. დეტალები ბოლოსთვის შემოინახე“ –
“Work on the big things first: save the details for later”. ამ
სტრატეგიის მიხედვით, ბავშვებს არ შეუძლიათ თავი მოუყა-
რონ ამ დეტალებს ერთ დიდ სისტემაში. ვონგ-ფილმორის
ბოლო სოციალური სტრატეგია–„მიმართე მეგობრებს
დასახმარებლად“ – “Count on your friend for help”. ზოგიერთ
მოსწავლეს სჯეროდა, რომ მშობლიურ ენაზე მოლაპარაკებები
დაეხმარებოდნენ ურთიერთობაში.

რუბინმა (1981) გარკვეული ტექნიკის საფუძველზე
გამოყო ენის შესწავლის პროცესში ჩართული კოგნიტური
პროცესები.

1. სიცხადის შეტანა (clarification – verification). მაგ.:

- ა) იკითხო, თუ როგორ გამოიყენო სიტყვა/გამოთქმა;
- ბ) სიტყვების ჩასმა წინადადებებში გაგების შესასწორებლად;
- გ) სიტყვის მოძებნა ლექსიკონში;
- დ) წინადადების პერეფრაზირება გაგების შესამოწმებლად.

2. მონიტორინგი. მაგ.:

- ა) შეცდომების გასწორება საკუთარ ან სხვების გამოთქმაში, ლექსიკაში, გამოთქმაში, გრამატიკაში, სტილში;
- ბ) საკუთარი შეცდომების ჩანიშვნა.

3. დასწავლა—დაზეპირება. მაგ.:

- ა) ახალი მასალის მაგალითურთ, ან მის გარეშე, კონტექსტების ან განსაზღვრებების ჩანიშვნა;
- ბ) ასოციაციების აღმოჩენა (სემანტიკური, ვიზუალური, და ა.შ.).

3. გამოცნობა/ინდუქციური დასკვნა. მაგ.:

- ა) იყენებს გარკვეულ ინფორმაციას მნიშვნელობის გამოსაცნობად. სხვა თემები
წინადადებაში ან ფრაზაში;
—სინტაქსური სტრუქტურა;
—სიტყვის წარმოთქმის კონტექსტი, და სხვა.
- ბ) იგნორირება გაუკეთო ძნელ სიტყვას.

5. დედუქციური მიზეზი: ეძებს და იყენებს წესებს. მაგ.:

- ა) აღარებს მშობლიურ ენას შესასწავლ ენას, მსგავსებები და განხვავებების
აღმოსაჩენად;
- ბ) ანალოგს აკეთებს გრამატიკული წესებისა;

- გ) გამონაკლისების ჩანიშვნა;
- დ) სიტყვების დაყოფა ნაწილებად მნიშვნელობის გასაგებად.

6. პრაქტიკა. მაგ.:

ა) ექსპერიმენტები ახალ ბგერებზე ცალკე და კონტექსტში, იყენებს სარკეს

პრაქტიკისთვის;

ბ) ნახევრად საუბრობს შესასწავლ ენაზე;

გ) ალბაგებს სიტყვებს სხვადასხვა ფორმებით.

ვონგ-ფილმორი (1976) და ნაიმანის, ფროლიხის, სტერნის და ტოდესკოს (1978) კვლევა უფრო ემპირიული სახისაა, ვიდრე თეორიული. ვონგ-ფილმორის შემთხვევაში, ეთნოგრაფიული/დაკვირვებადი მეთოდები იყო გამოყენებული. ნაიმანის კვლევაში რესპოდენტებს მისცეს თავისუფლება სემი-სტრუქტურულ ინტერვიუში დაეფარათ ნებისმიერი მასალა, რომელსაც ისინი ფიქრობდნენ რომ იყო დროული. რუბინის მონაცემები უფრო მეტად იყო სტრუქტურული. მისი ვარაუდით, ის დაკავშირებული იყო კოგნიტურ ფუნქციონირებასთან. უცხოური ენის ათვისებისას. ეს არ შეიძლება დავახასიათოთ, როგორც თეორია სამუშაოს თავის თავზე აღება, მაგ.: საფუძვლები კვლევისა, რომელიც ეძებს კატეგორიების სისწრაფეს.

პოლიცერი და მაკგოართის კვლევა (1984) დაფუძნებული იყო ანკეტირებაზე, რომელიც ჩატარდა 37 სტუდენტთან, რომლებიც ემზადებოდნენ ასპირანტურისთვის ამერიკაში ინტენსიურ 8 კვირიან ინგლისურ კურსებზე. ჯგუფი შედგებოდა ესპანელი და აზიელი სტუდენტებისგან.

სტუდენტებს მისცეს სამი ტესტი (pre-and-post course proficiency test): სმენითი ტესტი, გრამატიკული ტესტი და კომუნიკაციური ტესტი. ანკეტა შედგებოდა სამი ნაწილისგან: ა) კლასის ქცევაზე; ბ) ინდივიდუალურ კვლევაზე; გ) სწავლაზე კლასის გარეთ.

ცხრილი 6.: პოლიცერის და მაკგოართის შკალა

კლასის ქცევა

1. შეწყვეტ საუბარს, როდესაც შეძლებ?
2. შენს მეგობრებს მშობლიურ ენაზე ესაუბრები?
3. სთხოვ მასწავლებელს დახმარებას?
4. ხშირად ხვდები ახალი სიტყვების მნიშვნელობებს?

სწავლის ქცევა ინდივიდუალური სწავლის დროს

1. ფიქრობ თუ არა ზოგჯერ განსხვავებებზე ინგლისურ ენასა და შენს მშობლიურ ენას შორის?
2. ცდილობ წინადადებების გახსენებას გრამატიკული წესების გარეშე?
3. ინახავ თუ არა სიტყვების მარაგს, რომლებიც ნასწავლი გაქვს?
4. როდესაც იხსენებ სიტყვებს ან ფრაზებს, უკავშირებ თუ არა მათ შენიმშლობლიური ენის სიტყვებს და ფრაზებს?

სწავლა კლასის გარეთ

1. ცდილობ თუ არა პერეფრაზირება გაუკეთო შენს ნათქვამს, როდესაც ხედავ, რომ თანამოსაუბრე ვერ გეხსენებს?
2. თუ არ ხარ დარწმუნებული, რომ შენი ნათქვამი გრამატიკულად სწორია, სთხოვ ვინმეს მის გამოსწორებას?
3. შეგიძლია სშირად სხვისი ნათქვამის გაგება?
4. საზოგადოებაში, თუ შესაძლებელია, ცდილობ თუ არა საზოგადოებაში დაელაპარაკო მოსაუბრეს შენს მშობლიურ ენაზე?

შეამოწმეს სიმტკიცის თანათარღობა და აღმოაჩინეს, რომ შედეგი არ იყო საიმედო. კლასის ქცევის საიმედოობით – სიმტკიცის კოეფიციენტი იყო – 0.45; ინდივიდუალური სწავლის – 0.24; სწავლა კლასის გარეთ – 0.23. სიმტკიცისთვის პარაგრაფები, რომლებიც უარყოფითად ჩათვალეს, გააუქმეს.

სტრატეგიების კვლევაში ბევრია ნათქვამი ეთნიკურ წარმოშობაზე. როგორც პოლიცერი და მაკგროარტი აღნიშნავენ, სხვადასხვა ჯგუფებს შეიძლება ჰქონდეთ სხვადასხვა ქცევის ნორმები. პოლიცერის და მაკგოარტის კვლევა შეიცავს ამ ტესტს. მათ აღმოაჩინეს სხვადასხვა კავშირები მათ შორის, ასევე სტრატეგიების პარაგრაფებს შორის. მე-2 შეკითხვა ინდივიდუალური სწავლიდან არის – „იხსენებ თუ არა წინადადებებს გრამატიკული წესების გამოყენების გარეშე?“ უარყოფითი პასუხი ჩათვალეს „კარგ“ პასუხად. პოლიცერმა და მაკგროარტმა ყურადღება გაამახვილეს სხვა პრობლემებზე. შეკითხვა – „ხშირად ეძებ სიტყვებს ლექსიკონში?“ შეიძლება ასოცირდეს ცუდ, ლექსიკონზე – დამოკიდებულ სტუდენტზე.

ოპელიმ და ჩემოტმა ინტერვიუების საფუძველზე გა-
მოყვეს 26 სტრატეგია, რომელიც მოცემულია ცხრილში 7.

ცხრილი 7.: სწავლის სტრატეგიების დეფინიცია

სწავლის სტრატეგიების აღწერა

ა: მეტაკოგნიტური სტრატეგიები

1. მოწინავე ორგანიზაციები – ორგანიზებული კონცეფციის შექმნა.
2. პრინციპების სასწავლო მოქმედება.
3. პირდაპირი ყურადღება – გადანყვეტა იმისა, თუ რა იქნება სასწავლო დავალებაში.
2. არჩევითი ყურადღება – გადანყვეტა, შეტანილ იქნას სპეციფიკური ასპექტები ან სიტუაციური დეტალები დავალებაში.
3. ნახევრად მიმართვა – გაგება და მორგება პირობების, რაც დაეხმარება მოსწავლეს სწავლაში.
4. წინასწარი მომზადება – დაგეგმვა ლინგვისტური კომპონენტების აუცილებლობისა დავალებისთვის.
5. თვით-მონიტორინგი – მეტყველების შესწორება.
6. თვით-შეფასება – შესწორება სასწავლო შედეგების შიდა სტანდარტების საპირისპიროდ.
7. თვით-განმტკიცება – ჯილდოს დანიშვნა ენის შესწავლის მოქმედების წარმატებით შესრულებაში.

ბ: კოგნიტური სტრატეგიები

8. გამეორება – ენის მოდელის იმიტირება, რომელიც შეიცავს პრაქტიკას და ჩემად მოყოლას.
9. წაკითხულის გადმოცემას – საზრიანობა.
10. სასწავლო ენის მასალის გამოყენება – ფიზიკური პასუხი.
11. ახალი ინფორმაციის დაკავშირება მოქმედებებთან.
12. თარგმანი – მშობლიური ენის გამოყენება უცხოური ენის გაგებისთვის და წარმოსაჩენად.
13. დაჯგუფება – შესასწავლი მასალის დალაგება და დახარისხება.
14. ჩანიშვნა – მთავარი იდეების, მნიშვნელოვანი აზრების ან ინფორმაციის შინაარსის ჩაწერა.
15. დედუქცია – წესების შეგნებული გამოყენება.
16. რეკომბინაცია – ენის კონსტრუქტირება ნაცნობი ელემენტებით ახალი ხერხებით.
წარმოსახვა.
17. ახალი ინფორმაციის დაკავშირება ძველთან.
18. აუდიტორიის წარმოდგენა.
19. ბგერის ან მსგავსი ბგერის შეკავება სიტყვისთვის, ფრაზისთვის და ა.შ. საყრდენი სიტყვა.
20. ახალი სიტყვის გახსენება მნიშვნელოვანადან ასოციაციურად.
21. კონტექსტუალიზაცია.
24. სიტყვის ან ფრაზის მოთავსება მნიშვნელობის თანმიმდევრობის შესახებ.

25. შემუშავება – ახალი ინფორმაციის დაკავშირება ძველთან.

გ: სოციალური სტრატეგიები

26. თანამშრომლობა – მუშაობა ერთთან ან მეტთან, ინფორმაციის მისაღებად.

აღსანიშნავია, რომ ვონგ-ფილმორის მიერ ნახსენები არც ერთი სტრატეგია არ შედის აქ. ო'მელის სოციალური სტრატეგია-თანამშრომლობა, ჩანს ნაკლებად არის სწავლაზე ორიენტირებული.

მაგრამ აღსანიშნავია ცხრა მეტაკოგნიტური სტრატეგია. ისინი შეესაბამება მონიტორინგის სტრატეგიებს, რომლებიც ნახსენებია რუბინის მიერ, მაგრამ ო'მელისთვის (2004) მონიტორინგი არის მხოლოდ ერთადერთი მეტაკოგნიტურ სტრატეგიებში. როგორც ო'მელი აღნიშნავს, მეტაკოგნიტური სტრატეგიებში შედის ფიქრი სასწავლო პროცესის შესახებ, სწავლის დაგეგმვა, გაგების უნარის მონიტორინგი და სწავლის შეფასება. კოგნიტური სტრატეგიები უფრო არის დაკავშირებული ინდივიდუალურ სასწავლო დავალებებთან და იწვევს პირდაპირ მანიპულაციას, ან სასწავლო მასალის ტრანსფორმაციას. კვლევის ამ მეთოდის თანახმად სტრატეგიაზე ვარჯიში ახალ დავალებაზე შეიძლება გაფართოვდეს, თუ დავანწყვილებთ კოგნიტურ სტრატეგიებს მეტაკოგნიტურ სტრატეგიებთან. სტუდენტებს, რომლებსაც არ აქვთ მეტაკოგნიტური თვისებები, მიეკუთვნებიან ისეთ მოსწავლეებს,

რომლებსაც არ აქვთ ორიენტაცია, ან შესაძლებლობა, განიხილონ მათი წარმატება და მომავალი.

ო'მელი აღნიშნავს შედეგებს, რომლებიც დაკავშირებულია სტრატეგიის გამოყენების დონეზე. არსებობს ტენდენცია, რომ შუალედური დონის სტუდენტებმა გამოიყენონ მეტაკოგნიტური სტრატეგიების დიდი ნაწილი, რადგან ისინი უფრო მცოდნენ არიან და ცდილობენ გააკონტროლონ და მიმართულება მისცენ რასაც აკეთებენ, ხოლო დამწყები სტუდენტები მიმართავენ უფრო აქტუალურ და პირდაპირი სწავლის პროცესს. ასე, რომ, კოგნიტური სტრატეგიები პრედომინანტულია ორივე ჯგუფისთვის.

ო'მელი ადასტურებს სტრატეგიების გამოყენების შემდეგ ჯგუფს:

გამეორება – 14.8 %	რეკომბინაცია – 0.4 %
შენიშვნების გაკეთება – 12.8 %	თანამშრომლობა – 11.7 %
წარმოსახვა – 9.4 %	თარგმანი – 8.5%
გადატანა-გადაცემა – 7.8 %	დასკვნა – 7.2%
გაუმჯობესება – 2.5 %	საყრდენი სიტყვა – 0.2%
დედუქცია – 0.4%	დაჯგუფება – 0.9%

სტრატეგიების ხშირი გამოყენება დაკავშირებულია სასწავლო მასალის მექანიკურ დახსოვებაზე, კოგნიტური ფსიქოლოგიიდან ჩანს, რომ პროცესირების სიღრმე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ეფექტურ სწავლაზე, რადგან ხდება მასალის რეორგანიზაცია და ტრანსფორმაცია. ეს ტენდენცია შეფარდებულია, თუ სად არის-სტრატეგიული გამოყენება დაკავშირებული დავალებებთან. უფრო მეტი სტრატეგია თავს იჩენს მოქმედებებში, მაგ.: ლექსიკური

მასალის სწავლა, გამოთქმა და ზეპირი სწავლა. ნაკლები სტრატეგიები გამოიყენება რთულ მოქმედებებში, როგორცაა ანალიზი, დასკვნის გაკეთება და ზეპირი წარმოდგენა.

ო'შელი ასევე დაინტერესდა სტრატეგიების სწავლებაში. მან იკვლია 75 უმაღლესი სკოლის სტუდენტი. პირველ საექსპერიმენტო ჯგუფს დაავალა მოსასმენი დავალებები მეტაკოგნიტური სტრატეგიიდან და ერთობლივი მუშაობა კოგნიტური სტრატეგიიდან. მეორე საექსპერიმენტო ჯგუფს დაავალეს კოგნიტურ და სოციალურ სტრატეგიებში მომზადება. საკონტროლო ჯგუფმა მიმოიხილა ვიდეომაცნოთფონები, რომლებიც ძირითადი იყო სტრატეგიული მომზადებისთვის და სთხოვეს გაეკეთებინათ ის, რასაც ისინი ჩვეულებრივ აკეთებდნენ ლექციის განმავლობაში. საუბრისთვის, სტუდენტებს მოსთხოვეს მოკლე ზეპირი გამოსვლები. საექსპერიმენტო პირველი ჯგუფი მოამზადეს კომუნიკაციურ მოთხოვნებზე ანალიზის მიხედვით. თანამშრომლობის სტრატეგიისთვის, ზეპირი მოხსენებები წარუდგინეს სხვა სტუდენტებს. კოგნიტური ჯგუფის სტუდენტები მოამზადეს თანამშრომლობის სტრატეგიაში, მაგრამ არა მეტაკოგნიტურ სტრატეგიაში ფუნქციონალურ პრაქტიკაში. საკონტროლო ჯგუფს სთხოვეს მოემზადებინა ზეპირი მოხსენება იმ ხერხით, როგორც იყვნენ მიჩვეულები. სხვადასხვა ჯგუფებს მისცეს ასევე ტესტები (pre-andpost-tests) სტრატეგიული მომზადების შედეგის გამოსავლენად. შედეგები მოცემულია ცხრილში 8.

ცხრილი 8.: სტრატეგიის მომზადების შედეგი

	მეტაკოგნიტური კოგნიტური საკონტროლო PP			
P პოსტ ტესტები				
მოსმენა	8.25	8.18	7.30	.162
ლაპარაკი	3.60	3.04	2.88	.008**
ტესტები მოსასმენ დავალებებში				
დავალება1	6.03	5.91	5.46	.096
დავალება2	6.45	6.54	5.45	.004**
დავალება3	6.27	6.95	5.17	.043*
დავალება4	5.25	5.10	5.09	.626

* = $p < .05$ ** = $p < .01$

ამ ცხრილში მოცემულია რამდენიმე ცვლადი. ლაპარაკის ტესტი არის მნიშვნელოვანი 0.01 დონის ზევით, ისევე როგორც მცირე ტესტები მოსასმენ დავალებებში. მესამე მოსასმენი ტესტი არის მნიშვნელოვანი 0.05 დონეზე. შედეგები აჩვენებს მხოლოდ შეზღუდულ შედეგს სტრატეგიების მზადების ეფექტურობისათვის.

სტრატეგიის არჩევაში მნიშვნელოვანია დროის საკითხი. მეტაკოგნიტური სტრატეგიისას სტუდენტებს შეუძლიათ შექმნან სიტუაციები და შემდეგ იმუშაონ ამ სიტუაციების ანალიზის მიხედვით. მიუხედავად ამისა, არ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სტრატეგია დაკავშირებული იყოს სპეციფიკურ სიტუაციასთან, რომელიც გამოიღებს მნიშვნელოვან შედეგს.

ბოლო ასპექტი ოშელის და ჩემოტის (2004) კვლევისა, რომელიც კარგად განიხილავს სტრატეგიულ მომზადებას, არის სხვასთან ერთად მუშაობა. ოშელი განიხილავს მეტაკოგნიტური სტრატეგიების საკითხს კლასში დეკონტექსტუალიზებულ ენასთან კავშირში. შემსწავლელები, რომლებიც იყენებენ ასეთ სტრატეგიებს, კარგად გადიან ადაპტაციას კლასში.

ძირითადი სტრატეგიები სხვადასხვა მკვლევარების მიერ მოცემულია შემდეგ ცხრილში.

ცხრილი 9.: სხვადასხვა მკვლევარების მიერ აღწერილი სტრატეგიები

ნაიშანი	რუბინი	ვონგ-ფილმორი		ოშელი		
		სოციალური	კოგნიტური	მეტაკოგნიტური	კოგნიტური	სოციალური
აქტიური დავალებები.	კლასიფიკაცია/ვერტიფიკაცია	ჯგუფში გაერთიანება	ნათქვამის სწორად გაგება	ორგანიზებული	გამეორება	თანამშრომლობა
ენა არის სისტემა.	დასწავლა-დაზგვირვება.	წარმოდგენის შექმნა ლაპარაკი რომ შევიძლია	გამოთქმები	პირდაპირი ყურადღება	საზრიანობა	
ენა არის კომუნიკაციის საშუალება	გამოცნობა, ინდუქციური დასკვნა	მიმართო მეგობრებს დასახმარებლად	ნაწილების ძიება ფორმულებში	არჩევითი ყურადღება	ფიზიკური პასუხი	
ეფექტური მოთხოვნების მართვა	დედუქციური მიზეზი		მაქსიმუმის გაკეთება, რაც მიიღე	ნახევრად მართვა	თარგმანი	

წარმოსახვის მონიტორინგი	მონიტორინგი		თავდაპირველად მუშაობა დიდ საგნებზე	წინასწარი მომზადება	დაკგუფება	
	პრაქტიკა			თვითმონიტორინგი	ჩანიშვნა	
				პროდუქციის შეჩერება	დედუქცია	
				თვითშეფასება	გაერთიანება	
				თვით გაანმტკიცება	წარმოსახვა	
					აუდიტორიის წარმოდგენა	
					საყრდენი სიტყვა	
					კონტექსტუალიზაცია	
					დასკვნა	
					შეკითხვები	

ცხრილში ნაჩვენებია საინტერესო მსგავსებები და განსხვავებები მკვლევარებს შორის. მაგ.: ნაიმენის, ფროლიხის,

სტერნის და ტოდესკოს მიხედვით სტრატეგია არის აქტიური დავალების გამოყენება. ეს არის აგრეთვე სუპერორდინალური კატეგორია ყველა ვონგ-ფილმორის სოციალური სტრატეგიებისთვის. მსგავსად ამისა, ნაიმენის მეორე სტრატეგია – ენის რეალიზაცია, როგორც სისტემა, ჩანს შეიცავს რუბინის „გამოცნობა/ინდუქციური დასკვნა“ და „დედუქციური მიზეზი“. ნაიმენის წარმოსახვის მონიტორინგის სტრატეგია მსგავსია რუბინის „მონიტორინგის“. რუბინის სტრატეგიებში შედის გამოცნობა და დასკვნა ისევე კარგად, როგორც დედუქციური მიზეზი. ნაიმენი და რუბინი აღწერენ ძლიერ მეტაკოგნიტურ უნარებს, მაშინ როდესაც, ვონგ-ფილმორს კავშირი აქვს, კონტექსტზე დამოკიდებულ ენის გამოყენებასთან. ვონგ-ფილმორისთვის განსაკუთრებულად აქტუალურია უცხოური ენის ფუნქციონირება–საუბრის სწავლა. ეს მნიშვნელოვანია სხვა მკვლევარებისთვისაც, მაგრამ ნაიმენმა და რუბინმა გამოავლინეს სიტუაციები, სადაც უცხოური ენის გამოყენება არ შედის. თითოეული მათგანი ასახელებს პრაქტიკას და დაზეპირებას, როგორც მნიშვნელოვან მოქმედებებს.

არის აგრეთვე მნიშვნელოვანი განსხვავება ენის შესწავლის თეორიებში, რომლებიც ნახსენებია თითოეული მკვლევარის მუშაობაში. ვონგ-ფილმორის მიხედვით, ენის განვითარების სისტემა ნელა ხდება, თითქმის უხალისოდ. ვონგ-ფილმორის ენის შესწავლის „თეორიის“ მიხედვით მეტყველების კონტექსტი არის მნიშვნელოვანი. ნაიმენის, ფროლიხის, სტერნის და ტოდესკოს და რუბინის მუშაობა ითვალისწინებს სისტემის განვითარებას ანალიზზე დაყრდნობით. რუბინი მმართავს ორ მთავარ პროცესს: გამოცნობა/ინდუქციური და-

სკვნა და დედუქციურ მიზეზს. ისინი ხაზს უსვამენ ასევე უცხოური ენის სისტემური ხასიათის გაუმჯობესებას, რუბინი ყურადღებას ამახვილებს შემეცნებით პროცესებზე.

არის ასევე დროის საკითხი. ნაიმენის აქტიური დავალება, ფონგ-ფილმორის სოციალური სტრატეგიები, რუბინის დაზეპირება და პრაქტიკა, ყველა კვლევის შედეგად ბევრ დროს მოითხოვს სწავლაში. ეს შეიძლება იყოს მნიშვნელოვანი წარმატებისთვის. მაგ.: სოციალური სტრატეგიების შემთხვევაში.

ამრიგად, მიუხედავად შრომების დიდი სიმრავლისა, ან, იქნებ, სწორედ ამის გამო უცხოური ენის სწავლის სტრატეგიების თეორია არ ქმნის ერთიანი სისტემის შთაბეჭდილებას. არსებობს აზრთა დიდი სხვაობა კონკრეტული სტრატეგიის როლის შესახებ სწავლის ეფექტიანობაში.

დასახული მიზნების უზრუნველსაყოფად უცხოური ენის სწავლება შვიდი მიმართულებით გაიშლება: მოსმენა, ლაპარაკი, კითხვა, წერა, სწავლის სწავლა, კულტურათა დიალოგი, უცხოური ენის პრაქტიკული გამოყენება.

პირველ ოთხ მიმართულებას (მოსმენა, ლაპარაკი, კითხვა, წერა) აქვს საერთო შიდა სტრუქტურა, რომელიც მოიცავს სამი განსხვავებული ტიპის შედეგს:

1. კომუნიკაციური შედეგები, რომლებიც გულისხმობს ტექსტების შინაარსის გაგება-განაალიზებას (კითხვასა და მოსმენაში) და შექმნას (წერასა და ლაპარაკში);
2. ენობრივი შედეგები, რომლებიც გულისხმობს ტექსტის სტრუქტურული და ენობრივი მახასიათებლების ამო-

ცნობას (კითხვაში) და გამოყენებას (წერასა და ლაპარაკში);

3. სტრატეგიული შედეგები, რომლებიც გულისხმობს მოსმენის, კითხვის, ლაპარაკისა და წერის სტრატეგიების დაუფლებას.

შიდა სტრუქტურის მიზანია, გამოკვეთოს ის უნარები, რომელთა განვითარება საერთო მიზანს წარმოადგენს ყველა ენის სწავლა-სწავლებისათვის. სასურველია, ენების სწავლებისას დაიძლიოს საგნობრივი კარჩაკეტილობა და დაინერგოს ენების ინტეგრირებული პედაგოგიკა. ნებისმიერი ტიპის ენის შესწავლისას შემსწავლელი მსგავსი ამოცანების წინაშე დგება. მან უნდა დაადგინოს, თუ რა სტრუქტურისაა ტექსტი, რა შინაარსის შემცველია, რა ენობრივი მახასიათებლები აქვს მას, რა ტიპის სტრატეგიები უნდა გამოიყენოს მის გასააზრებლად და სხვა. მეტიც, ასეთივე ენობრივ-კომუნიკაციური ამოცანების წინაშე დგას მოსწავლე ნებისმიერ არაენობრივ საგანშიც, როცა უწევს ტექსტების გააზრება, შედგენა თუ აუდიტორიის წინაშე ზეპირი გამოსვლა. ასე რომ, ენობრივ-კომუნიკაციური უნარები გამჭოლი ხასიათისაა – ამ უნარების დაუფლება შემსწავლელს ნებისმიერი საგნის ათვისების პროცესში სჭირდება. ინტეგრირებული დიდაქტიკა გულისხმობს ენების სწავლისას მიღებული გამოცდილების ურთიერთდაკავშირებას, შემსწავლელის მიერ შეძენილი გამოცდილების გადატანის ხელშეწყობას ერთი ენიდან მეორეში. ასეთი მიდგომა განამტკიცებს უნარებს, ამდიდრებს გამოცდილებას და ზრდის შემსწავლელთა ქმედუნარიანობას. ამის განსახორციელებლად, პედაგოგმა უნდა იფიქროს

შესწავლილ თუ შესასწავლ ენებს შორის ხიდეების გაბმამზე. ხიდეების გასაბმელად პედაგოგმა უნდა გააცნობიერებინოს შემსწავლელს, რომ კონკრეტული უნარის გადატანა შეიძლება განსხვავებულ საგნებში და განსხვავებულ კონტექსტებში. სწორედ ამის ხელშეწყობას ემსახურება არაერთი ინდიკატორი, რომლებიც წარმოდგენილია უცხოური ენის სტანდარტის სტრატეგიულ შედეგებში და მიმართულებაში სწავლის სწავლა, რომელიც აღწერს:

- რა ხერხით/გზით მოახერხა საკითხავი ამოცანის გადაჭრა;
- აღარებს სხვების მიერ შერჩეულ ხერხს და გამოაქვს დასკვნა, თუ რომელი მიდგომა იყო უფრო ეფექტური;
- საკითხავი ამოცანების გადასაჭრელად იყენებს როგორც მშობლიურ, ისე სხვა ენაზე მიღებულ გამოცდილებას.

სწავლა/სწავლების სხვადასხვა ეტაპზე მოსმენას, ლაპარაკს, კითხვასა და წერას განსხვავებული დიდაქტიკური დატვირთვა აქვს, ამიტომ ამ მიმართულებებს სწავლების ეტაპების მიხედვით დავახასიათებთ.

სწავლების პირველი ეტაპი

მოსმენა – მოსმენას, როგორც უცხოური ენის ათვისების მთავარ არხს, პრიორიტეტული მნიშვნელობა მიენიჭება. სიტყვიერ ჯაჭვში ბგერების, სიტყვების, მარტივი წინადადებების მოსმენით გარჩევას განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა, რადგან უცხოური ენისათვის დამახასიათებელ უღერადობებზე სმენის გამახვილება აუცილებელია გაგების უნარისა და სწორი გამოთქმის ჩამოსაყალიბებლად, რაც წარმატებული

ინტერაქციის საფუძველს წარმოადგენს. ფონემატური სმენის განვითარება შინაარსიან კონტექსტში მოხდება. ტექსტებს უხვად უნდა ახლდეს თვალსაჩინო მასალა (სურათები, საგნები, ნახატები, ფოტოები და სხვა) და ბგერითი ინდიკატორები (რაიმე ხმაური, მკაფიოდ გამოხატული ინტონაციები და სხვა), რომლებზე დაყრდნობითაც შემსწავლელს გაუადვილდება ტექსტის გაგება.

პირველ, ისევე როგორც მეორე, ეტაპზე მოსმენილი ტექსტები გამოიყენება ნიმუშებად ზეპირმეტყველებისათვის, ამიტომ ტექსტები არ უნდა იყოს უცნობი ლექსიკითა და გრამატიკული კონსტრუქციებით გადატვირთული; სასურველია, შემსწავლელისათვის დიდაქტიზებული ტექსტების შეთავაზება.

ლაპარაკი – პირველ ეტაპზე მოსწავლის ალაპარაკება გაჭირდება. სწავლების სტრატეგია რეპროდუცირებისკენ იქნება მიმართული. რეპროდუცირების მიზანია, სწორი გამოთქმის ჩამოყალიბება და ლექსიკური მარაგის გამდიდრება/განმტკიცება. რეპროდუცირებისთვის გამოიყენება ლექსები, გათვლები (პატარებისათვის), სიმღერები, დიალოგები, სკეტჩები. პროდუცირება ძალიან შეზღუდული სახით მიმდინარეობს – მოსწავლეები შესწავლილი ლექსიკური მასალის გამოყენებით დასვამენ/უპასუხებენ კითხვებს და ნიმუშების მიხედვით გაითამაშებენ მარტივ სცენებს.

კითხვა – კითხვის სწავლება თავისებური მეთოდოლოგიით უნდა წარიმართოს. პირველ რიგში, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ფონოლოგიური უნარების განვითარებას, რათა მოსწავლეს ფონემური ცნობიერება განუვითარ-

დეს (ზეპირი მარცვლების, ბგერების აღქმისა და გამოყენების უნარი). ფონემური ცნობიერების განვითარება მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ მოსწავლემ ანბანური პრინციპი გაიგოს (ასოს, როგორც გრაფიკული ერთეულის კავშირი ბგერასთან, როგორც აკუსტიკურ ერთეულთან). მეორე რიგში, მნიშვნელოვანია ნაადრევად არ დავანყებინოთ მოსწავლეებს სისტემური კითხვა, რამაც შეიძლება სერიოზული შეფერხებები გამოიწვიოს არამხოლოდ უცხოურ, არამედ მშობლიურ ენაშიც. მოსწავლე ეტაპობრივად უნდა მოვაშალოთ კითხვის სისტემური კურსისათვის. მნიშვნელოვანია, მოსწავლეები ვამუშაოთ როგორც ჩუმი, ისე ხმამაღალი კითხვის ტექნიკაზე. წაკითხულის გაგების უნარის გასაფარჯიშებლად სასურველია, მოსწავლეები ჩავაყენოთ აქტიური მკითხველის მდგომარეობაში. ამისათვის მათ ტექსტის წაკითხვამდე უნდა მივცეთ კონკრეტული საკითხავი ამოცანა; კონკრეტული ამოცანით უნდა მივიყვანოთ ისინი ტექსტთან.

წერა – წერის უნარის განვითარება წარმართება კითხვის უნარის განვითარების პარალელურად. წერა ხელს შეუწყობს როგორც კითხვის უნარის გაუმჯობესებას, ისე ენობრივი მასალის დამახსოვრებას. თანდათანობით მოსწავლეები გადადიან პროდუქცირებაზე. ისინი სწავლობენ ნიმუშების მიხედვით მცირე მოცულობის ფუნქციური ტექსტების შედგენას, სადაც ისინი იძენენ ამბების, ფაქტების, მოვლენების თანამიმდევრულად გადმოცემისა და შეფასების უნარ-ჩვევებს, რომლებიც მომდევნო ეტაპზე უფრო მეტად გაიშლება და დაიხვეწება.

სწავლების მეორე ეტაპი

მოსმენა – მეორე ეტაპზე გამოიყენება როგორც დიდაქტიზებული, ისე ნახევრად ავთენტიკური ტექსტები, რომელთა მოცულობა და სირთულის დონე აღემატება წინა დონის ტექსტებისას. გაგების თვალსაზრისით მოთხოვნა გაიზრდება: მოსწავლეებს მოეთხოვებათ ტექსტის უფრო ამომწურავად გაგება და ენობრივი მოვლენების შესწავლა/გაანალიზება.

ლაპარაკი – მეორე ეტაპზე პრიორიტეტული ამოცანაა მოსწავლის ალაპარაკება. უფრო მრავალფეროვანი ხდება საკომუნიკაციო სიტუაციები, რომლებშიც იგი მონაწილეობს როგორც მსმენელი, ან მოქმედი პირი. იწყებს ენობრივი მარაგის უფრო თავისუფლად გამოყენებას როგორც სიმულაციური, ისე რეალური კომუნიკაციის დროს.

კითხვა – მეორე ეტაპზე მოსწავლეებს მოეთხოვებათ სხვადასხვა ტიპისა და შინაარსის ტექსტების გაგება. ტექსტები იქნება ჯერ კიდევ მცირე მოცულობის, ნახევრადავთენტიკური, ან ავთენტიკურს მიმსგავსებული დიდაქტიზებული. მოსწავლეები, დასმული ამოცანის შესაბამისად, ისწავლიან კითხვის სხვადასხვა სტრატეგიისა თუ სახეობის გამოყენებას (გაცნობითი, შესწავლითი, ძიებითი).

წერა – მეორე ეტაპზე თანდათანობით ხდება წერის საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევების დაუფლება. მოსწავლეები ეუფლებიან ისეთ უნარ-ჩვევებს, როგორებიცაა აღწერითი თხრობითი ტექსტების შექმნა, პირადი კორესპონდენციის წარმოება და სხვა.

სწავლების მესამე ეტაპი

მოსმენა – თუკი აქამდე მოსასმენი ტექსტები გამოიყენებოდა ზეპირმეტყველების ნიმუშებად, ახლა მეტყველება და მოსმენა აღარ არის ურთიერთგადაჯაჭვული, ურთიერთდაქვემდებარებული. ამდენად, თავისუფლად შეიძლება გამოვიყენოთ ავთენტიკური ტექსტები და საშუალება მივცეთ მოსმენის უნარს, ზეპირმეტყველებისგან დამოუკიდებლად უფრო სწრაფად და ღრმად განვითარდეს. ამ ეტაპზე მოსწავლეები მიიჩვევიან ტექსტის გაგებას მხოლოდ აკუსტიკურ ხატზე დაყრდნობით.

ლაპარაკი – უფრო მდიდრდება საკომუნიკაციო სიტუაციის ტიპები. კომუნიკაცია მთლიანად უცხოურ ენაზე მიმდინარეობს. სწავლების სტრატეგიები მიმართულია თვითგამოხატვის უნარის დახვეწის, მისი დაზუსტებისა და გამდიდრებისაკენ.

კითხვა – ამ ეტაპზე ზეპირი თუ წერიტი მეტყველების უნარის განვითარების მთავარი წყარო კითხვა ხდება. მისი საშუალებით შემსწავლელი ენობრივ მარაგს ამდიდრებს და სწავლაში უფრო დამოუკიდებელი ხდება. მოიმატებს ტექსტების მოცულობა და სირთულის დონე. მოსწავლეებს მოეთხოვებათ ავთენტიკური, სხვადასხვა ჟანრისა თუ ტიპის, ლიტერატურული თუ ფუნქციური ტექსტების გაგება და გაანალიზება.

წერა – ბოლო ეტაპზე მოსწავლე უნდა დაეუფლოს ისეთი სახის ტექსტების წერას, რომლებიც მას ცხოვრების ასპარეზზე გასვლისას ყველაზე მეტად დასჭირდება (საქმიანი/პირადი წერილი, ესე და სხვა). მოსწავლე ისევ ნიმუშებით სარგებლობს, თუმცა ოდნავ უფრო დიდი მოცულობის

ტექსტებს თხზავს, სადაც იგი თხრობის, აღწერის, აზრის თანამიმდევრულად გადმოცემისა და დასაბუთების უნარ-ჩვევებს იძენს.

სწავლის სწავლა სასწავლო პროცესია. მოსწავლეებმა უნდა ისწავლონ სასწავლო საქმიანობის დამოუკიდებლად მართვა. ამისათვის იმთავითვე უნდა შევაჩვიოთ სასწავლო მიზნებისა და ამოცანების გააზრებას; სასწავლო პროცესის მიმდინარეობის გაანალიზებას – ვინ რა ხერხი, რა მიდგომა თუ სტრატეგია გამოიყენა, რა სირთულეებს წააწყდნენ, რამ შეუწყო ხელი სირთულის გადალახვას, რამ შეაფერხა წინსვლა; შედეგების დამოუკიდებლად შეფასებას; გარკვეულ საკითხებთან დაკავშირებით პასუხისმგებლობის საკუთარ თავზე აღებას; სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენებას; იმ ფაქტორების გამოწვევას, რომლებიც დადებითად მოქმედებს სასწავლო პროცესზე და სხვა. სწავლის უნარ-ჩვევის გასავითარებლად მოსწავლეებს უნდა შევთავაზოთ სხვადასხვა ტიპის აქტივობა: მაგ.: კითხვარები, რომლებიც საშუალებას მისცემს მათ, გააცნობიერონ საკუთარი და ალტერნატიული მიდგომა კონკრეტული ამოცანის გადაჭრისას, სხვადასხვა შინაარსის თვითშეფასების სქემები, ფსიქოლოგიური ხასიათის ტესტები, სადაც გაიაზრებს სხვადასხვა ტიპის ფაქტორს, რომელიც დადებით ან უარყოფით ზეგავლენას ახდენს სასწავლო პროცესზე და სხვა.

უცხოური ენის სწავლა ნიშნავს უცხო სამყაროში შესვლას, ცხოვრების განსხვავებული წესების, ტრადიციების აღმოჩენას, განსხვავებული ღირებულებების, მენტალობების გაგებას. ამდენად, წარმატებული კომუნიკაცია დამოკიდებული

ლია არა მხოლოდ სამეტყველო უნარ-ჩვევებზე, არამედ განსხვავებული კულტურული კონტექსტების გაგებისა და პათივისციემის უნარზეც. სწორედ ამ უნარებისა და დამოკიდებულებების ჩამოყალიბებას ემსახურება მიმართულება „კულტურათა დიალოგი“.

მოსწავლეთა ყურადღება გამახვილდება უცხო კულტურის თავისებურებებზე. მოსწავლეებს საშუალება მიეცემათ, გამოხატონ თავიანთი დამოკიდებულება, გამოთქვან შეფასებები, გაავლონ პარალელები საკუთარ კულტურულ გამოცდილებასა თუ გარემოსთან. ასეთი სახის აქტივობები მოსწავლეებს გაუღრმავებს კულტურული კუთვნილების განცდას, გააცნობიერებინებს კულტურულ მრავალფეროვნებას, ასწავლის საკუთარი და უცხოური კულტურის დაფასებას.

ყურადღება უნდა მიექცეს პიროვნებათმორის ურთიერთობებსაც. გაკვეთილზე მოსწავლეებს უნდა მიეცეთ საშუალება ისაუბრონ საკუთარ თავზე, გამოავლინონ თავიანთი პიროვნების სხვადასხვა მხარე – იქნება ეს განცდები, გაცუცებები, გემოვნება, შეხედულებები, ოცნებები, საყვარელი საქმიანობა, საყვარელი პერსონაჟები, ცხოვრებისეული ისტორიები, თვალსაზრისები თუ სხვა; ისინი გაეცნობიან თანაკლასელთა თუ უცხოენოვან თანატოლთა სულიერ სამყაროს და ამ გზით შეძლებენ განიცადონ საკუთარი და სხვისი ინდივიდუალურობის განუმეორებლობა, ისწავლონ სხვა პიროვნებათა დაფასება, ერთმანეთის მოსმენა, ურთიერთგაგება, ურთიერთთანადგომა. ეს ხელს შეუწყობს მოსწავლეებს გახდნენ უფრო შემწყნარებელნი ერთმანეთისა და სხვების მიმართ.

მთავარი უნარ-ჩვევა, რომლის განვითარებასაც უნდა მოემსახუროს უცხოური ენის პრაქტიკული გამოყენება, არის კომპლექსური ხასიათის ამოცანების დამოუკიდებლად გადაჭრა ჯგუფური თუ ინდივიდუალური მუშაობის ფორმატში. მეთოდური თვალსაზრისით, ასეთი ტიპის დავალებები ხელს უწყობს კომუნიკაციურ-ენობრივი უნარების უკეთ დაუფლებას, რამდენადაც მოსწავლეებს უწევთ ენობრივ თუ კომუნიკაციურ აქტივობებში მიღებული ცოდნისა და გამოცდილების განსხვავებულ სიტუაციაში გადატანა. ამ მიმართულებაში შედის პროექტის განხორციელება, ტექსტების გადამუშავება მათი მომღევნო გამოყენების მიზნით და მედიაცია. მედიაცია ზეპირი აქტივობაცაა და წერიითიც. იგი გულისხმობს ნებისმიერი სახის ტექსტის შინაარსის გადმოცემას თარგმნის, თარჯიმნობის, რეზიუმირებისა თუ ინტერპრეტირების გზით. მედიაციის დანიშნულებაა, კონკრეტული ტექსტის შინაარსი მისაწვდომი გახადოს იმისთვის, ვისაც ამ ტექსტზე უშუალოდ არ მიუწვდება ხელი.

სტრატეგიები

უცხოური ენის ათვისებისას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება ტექსტს. ტექსტის გაგება და ტექსტის შექმნა ენის შესწავლის ის ძირითადი საკვანძო საკითხებია, რომელთა გარეშეც მასწავლებელსა და მოსწავლეს ნებისმიერი მიზნის მიღწევა გაუჭირდება. ტექსტზე მუშაობის გარეშე წარმოუდგენელია ახალი გრამატიკული თუ ლექსიკური მოვლენების გაკვეთილზე შეტანა, შესასწავლი ქვეყნის შესახებ ინფორმაციების შემსწავლელებისთვის მიწოდება, ნებისმიერ სამეცყველო უნარჩვევაზე ვარჯიში, ენობრივი საშუალებების მნიშვნელობის, ფუნქციისა და სტრუქტურის ათვისება, მათი დაუფლება და გამოყენება როგორც რეცეფტულ, ისე პროდუქტულ დონეზე. უცხოენოვანი ტექსტის კითხვის დროს შემსწავლელები ბევრ სირთულეს აწყდებიან, რაც არა მარტო ლექსიკური ერთეულებისა თუ გრამატიკული წესების, უცხო ქვეყნის კულტურული მოვლენებისა და მათთან დაკავშირებული პრობლემების არცოდნას უკავშირდება, არამედ ენის ათვისებისას უცხოენოვან ტექსტზე მუშაობის არასწორ სტრატეგიებსა და ხერხებს. რომელი ტექსტი წაიკითხოს მოსწავლემ და როგორ მიეწოდოს მას ეს ტექსტი, შედეგის ეფექტურობასა და სასწავლო პროცესზე დადებითად ან უარყოფითად აისახება. „ტექსტის, როგორც ენის ათვისების ერთ-ერთი ძირითადი საშუალების, რეცეფცია და მისი დახმარებით ახალი ტექსტის შექმნა მოსწავლეებს კოგნიტურ და კომუნიკაციურ კომპეტენციებს უვითარებს. შესაბამისად, ტექსტზე მუშაი

ფუნქციას, მოსწავლეებს ჩამოუყალიბოს ის უნარჩვევები, რომლებიც მათ უცხოური ენის ფლობისთვის საჭირო კომპეტენციებს განუვითარებს." (შავერდაშვილი 2014, 31)

კითხვის უნარის ჩამოყალიბება და განვითარება რამდენიმე ძირითად ასპექტს მოიცავს, ესენია: ზეპირი მეტყველება; წიგნისა და ტექსტის მახასიათებლის ცოდნა; ფონეტიკური ცოდნა/ანბანის ცოდნა; სიტყვების ცოდნა; მთლიანი სიტყვების ამოცნობა; გამართული კითხვა (უშეცდომოდ, სათანადო სიჩქარით, გამომეტყველებით); გაგება/გააზრება/მნიშვნელობის კონსტრუირება. კითხვის სწავლება და სწავლა ზემოთ ჩამოთვლილი კომპონენტების გავარჯიშებასა და გამოყენებას გულისხმობს. თითოეულ კომპონენტს ჩასახვისა და განვითარების გარკვეული ეტაპები გააჩნია. კითხვის უნარჩვევების დაუფლებისათვის ვიყენებთ სხვადასხვა სტრატეგიას.

წინასწარ განსაზღვრული (კითხვის, მოსმენის) მიზნების მისაღწევად კითხვის სტრატეგიები გამოიყენება, რომლებიც მთელ რიგ მიზანდასახულ ქმედებებს გულისხმობს. კითხვის თუ მოსმენის სტრატეგიებს მოსწავლეები შეგნებულად ეუფლებიან და დამოუკიდებლად იყენებენ მუშაობისას. სწორად შერჩეული სტრატეგია მოსწავლეებს ეხმარება:

- ტექსტის მიზანდასახულად გაგება/დამუშავებაში; ტექსტის გაგებასა და ტექსტის შესახებ შეკითხვების დასმაში;

ტექსტიდან დასკვნების გამოტანასა და მიღებული ცოდნის შემდგომ გამოყენებაში და ა.შ. გაკვეთილის მიზნიდან გამომდინარე, შესაძლებელია, მაგალითად, საკითხავ ტექსტში მოცემული ყველა ინფორ-

მაცის გაცემა ან მხოლოდ ერთი პატარა ინფორ-
მაციის ამოღება.

უცხოური ენის გაკვეთილზე ხშირად გამოიყენებენ შემდეგ
სტრატეგიებს:

- ტექსტში ორიენტირებისათვის საჭირო სტრატეგიები (მაგალითად, ტექსტში ყველაფრის გაცემა, ტექსტში რომელიმე მნიშვნელოვანი ინფორმაციის მოიძიებ-
თი ან თვალის ერთი გადავლებით კითხვა);
- ტექსტიდან მთავარი იდეების ამოკრეფა (მაგ.: საკვანძო სიტყვების ბარათებზე ამოწერა, ძირითადი შინაარსის ამოღება, გეგმის შედგენა, გრაფიკე-
ბის/ცხრილების შედგენა);
- ტექსტის ძირითადი იდეების/მოსაზრებების გვერდით მიწერა/ საკვანძო სიტყვების ამოწერა;
- ტექსტში რთულად გასაგები ადგილებისათვის დამ-
ხმარე საშუალებების გამოყენება: შეკითხვების დასმა, უცნობი სიტყვების ლექსიკონში მოძებნა, ტექსტის დანაწევრება და ა.შ. ისევე როგორც მოსწავლეები, მასწავლებლებიც მიმართავენ ხშირად კითხვის სტრატეგიებს.

კითხვის სტრატეგიები:

1. კითხვის წინასწარ დაგეგმვა:

- მოსწავლეთა ცოდნის გააქტიურება, – ტექსტის სათაურის შესახებ იდეების შეგროვება, – ტექსტის შინაარსზე ვარაუდის გამოთქმა და ა.შ.

2. ტექსტის ზოგადი/გლობალური გაგების სტრატეგიები:

- თვალის გადავლებით ტექსტის წაკითხვა, ანუ ტექსტის სწრაფად გადაკითხვა, კითხვის პროცესის შემონახვა,
- ვარაუდების გადამოწმება, ტექსტის გაგების სირთულის დადგენა, ტექსტში ექსპლიციტური და იმპლიციტური ინფორმაციების შედარება მოსწავლეთათვის აქამდე ნაცნობ ინფორმაციებთან და ა.შ.

3. ტექსტის დამუშავებისა და გამოყენების სტრატეგიები:

- ტექსტის შესახებ კითხვების დასმა; მნიშვნელოვანი ინფორმაციების მოძიება;
- საკვანძო სიტყვების ქვეშ ხაზის გასმა; მინდორზე ჩანიშვნების გაკეთება; ტექსტის მონაკვეთებად დაყოფა;
- ქვესათაურების პოვნა/გამოყოფა; წაკითხულის საკვანძო სიტყვების დახმარებით მოყოლა და ა.შ.

4. ტექსტის გაგების დროს წამოჭრილი პრობლემების გადასალახავი სტრატეგიები:

- სიტყვების ახსნა (კონტექსტის მიხედვით, ლექსიკონის დახმარებით); მასწავლებლის მიერ წინასწარ შედგენილი ლექსიკონის მიხედვით, ტექსტის შინაარსის გაგების შემდეგ ლაპარაკი ამა თუ იმ თემაზე;

- საკუთარ ცოდნასა და ტექსტის ერთი ნაწილის გაგებაზე დაყრდნობით მთლიანი ტექსტის გაგება და ამ დროს წამოჭრილი პრობლემების დაძლევა და ა.შ

კითხვა ერთიანი პროცესია, რომელიც ხელს უწყობს შემსწავლელთა საერთო განვითარებას და რომლის დახასიათება შეიძლება სამი ასპექტის მიხედვით:

1. კითხვა არ ნიშნავს ცალკეული ასოების, მარცვლების, სიტყვების ან თუნდაც ცალკეული წინადადებებისა და ფრაზების ამოკითხვას. კითხვა, როგორც სასწავლო ქმედება, აქტი, ხორციელდება მაშინ, როცა ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი ელემენტის წაკითხვის უნარ-ჩვევა ერთიანდება მთლიანი ტექსტის გასაგებად.

2. კითხვა ხანგრძლივი პრაქტიკის შედეგია. მხოლოდ მუდმივი ვარჯიშის შემდეგ უვითარდება მოსწავლეს გააზრებული და დამოუკიდებელი კითხვის უნარ-ჩვევა.

3. კითხვა კომპლექსური კომუნიკაციური პროცესია, საუბარია მკითხველსა და ავტორს შორის, სოციალური აქტია, რომელიც ფიქრსა და თანამონაწილეობას მოითხოვს. კითხვა ყოველთვის გულისხმობს ინტერპრეტაციას, რომელსაც წინ უძღვის გაგების პროცესი; წაკითხულის გაგების ხარისხი კი დამოკიდებულია მკითხველის მომზადების დონეზე, კითხვის მიზანსა და წასაკითხი ტექსტის შინაარსზე.

პედაგოგი კითხვის სწავლების ისეთ სტრატეგიებს უნდა იყენებდეს, რომლებიც მოსწავლეს სამყაროს შესახებ არსებული ცოდნის გააქტიურებასა და გამოყენებაში დაეხმარება. იმავდროულად ის ასწავლის შემსწავლელებს, როგორ განსაზღვრონ კითხვის მიზანი, თუ რისთვის ნაიკითხონ; როგორ

შეარჩიონ საკითხავი მასალა და რა ხერხები და საშუალებები, კითხვის 'რომელი სტრატეგიები გამოიყენონ, როგორ წაიკითხონ. ყოველივე ეს მიიღწევა, თუ შედაგოგმა იცის, როგორ მართოს კითხვის პროცესი. კითხვის პროცესს კი იგი მართავს არა მხოლოდ კლასში, არამედ კლასის გარეთაც, ოღონდ ისე, რომ არ ზღუდავს მოსწავლის დამოუკიდებლობას, არჩევანის თავისუფლებას. შედაგოგი გზამკვლევია კითხვის უსასრულო და საინტერესო სამყაროში.

კითხვის პროცესი ორგვარია: ხელმძღვანელობითი და დამოუკიდებელი. მოსწავლელის საქმიანობები ხელმძღვანელობითი კითხვის დროს ხელს უწყობს პროცესის გამრავალფეროვნებას, შემსწავლელთა კრიტიკული, შემოქმედებითი აზროვნების, მსჯელობისა და მეტაკოგნიტიური უნარების განვითარებას. დამოუკიდებელი კითხვისას მოსწავლეები იყენებენ იმ ცოდნასა და უნარ-ჩვევებს, რომლებიც მათ ხელმძღვანელობითი კითხვისას შეიძინეს. ამიტომ მნიშვნელოვანია, ხელმძღვანელობითი კითხვის პროცესში შემსწავლელს მივანდოთ ისეთი ეფექტიანი სტრატეგიები, რომელთაც ისინი წარმატებით გამოიყენებენ დამოუკიდებელი კითხვის დროს. ერთ-ერთი ასეთი სტრატეგიაა „დაკარგული სიტყვები“.

ეფექტური კითხვის მნიშვნელოვანი ასპექტი სიტყვათა მარაგის გაფართოება და სიტყვებს შორის კავშირების დამყარებაა. თუმცა არანაკლებ მნიშვნელოვანია, მოსწავლეები დაეუფლონ უცნობ სიტყვებთან მუშაობის ისეთ სტრატეგიებს, როგორიცაა კონტექსტური გასაღებების გამოყენება, სიტყვის ნაწილების გააზრება, სიტყვებს შორის კავშირების

დამყარება და ა. შ. „დაკარგული სიტყვები“, გარდა ზემოთ ჩამოთვლილისა, სიტყვებთან მუშაობის სხვა ეფექტიანი სტერატეგიებითაც ამდიდრებს შემსწავლელებს. ამასთან, ის ეხმარება მათ ტექსტის შინაარსის გაგებასა და მნიშვნელობის კონსტრუირებაში.

მეთოდის ეფექტიანობას განსაზღვრავს ისიც, რომ ის წარმატებით შეგვიძლია გამოვიყენოთ როგორც მხატვრულ, ისე სასწავლო, ინფორმაციულ, სამეცნიერო-პოპულარულ ტექსტებზე მუშაობის პროცესში.

გაკვეთილის მიზნებია:

- ტექსტის მახასიათებლების ამოცნობა;
- კონტექსტურ გასაღებებსა და არსებულ ცოდნაზე დაყრდნობით გამოტოვებული სიტყვების აღდგენა;
- კითხვის ეფექტიანი სტრატეგიების გააქტიურება;
- გაკვეთილის შედეგების კავშირი ეფექტური კითხვის კომპონენტებთან;
- კონტექსტური გასაღებების ამოცნობა და გამოყენება;
- წინარე ცოდნის გააქტიურება; ტექსტის შინაარსის გაგება და მნიშვნელობის კონსტრუირება.

შემსწავლელს შეუძლია სხვადასხვა სახის მხატვრული და არამხატვრული ტექსტების წაკითხვა და გაგება-გაანალიზება.

- ახალ ინფორმაციას აკავშირებს არსებულ ცოდნასა და გამოცდილებასთან;
- ამოიცნობს და ერთმანეთთან აკავშირებს ტექსტში არსებულ სხვადასხვა სახის ინფორმაციას;

გამოაქვს დასკვნა მთლიანი ტექსტის გააზრების საფუძველზე;

შეუძლია სხვადასხვა ტიპის ტექსტების ენობრივ თავისებურებებზე დაკვირვება და მსჯელობა;

თავისუფლად ჩაანაცვლებს უცნობ სიტყვებსა და ფრაზებს სინონიმური განმარტებებით;

- შეუძლია კითხვის სხვადასხვა სტრატეგიის მიზნობრივად გამოყენება;

კითხვისას წამოჭრილი სირთულეების დასაძლევად მიმართავს სხვადასხვა საშუალებას;

- თავიდან გადაიკითხავს რთულ ან მნიშვნელოვან ნაწილებს;
- აკეთებს ჩანაწერებს, კომენტარებს უკეთებს ტექსტის ცალკეულ ნაწილებს;
- კონტექსტზე, გამოცდილებაზე დაყრდნობით ან ლექსიკონის დახმარებით აზუსტებს უცხო სიტყვების მნიშვნელობას.

სხვადასხვა ელემენტის (სათაურის, აბზაცების დასაწყისის, საკვანძო სიტყვების, ერთ-ერთი აბზაცის, გამოყოფილი სიტყვების) გამოყენებით გამოთქვამს ვარაუდს ტექსტის/ტექსტების მონაკვეთის შინაარსის შესახებ;

- ტექსტის სახისა და საკითხავი. ამოცანის გათვალისწინებით ირჩევს კონკრეტულ სტრატეგიას/მიდგომას და ხსნის თავის არჩევანს;

- საკითხავი დავალებების შესრულების შემდეგ მონაწილეობს გამოყენებული სტრატეგიების განხილვაში (ვინ რა მიდგომა, ხერხი გამოიყენა);
- მსჯელობს იმის შესახებ, რომელი მიდგომა იყო ან იქნებოდა უფრო მისადაგებული/ეფექტური და რატომ.

ერთმანეთს უზიარებენ ნამუშევრებს და ამ პროცესში შეიძლება ერთი სიტყვის ნაცვლად დაგროვდეს რამდენიმე სავარაუდო პასუხი. ისინი მსჯელობენ და მიუწერენ „საკუთარ“ სიტყვებს განსახვავებული ფერის კალმით, რომ შემდეგ ადვილად გაარჩიონ.

პედაგოგი კითხულობს ტექსტის სწორ ვარიანტს და შემსწავლელებს შესწორებები შეაქვთ თავიანთ ნამუშევრებში, შეიძლება სინონიმებზე აქცენტის გაკეთებაც. მნიშვნელოვანია სიტყვის სემანტიკაზე დაკვირვება. პედაგოგი ეკითხება მოსწავლეებს, როგორ შეარჩიეს ესა თუ ის სიტყვა, რას ეყრდნობოდნენ/იყენებდნენ ამ დროს, ეს შეიძლება იყოს ტექსტის მთლიანი შინაარსი, სუბიექტური ცხოვრებისეული გამოცდილება, აბზაცის კონტექსტი და სხვა. პედაგოგის მიზანია, დაადგინოს, რომელ კონტექსტურ გასაღებებსა და კითხვის რომელ სტრატეგიებს იყენებდნენ მოსწავლეები. ამისთვის მნიშვნელოვანია თითოეულ სიტყვაზე ცალკეული მოსწავლის პასუხის მოსმენა. მრავალფეროვანი პასუხები ამდიდრებს მათ სტრატეგიებს. მოსწავლეთა პასუხებს პედაგოგი წერს დაფაზე/ფორმატზე. იქმნება გამოყენებული სტრატეგიების ჩამონათვალი. ამის შემდეგ მოსწავლეები კიდევ ერთხელ

ნაიკითხავენ ტექსტს, ამჯერად სახელმძღვანელოდან, თავად პოულობენ მსგავსება-განსხვავებას საკუთარ ნამუშევრებთან.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო ის, რომ პედაგოგმა უბიძგა შემსწავლელს იმ სტრატეგიების გააზრებისკენ, რომლებიც გამოიყენეს კითხვის პროცესში სიტყვების აღსადგენად. ხმამაღლა ფიქრმა თითოეულს აღმოაჩენინა საკუთარი სტრატეგია, ამასთან, გაამდიდრა თითოეულის არსენალი სხვა სტრატეგიებით. ერთდროულად მოხდა მოსწავლეთა დიაგნოსტიკაც და მეტაკოგნიტიური უნარების განვითარებაც.

წერის უნარის განვითარების ხელშეწყობი სტრატეგიები და ძირითადი პრინციპები

წერის უნარის განვითარება წარიმართება კითხვის უნარის განვითარების პარალელურად. თანამედროვე საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების შემოქმედებითად გამოყენება. წერა რთულად ორგანიზებული ოპერაციაა, რომლის დაუფლება მრავალი უნარის კოორდინირებულ განვითარებას გულისხმობს. წერის უნარის ათვისება მოითხოვს წერის ტექნიკური წინაპირობის გავარჯიშებას და მხოლოდ გარკვეული დროისა და განათვის შემდეგ ხდება ის ავტომატური პროცესი. იმისათვის, რომ შემსწავლელმა შეძლოს წერის ოპერაციის განხორციელება, თუნდაც მარტივი სიტყვის დამოუკიდებლად ჩაწერა, მას უნდა შეეძლოს სიტყვის შემადგენელი ბგერების ერთმანეთისგან გარჩევა, წვდომა, თუ რა ცალკეული ბგერებისა და ასოებისაგან შედგება მოცემული სიტყვა, ბგერების საჭირო თანმიმდევრობის დაცვა წერის პროცესში. პედაგოგები წერის დასწავლის პროცესში აქცენტს მნიშვნელოვანია, რამდენად შეძლებს ის მისგან სიტყვის, სიტყვებისგან კი – წინადადების აგებას. სიტყვები და წინადადებები მოსწავლეს საკუთარი ნააზრევის და განცდების გამოხატვის და გადმოცემის საშუალებას აძლევს. თუმცა, პარალელურად აუცილებელია სიტყვის შემადგენელი ერთეულების – ბგერების აღქმასა და დიფერენცირებაზე მუშაობა. ინგლისურად წერის სწავლა საკმაოდ რთული პროცესია, რადგან, ფონემური ბგერები არ ემთხვევა დაწერილ ასოებს. რთულია, ასევე, ინგლისური წინადადებების წყობის დაუფლება. უცხოუ-

რი ენის შესწავლის პროცესის მრავალგვარი სტრატეგიით დატვირთვა უზრუნველყოფს მრავალფეროვან და საინტერესო სასწავლო პროცესს, ამასთან, ამცირებს დისციპლინურ პრობლემებს, რადგან ზრდის სასწავლო პროცესში ჩართულობის ხარისხს და მეტ აქტიურობას, ინიციატივასა და ქმედითობას მოითხოვს მოსწავლისაგან. ეს სტრატეგიები ორიენტირებულია სწავლა-სწავლების ერთიან პროცესზე და ხელს უწყობს მოსწავლეთა შემეცნებით აქტივაციას; საინტერესოს ხდის სასწავლო პროცესს, გვეხმარება მიზნის მიღწევაში. თუ სად, როდის, რა ფორმით უნდა გამოიყენოს ისინი მასწავლებელმა – მზა რეცეპტი არ არსებობს. ყველა მეთოდი კარგია, თუ ისინი მიზნის მიღწევაში დაგვეხმარება.

წერის სტრატეგიები წინასწარ მოფიქრებული, წერაზე ფოკუსირებული აზროვნების გზაა. მათ შეიძლება ჰქონდეს ბევრი ფორმა და შეიძლება იყოს როგორც სახელმძღვანელო გეგმა ამა თუ იმ ტექსტის შესაქმნელად, ასევე რაღაც მარტივი ხერხი, რომლითაც თუნდაც სიტყვები იმარცვლება, მაგრამ ეს წერის ათვისების საწყის ეტაპზე. საბაზისო უნარებთან ერთად თანდათანობით ვითარდება წერილობითი აზრის გადმოცემის, ნაწერის გადამუშავების, სხვადასხვა საკითხზე წერით სწავლის უნარები.

წერის უნარების განსავითარებლად არც მხოლოდ სიმბოლოების/ნიშან-ხატების სწორად გამოსახვის და მათი სხვადასხვა კომბინაციების შექმნის ცოდნა და არც აზრის მწყობრად ჩამოყალიბება და გადმოცემა – მნიშვნელობის კონსტრუირებაა საკმარისი. ამიტომ ხანდახან მათთვის წერის პროცესი არცთუ საინტერესო და მარტივია.

სპეციფიკური სტრატეგიები შეიძლება გამოვიყენოთ მათი ცოდნის დონის ამაღლების, გააზრების გაუმჯობესების, შენარჩუნების, დაოსტატების და სინთეზური აზროვნების მისაღწევად. წერას ვიყენებთ დისკუსიის დაწყების, შინაარსობრივი მხარის განმტკიცების და იმ მეთოდების მოდელირებისთვის, რომლებიც ზიარია შესასწავლ დისციპლინებში. მოსწავლეს/სტუდენტს წერა აღმოაჩენინებს ახალ ცოდნას, რათა დაატკეფოს წინარე შეხედულებები, მოხაზოს კავშირები და ღიად წარმოაჩინოს ახალი იდეები.

წერის სწავლების ხანგრძლივი და რთული პროცესი მოითხოვს სისტემატურ მუშაობას, მრავალფეროვანი აქტივობების გამოყენებას, რათა მოსწავლე დაეუფლოს სხვადასხვა სახის, დანიშნულების და სტილის მიხედვით განსხვავებული ტექსტების შექმნას. სწავლების მეთოდები თუ აქტივობები, რომლებიც წერის ათვისების სხვადასხვა ეტაპზეა შესაძლებელი.

წერის მეთოდები:

- ილუსტრაცია და კარნახი
- მინიშნებები თავისუფალ თემაზე წერისთვის
- როლი, აუდიტორია, ფორმა, თემა
- იდეები შემოქმედებითი წერისთვის
- სწრაფი წერა

წერა ილუსტრაციების მიხედვით

- დაწერე მოთხრობა

ლექსიკური ერთეულებით ამბის შეთხზვა +და დასათაურება

- შაბლონები
- რეზიუმე (შეჯამება)

ტექსტების შესაქმნელად მოსწავლეს გაცნობიერებული უნდა ჰქონდეს წერის ყველა ძირითადი მახასიათებელი: თემა და იდეა, შინაარსი და სტრუქტურა, ტონი და სტილი, ორთოგრაფია და პუნქტუაცია. საკუთარი ნაწერის ნაბიჯ-ნაბიჯ დასახვეწად მუშავდება ის ტექნიკები, რომლებსაც უბრალოდ წერის მცოდნე და გამოცდილი მწერალი ერთნაირად კარგად იყენებენ.

როგორ ავამაღლოთ წერის მოტივაცია და განვავითაროთ წერითი აზროვნება? – წერისკენ გადგმულ ნაბიჯებს შეიძლება ავადგენოთ მინიშნებები თავისუფალ თემაზე წერისთვის. ეს ინსტრუმენტი იძლევა შემოქმედებითი თვითგამოხატვის შესაძლებლობას, მოსწავლეები წერენ მცირე ზომის ამბავს, მოთხრობას, ლექსს შეთავაზებული სურათის/ მინიშნების მიხედვით. მინიშნებები სხვადასხვა სახისაა. ამ სტრატეგიით შემსწავლელები ივითარებენ წარმოსახვის უნარს, გამოხატავენ საკუთარ განცდებს, ემოციებს, მოსაზრებებს, აკვირდებიან საკუთარ ემოციებს და ცდილობენ შესაბამისი ლექსიკის შერჩევას.

მთავარია, ბავშვებს წერის დაწყებამდე მივცეთ მიმანიშნებელი ინსტრუქცია – დავანახოთ პრობლემა, რომელიც იკვეთება მინიშნებაში. მისი გადაჭრისკენ გადგმული ნაბიჯები და მოსალოდნელი შედეგები კი თავად უნდა განვასაზღვროთ.

შემსწავლელს ვაჩვენებთ რომელიმე ნახატის რეპროდუქციას ან საინტერესო ფოტოსურათს, შესაძლოა, ვიდეოფრაგმენტსაც და ვთხოვთ მათზე დაკვირვებას;

- ის აკვირდება, წარმოიდგენს, რა შეიძლება მომხდარიყო სურათზე გამოსახულ სცენაში და წერს ამბავს;
- მუშაობის დასრულების შემდეგ წარადგენს თავის ნამუშევარს.

წერისკენ გადაგზულ ნაბიჯებს ასევე მოსდევს სტრატეგია „რა აკლია?“. ამ სტრატეგიისთვისაც საჭიროა „თავისუფალ თემაზე წერისთვის მინიშნებების“ ან სხვა მეთოდების გამოყენება.

სტრატეგიის მეორე ნაბიჯია „რატომ აკლია?“

ამ მეთოდის მეშვეობით იქმნება აღმწერი წინადადებებიცა და მსჯელობის ტექსტიც. ასევე პირობითია სურათიც, რომლის ადგილიც ასევე შეიძლება დაიჭიროს სხვადასხვა ტექსტიდან ამონარიდმა, რომელსაც წავუკითხავთ, ან ამონაბეჭდი სახით შევთავაზებთ მოსწავლეებს/სტუდენტებს.

სტრატეგიის მესამე ნაბიჯია „რით ვუშველოთ?“

აღნიშნულ ნაწილში შემსწავლელბი სახავენ პრობლემის გადაჭრის გზებს და სახავენ უკეთესი შედეგების შესაძლებლობებს. ეს სტრატეგია შემსწავლელს განსხვავებულ ამოცანას უსახავს და უბიძგებს საკითხის დამოუკიდებლად გააზრებისკენ, საკუთარი მოსაზრების ახსნისა და დასაბუთებისკენ. აღნიშნული სტრატეგია მოიაზრება ეფექტურ საშუალებად არგუმენტებით გამყარებული, საინტერესო და გამართული ნაშრომების შესაქმნელად. გარდა ამისა, შემსწავლელებს უვითარებს ისეთ მნიშვნელოვან უნარებს, როგორიცაა:

პირადი დამოკიდებულებისა და მოსაზრებების დამოუკიდებლად შემუშავება, მათი ახსნა საკუთარი პოზიციიდან გამომდინარე და საბუთებით განმტკიცება, ინფორმაციის მოძიება, იდეების დეტალებით დაზუსტება და სხვადასხვა კუთხით ორგანიზებული მოსაზრებების გამთლიანება.

რა? – რას ვფიქრობთ? (ჩვენი მოსაზრება)

რატომ? – რატომ ვფიქრობთ ასე? (მოსაზრების ახსნა, გამომწვევი მიზეზების დასახელება)

საიდან? როგორ? – საიდან ვიცით? (ჩვენი მოსაზრების დამასაბუთებელი არგუმენტი, მაგალითი)

ეს ტექნიკები, როგორც წესი, ისეთი სტრატეგიებია, რომლებიც ეხმარებათ წერის უწყვეტი პროცესის შენარჩუნებასა და თავისი ჩანათუქრის სრულყოფაში. მთავარია, შემსწავლელებს გავაზრებინოთ, როგორ დავიწყოთ წერა, გავაცნობიერებინოთ, წერის სწავლების კითხვასთან ინტეგრირების აუცილებლობა, ვასწავლოთ წერის უნარების შეფასება, გავაზრებინოთ წერის სწავლების ძირითადი პრინციპები.

შემსწავლელთა საჭიროების პასუხად მრავალფეროვანი სტრატეგიების შემუშავების მიზნით, ასევე განსხვავებულ კონტექსტებში პრაქტიკული წერის მოდელების დასახვეწად ბევრი პედაგოგი მიმართავს გეგმის მიხედვით წერის პრაქტიკას, რომელსაც საფუძვლად შემდეგი პრინციპები უძევს:

- წერა ხელს უწყობს სწავლას;

წერისა და წერის წერის პროცესის ინტეგრაცია განაპირობებს სტუდენტების ჩართულობას, მათი ხმების არაერთგვაროვნებასა და მრავალფეროვნებას, მათ კრიტიკული აზროვნების პროცესში ჩართვას, და გაც-

ნობიერებას იმისას, რომ ტექსტები, რომელთაც ქმნიან, მნიშვნელოვანი რესურსი და სააზროვნო ინსტრუმენტებია;

- ეფექტური წერის ინსტრუქციები აერთიანებს დისციპლინებს (მულტიდისციპლინურია);
- წერის შესაძლებლობა აყალიბებს განათული წერის კულტურას;
- წერის, როგორც ინსტრუქციის, გამოყენება შესაძლებელია ყველა საგაკვეთილო სივრცეში;
შემსწავლელები მხოლოდ და მხოლოდ აკადემიურ დისციპლინებში აზროვნების ვარჯიშითა და წერითი ჩვევების დახვეწით აღწევენ ეფექტურ აკადემიურ კომუნიკაციასა და ინტეგრაციას სხვადასხვა სამეცნიერო დისციპლინებში.

„წერა სწავლისთვის“ აქტივობები ირეკლავს სწავლას და მნიშვნელოვნად ავითარებს მეტაკოგნიტურ უნარებს. წერითი აქტივობების ეფექტური გამოყენების გასაღებს ვფლობთ მაშინ, როდესაც აქტუოებას სასწავლო სიტუაციას მართებულად მოვარგებთ. მნიშვნელოვანია წერითი სტრატეგიის შერჩევისას შემდეგი კითხვების დასმა:

- რამდენად კარგად უკავშირდება ამოცანა/პრობლემა იმ ცოდნას ან მიზნებს, რომელსაც ვფლობთ ან რომლის მიღწევასაც ვცდილობთ?
- „რამდენად ერგება ეს სტრატეგია სტუდენტების/ მოსწავლეების შესაძლებლობებსა და საჭიროებებს?
- „სრულყოფს თუ არა ეს სტრატეგია იმ გზას, რომლის ბოლოს შეფასება გარდაუვალია.

„დაგეგმილი წერა“ ყველა კლასსა თუ კურსზე ეხმარება სტუდენტებს/მონაფეებს, რათა შეინარჩუნონ და დახვეწონ თავიანთი წერითი უნარები. ისინი ხდებიან უკეთესი მკითხველები, მოაზროვნენი და მკვლევარები ამა თუ იმ დისციპლინებში, რომლებშიც ამუშავებენ/სრულყოფენ იდეებს და ეს ხდება სწორედ წერის გზით. დაგეგმილი წერა ასევე ეხმარება სტუდენტებს, მოამზადონ ყოველდღიური საკომუნიკაციო ამოცანები, რომლებსაც ისინი მომავალი მუშაობისას გამოიყენებენ.

თანაბრად მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეებს/სტუდენტებს ვასწავლოთ, თუ როგორ გამოიყენება წერა ამა თუ იმ დისციპლინის ფარგლებში; ასევე რა პრაქტიკულ დანიშნულებასა და ღირებულებას იძენს წერის ჩვევები მრავალი სხვადასხვა სახის წერილობითი დავალების შესრულებისას, რატომ დავავალეთ წერა მათ კლასებში. სტუდენტები/მოსწავლეები გაიფართოვებენ თვალსაზრისს, ნათლად წარმოაჩენენ საკუთარ აზრებს. ეს კი ჩვევებს საკლასო ოთახებში შექმნის მზაობას თავისუფალი აზროვნებისა და ურთიერთობითი გამოწვევებისათვის.

როგორ გავხადოთ წერის პროცესი უფრო საინტერესო და მარტივი მოსწავლეებისთვის? ყველასთვის ცნობილია, რომ მოსწავლეთა უმრავლესობას არ უყვარს წერითი დავალებების შესრულება, ვინაიდან წერითი აზროვნების უნარის განვითარება და შესაბამისად, კარგი წერილობითი ნაშრომების შექმნა არც ისე იოლი მისაღწევია. ეს დიდ ძალისხმევასა და შრომას მოითხოვს როგორც მოსწავლისგან, ასევე მასწავლებლისგან. მოსწავლეთა უმრავლესობამ ხში-

რად არ იცის, საიდან დაიწყოს წერა. ზოგჯერ მათი წერილობითი ნაშრომები იმდენად ბუნდოვანია, რომ უამრავ დაზუსტებას მოითხოვს და ვერ ახერხებს მკითხველის დაინტერესებას, მის დარწმუნებას მოცემულ მოსაზრებასა თუ პოზიციაში. მსგავს პრობლემებთან შეჯახება, უმეტესად, აქვეითებს მოსწავლეთა მოტივაციას და კიდევ უფრო ართულებს წერითი აზროვნების განვითარებას.

წერით პროცესებთან დაკავშირებული სირთულეების დაძლევის ყველაზე ეფექტურ და აპრობირებულ გზას მასწავლებლის მიერ მოსწავლეთა მრავალფეროვანი წერითი სტრატეგიებით აღჭურვა და მათი პრაქტიკაში გამოყენება წარმოადგენს.

სტრატეგია „რა – რატომ და როგორ?“ ეს სტრატეგია საუკეთესო გზაა არგუმენტებით გამყარებული ნაშრომების შესაქმნელად, ნებისმიერი მოსაზრების განსამტკიცებლად, ძირითადი შეკითხვის მისაგნებად და ა.შ. ის მოსწავლეს საშუალებას აძლევს, განსახილველი საკითხები ვიზუალურად აღიქვას და ინფორმაციის ნაწილებს შორის ურთიერთმომართება დაადგინოს. „რა – რატომ და როგორ?“ სტრატეგიის თითოეული შეკითხვა მოსწავლეს განსხვავებულ ამოცანას უსახავს და უბიძგებს საკითხის დამოუკიდებლად გააზრებისკენ, საკუთარი მოსაზრების ახსნისა და დასაბუთებისკენ.

ყველა ახსნასა და გამომწვევ მიზეზს უნდა ამტკიცებდეს, სულ ცოტა, ერთი მაგალითი ან სხვა სახის მტკიცებულება მაინც, ასევე, არგუმენტები მოყვანილი უნდა იყოს არა ერთი, არამედ სხვადასხვა რელევანტური წყაროდან სტატისტიკური

მასალიდან, კვლევის ანგარიშებიდან, ისტორიული დოკუმენტებიდან, კანონმდებლობიდან და ა.შ.

“რა – რატომ და როგორ?” სტრატეგია, გარდა ზემოთ აღნიშნული დანიშნულებისა, ასევე შეიძლება გამოვიყენოთ:

- ეფექტური დისკუსიის წარმართვისთვის: სადისკუსიო საკითხის ამ სახით დამუშავება და განხილვა მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს, თემა სიღრმისეულად გაიაზრონ, საკუთარი პოზიცია გააანალიზონ და ადეკვატური დასკვნები გამოიტანონ;

აბზაცების შედგენისთვის: სქემაში ორგანიზებული იდეები ხელს უწყობს მოსწავლეებს, ადვილად დანერგონ აბზაცები. სქემის ჩანაწერები შეიძლება ერთმანეთს ლოგიკური თანმიმდევრობით დაუკავშირდეს და მთლიან აბზაცად ჩამოყალიბდეს;

თეზისების განაცხადისთვის ან კვლევითი ნაშრომის ძირითადი შეკითხვაზე პასუხის ჩამოყალიბებისთვის: ამ შემთხვევაში “რა – რატომ და როგორ?” სქემის პირველ გრაფაში იწერება საკვლევი კითხვის სავარაუდო პასუხი ან თეზისი, მეორეში – მიზეზები და მესამეში – დამამტკიცებელი საბუთები ან ბიბლიოგრაფიული მონაცემები.

სტრატეგია – „იდეა – დეტალები“. ხშირად მოსწავლეები საკუთარ ნაშრომებში საინტერესო იდეებსა და მოსაზრებებს გამოთქვამენ, მაგრამ იმის გამო, რომ ისინი განმტკიცებული და ცხადად ჩამოყალიბებული არ აქვთ, ვერ აღწევენ სასურველ წარმატებას. ამის მთავარი მიზეზი კი, უმეტესად, მათ ნაწერებში დეტალების ნაკლებობაა.

- რა არის დეტალი? დეტალი არის პასუხი იმ კითხვაზე, რომელიც შეიძლება მკითხველს გაუჩნდეს ავტორის მიერ გამოთქმული აზრის შესახებ. ის გამოიყენება იმ წინადადებების ასახნელად, რომლებსაც მეტი სიცხადე და დაზუსტება სჭირდება;
- რისთვის გვჭირდება დეტალები? დეტალები წერილობითი ნაშრომის ძალიან მნიშვნელოვანი ნაწილია, ვინაიდან კონკრეტული დეტალების გარეშე ძნელია, მკითხველი ჩანვდეს ავტორის აზრს. თუ ავტორი მკითხველს ვერ აწვდის ინფორმაციას იმის შესახებ, რაც მას აინტერესებს, მაშინ მკითხველი ბუნებრივად კარგავს კითხვის მოტივაციას. ამ უკანასკნელის შეკითხვებზე პასუხების გაცემა და მისი ინტერესის დაკმაყოფილება კი სწორედ დეტალების საშუალებით შეიძლება;
- როგორ შეიძლება დეტალებით ნაწერის შევსება? წერილობით ნაშრომში იდეებისა და მოსაზრებების განმამტკიცებელი დეტალების დამატების საუკეთესო გზას სტრატეგია „იდეა-დეტალები“ წარმოადგენს.

აღნიშნული სტრატეგიის განსახორციელებლად, ნაწერისთვის შერჩეული მოსაზრებებიდან უნდა გამოიყოს ერთი ან რამდენიმე ისეთი იდეა, რომელიც ყველაზე მეტად ითხოვს განმტკიცებას. ყველა შესაძლო დეტალის ჩამოწერის შემდეგ შესაძლებელია ისინი კიდევ ერთხელ გადაიხედოს და ის წინადადებები შეირჩეს, რომლებიც ყველაზე კარგად ამტკიცებენ კონკრეტულ მოსაზრებას. იდეასთან დეტალების დაკავშირებით და მათი ლოგიკური თანმიმდევრობის დალაგებით გაცილებით ადვილია მკითხველის ინტერესებზე ორიენტირებული

წერილობითი ნაშრომის შექმნა. წინადადებები, რომლებსაც სჭირდებათ მეტი სიცხადე რა სჭირდება თქვენს აუდიტორიას, რომ იცოდეს?

სტრატეგია „იდეა-დეტალების“ გამოყენებისას გასათვალისწინებელია შემდეგი რეკომენდაციები:

- დეტალების ჩამოწერისას სასურველია, მასწავლებელმა სთხოვოს მოსწავლეებს, დაწერონ ყველაფერი, რაც მეტ-ნაკლებად უკავშირდება გამოთქმულ იდეას. ეს არის წერის წინა აქტივობა და არ აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა, რამდენად ეფექტურად იქნება წარმოდგენილი ყველა დეტალი;
- მნიშვნელოვანია, მოსწავლეს ავუხსნათ, რომ დეტალების ჩამოწერის პროცესში იმაზეც იფიქროს, თუ რა დამატებითი ინფორმაცია დასჭირდება აუდიტორიას წარმოდგენილი მოსაზრების შესახებ;
- დეტალების რაოდენობა არ არის განსაზღვრული, ის დამოკიდებულია იდეასა და აუდიტორიის სავარაუდო შეკითხვებზე. როგორც პრაქტიკამ აჩვენა, დეტალების რაოდენობა 5-დან 10-მდეა ხოლმე;
დეტალების დასახვეწად შესაძლებელია მოსწავლემ მიმართოს კლასს, წაუკითხოს საკუთარი იდეა და სთხოვოს, დასვან შეკითხვები მათთვის საინტერესო საკითხების დასაზრუნებლად. დასმული კითხვების მიხედვით ადვილი დასადგენია, თუ რა აინტერესებს მკითხველს ავტორისგან;
- არსებობს უამრავი დეტალი, მაგრამ მნიშვნელოვანია იმის განსაზღვრა, თუ რომელი მათგანია ყველაზე

ეფექტური ნაშრომისათვის. დეტალების შესარჩევად ერთ-ერთი კარგი გზა კითხვების დასმაა: ვინ? რა? სად? რატომ? როგორ? და ა.შ., მაგრამ, როგორც გამოცდილებამ აჩვენა, ყველაზე კარგი წყარო არის პასუხი კითხვებზე: რატომ და როგორ?

- იდეისა და დეტალების კიდევ უფრო გავრცობისთვის შესაძლებელია ჩამონათვალიდან ერთი ან რამდენიმე დეტალი გადავიდეს იდეის გრაფაში და შემდგომ მის ირგვლივ მოხდეს დეტალების მოძიება და ჩამონერა.

სტრატეგიები „რა – რატომ და როგორ“ და „იდეა-დეტალები“ ეფექტური საშუალებებია არგუმენტებით გამყარებული, საინტერესო და გამართული ნაშრომების შესაქმნელად. გარდა ამისა, ისინი მოსწავლეებს უვითარებენ ისეთ მნიშვნელოვან უნარებს, როგორიცაა: პირადი დამოკიდებულებისა და მოსაზრებების დამოუკიდებლად შემუშავება, მათი ახსნა საკუთარი პოზიციიდან გამომდინარე და საბუთებით განმტკიცება, ინფორმაციის მოძიება, იდეების დეტალებით დაზუსტება და სხვადასხვა კუთხით ორგანიზებული მოსაზრებების გამოთლიანება. რაც მეტი წერითი სტრატეგია იყის მოსწავლემ, მით მეტად სახალისო და მარტივი ხდება მისთვის წერილობითი დავალებების შესრულების პროცესი.

მოსმენის როლი უცხოური ენის სწავლის პროცესში

სწავლების პირველ ეტაპზე მოსმენას, როგორც უცხოური ენის ათვისების მთავარ საშუალებას, პრიორიტეტული მნიშვნელობა მიენიჭება. სიტყვიერ ჯაჭვში ბგერების, სიტყვების, მარტივი წინადადებების მოსმენით გარჩევას განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა, რადგან უცხოური ენისათვის დამახასიათებელ ჟღერადობებზე სმენის გამახვილება აუცილებელია გაგების უნარისა და სწორი გამოთქმის ჩამოსაყალიბებლად, რაც წარმატებული ინტერაქციის საფუძველს წარმოადგენს. ფონემატური სმენის განვითარება შინაარსიან კონტექსტში მოხდება. სახელმძღვანელოებში წარმოდგენილი თითქმის ყველა აქტივობა დაკავშირებულია მოსასმენ მასალასთან. სხვადასხვა აქტივობები მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს გაიგონონ ახალი სიტყვები და ფრაზები, შეძლონ მათი აღქმა და მხოლოდ ამის შემდეგ ვაძლევთ მათი გამოყენების შესაძლებლობას. სასწავლო რესურსები ხელს უწყობს უცხო ენის შესწავლას სასიამოვნო და სახალისო გარემოში. ამიტომაც, სასურველია მათი გამოყენება საგაკვეთილო პროცესში, მათი საგაკვეთილო მასალასთან დაკავშირება. მოსმენის და უცხო ენაზე ზეპირი კომუნიკაციის უნარის განვითარების მიზნით, მასწავლებლები ხშირად იყენებენ სიმღერებთან დაკავშირებულ აქტივობებს. მათ ახალი სიტყვების შესწავლის და გამოყენების შესაძლებლობას აძლევს. ვუხვეწავთ ინგლისურ გამოთქმას. თუმცა, არ უნდა დაგვაფიქვდეს, რომ ლექსებისთვის, ისევე, როგორც სიმღერებისთვის, აუცილებლად უნდა

გამოვიყენოთ აუდიოჩანაწერები. დიალოგები, ტექსტები, სიმღერები, ლექსები, ენის გასატეხები, რომლებიც მოსწავლეებს აძლევს შესაძლებლობას კლასში გარკვეული მასალის ათვისების შემდეგ განმეორებით მოუსმინონ ამ დავალებებს და დამოუკიდებლად იმეცადონ სახლში. ვფიქრობთ, ეს აუცილებელია, რადგან ხელს შეუწყობს მოსწავლეებს მოსმენის უნარის განვითარებაში. უცხოური ენისათვის დამახასიათებელ უღერადობებზე სმენის გამახვილება აუცილებელია სწორი გამოთქმის ჩამოსაყალიბებლად. ამ მოთხოვნის საფუძველზე შეგვიძლია გავაცნობიეროთ, რამდენად მნიშვნელოვანია მოსასმენი აქტივობების ხშირი გამოყენება, როგორც საკლასო გარემოში, ასევე, მის გარეთ.

მოსმენა ადამიანის უნარ-ჩვევების შემადგენელი ელემენტია. გაიგო, რას საუბრობს თანამოსაუბრე, პქონდეს ადეკვატური რეაგირება მოსმენილზე და შეგეძლოს პასუხის გაცემა – ამ ერთი შეხედვით მარტივი ოპერაციის შესრულებისთვის აუცილებელია მოსმენის უნარის ფორმირება. მოსწავლეები ჯერ გაიაზრებენ, აღიქვამენ ნათქვამს და შემდეგ, მიღებული ინფორმაციის გაგების საფუძველზე იწყებენ პასუხების გაცემას გაგებულ და აღქმულ ინფორმაციაზე. და რადგან ადამიანი მხოლოდ იმის 10%-ს იმახსოვრებს, რასაც ისმენს, ამიტომ მოსმენის უნარ-ჩვევების განვითარებაზე ზრუნვა სწავლა/სწავლების პროცესის მნიშვნელოვანი კომპონენტია.

მოსმენის უნარისა და სხვისი გაგების უნარის უზრუნველყოფისთვის საჭიროა მოსმენის ტექნიკის დაუფლება. ის ეხმარება მოსწავლეებს ინფორმაციის მიღებაში, გააზრებაში,

ადრე მიღებულ ინფორმაციასთან შედარებაში, პრობლემური სიტუაციის შექმნაში და პრობლემის გადანაცვლებაშიც.

აქტიურ მოსმენაში ჩართულია მეორე მნიშვნელოვანი უნარ-ჩვევა – დაკვირვება, რომელიც აუცილებელია მოსმენის შიდა – და გარე ფაქტორებზე, ანუ ქცევაზე ყურადღების გამახვილებისთვის.

გარე ფაქტორში იგულისხმება:

მსმენელზე დაკვირვება ანუ მის ქცევაზე დაკვირვება – რამდენად რთულია სასაუბრო თემა, ჰქონდა თუ არა აქამდე ინფორმაცია თემის შესახებ, რამდენად დამატებელია მოსაუბრე (განსაკუთრებით იმ ადამიანების ქცევაა მნიშვნელოვანი, რომლებიც დამკვირვებლისგან განსხვავებულ კულტურას ეკუთვნიან);

დაკვირვება გარემოზე – რამდენად შესატყვისია გარემო ინფორმაციის ურთიერთგასაცვლელად და არსებობს თუ არა რაიმე ხელისშემშლელი გარემო ფაქტორები (მაგ., ხმაური, ვიბრაცია, განათება, ტემპერატურა და სხვა).

შიდა ფაქტორში იგულისხმება:

- საკუთარ თავთან დაკავშირებულ ფაქტორებზე დაკვირვება – ყველა შეუსაბამო ქცევის შეწყვეტა მოსმენის დანყებამდე, შესატყვისი მასალის წინასწარ მომზადება (მაგ. ჩასაწერი რეველი, წინა გაკვეთილის შინაარსი), საკუთარი ემოციური მდგომარეობის გაკონტროლება, ყურადღების გამახვილება მოსაუბრის ნებისმიერ ქცევაზე და ა.შ.

სწორედ დაკვირვება აძლევს საშუალებას მოსწავლეს, აღიაროს, რომ:

- მის მიმართ ყველა კეთილგანწყობილია;
- რომ არ აქვს შფოთვის საფუძველი, მშვიდად უნდა შეხედეს ყველაფერს, რასაც ეუბნებიან, ასწავლიან, რადგან ურთიერთობის საფუძველი მხოლოდ კეთილგანწყობაა;
- მას არ უწყებენ დაკითხვას, ესაუბრებიან ისე, რომ მისგან პასუხს არ ელოდებიან და უხერხულად არ აგრნობინებენ თავს;
- პასუხის გაცემამდე მას აქვს დაფიქრების საშუალება;
- თუნდაც მცდარი აზრის გამოთქმის შემთხვევაში მას არ ედავეებიან;
- თუ მზად არაა საუბრისთვის, კონტაქტისთვის, არ აძალებენ საუბრის გაგრძელებას – გადადებენ სხვა დროისთვის;
- ცდილობენ, მიანოდონ კარგად ილუსტრირებული ინფორმაცია, რათა გაუადვილდეს ინფორმაციის გაგება და ა.შ.

არსებობს რამდენიმე მარტივი მეთოდი მოსწავლის მოსმენისა და დაკვირვების უნარის შესამოწმებლად.

- მაგალითად, დაასახელოს რამდენიმე ციფრი და შემდეგ ჩამოთვალოს ისინი უკუღმა (მაგალითად, ისტორიის სწავლებისას ვთხოვთ მოსწავლეს, დაასახლოს რამდენიმე ისტორიული თარიღი და შემდეგ ჩამოთვალოს ისინი უკუღმა). თუ ის ზედმეტი სირთულის გარეშე გაართმევს თავს დავალებას, მაშინ გავზარ-

დოთ რიცხვების (თარიღების) რაოდენობა გარკვეული ერთეულით და ვთხოვოთ, იგივე გააკეთოს ამ შემთხვევაშიც. თუ ექვს ციფრს (თარიღს) შეუცდომლად ჩამოთვლის უკუღმა – ეს უკვე კარგ შედეგად ითვლება.

მას შემდეგ, რაც მოსწავლეს გაუაქტიურდება მოსმენისა და დაკვირვების უნარი, ის შეიძენს მნიშვნელოვან კომპეტენციას ამ მიმართულებით. აღსანიშნავია, რომ ამავდროულად ის დაეუფლება დემოკრატიული კულტურისთვის მნიშვნელოვან მოსმენისა და დაკვირვების უნარ-ჩვევის კომპეტენციასაც (თუმცა, შეიძლება, სხვადასხვა დონეზე, ანუ მას ექნება სხვადასხვა დონის კომპეტენცია). მაგალითად, დემოკრატიული კულტურის კომპეტენციების მიხედვით მოსმენისა და დაკვირვების უნარ-ჩვევების გამოვლენა ხდება შემდეგი ქცევების განხორციელებისას:

- ელემენტარული კომპეტენციის დონეზე: ა) როდესაც მოსწავლეს შეუძლია საკუთარი აზრისაგან განსხვავებული მოსაზრებების მოსმენა და ბ) ზოგადად სხვა ადამიანებისთვის ყურადღებით მოსმენა.

საშუალო კომპეტენციის დონეზე: ა) აკვირდება მოსაუბრის ჟესტიკულაციას და, ზოგადად, მისი სხეულის ენას, რათა განსაზღვროს მის მიერ ვერბალურად გამოცემული აზრის ზუსტი მნიშვნელობა; ბ) შეუძლია სხვისი საუბარი კარგად მოისმინოს, რაც ემსახურება იმის დადგენას, თუ რას გულისხმობს მოსაუბრე და რა განზრახვა აქვს მას.

- მაღალი კომპეტენციის დონეზე: ა) ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, თუ რას გულისხმობს მოსაუბრე; ბ) ამჩნევს

განსხვავებული კულტურული კუთვნილების მქონე პირების განსხვავებულ რეაქციებსა და რეაგირების მანერას ერთსა და იმავე სიტუაციაზე.

მოსმენისა და დაკვირვების უნარის განვითარებისას უპირველესად გვახსოვდეს, რომ მოსმენის განვითარებაზე მიმართული სამუშაოს ორგანიზების ფორმები შეიძლება იყოს როგორც ინდივიდუალური, ასევე ჯგუფურიც.

პრაქტიკულ ნაბიჯებად შეგვიძლია გამოვიყენოთ:

- თამაში, სავარჯიშო, დისკუსია, დიალოგი, სიტუაციის მოდელირება, მინი-ლექცია, საუბარი, რეფლექსია, განხილვა, ტექსტის კითხვა (მაგალითად, გამოცემების, ლეგენდების...), კარნახი და სხვ. მიდგომები. მუშაობის პროცესში მასწავლებელი ჩაინიშნავს, კომპეტენციის რა დონეზე გადიან მოსწავლეები და მის მიხედვით დაგეგმავს შემდგომ სამუშაოს.

ზოგადად, რა სახის სავარჯიშოები შეიძლება გამოვიყენოთ მოსმენისა და დაკვირვების უნარ-ჩვევების გაუმჯობესებისათვის? ამ მიმართულებით მრავალი მიდგომა და ხერხი არსებობს, მაგრამ საგაკვეთილო ფორმატში, დროისა და სივრცის ეკონომიიდან გამომდინარე, ეფექტურია მარტივი სავარჯიშოების შესრულებაც. განვიხილოთ რამდენიმე მარტივი მაგალითი:

1. სავარჯიშო „10 სიტყვა“. სავარჯიშოს არ სჭირდება განსაკუთრებული რესურსები. საჭიროა მხოლოდ ნელ-ნელა ჩამოითვალოს 10 სიტყვა და ვთხოვოთ მოსწავლეს მათი დამახსოვრება და შემდეგ – იმ სიტყვების დასახელება, რომელიც დაიმახსოვრა. მეტი მოტივი-

რებისათვის, უმჯობესია, დავალების ჯგუფურად შესრულება. შესაძლებელია, ერთმა მოსწავლემ ჩამოთვალოს ის სიტყვები, რომლებიც დაამახსოვრდა, ხოლო სხვებმა – დაუმატონ ისინი, რომელიც გამოტოვა. სასურველია, თუ სიტყვებს დავაჯგუფებინებთ შინაარსის მიხედვით (მაგალითად, ცალკე ჩამოთვლის ბრძოლის სახელებს, ცალკე – ზავის სახელებს, ან მეფეთა, ან ცნობილი ისტორიული მოვლენების და ა.შ. სახელებს);

2. სავარჯიშო „თოვლის ფანტელები“. დავალება აგებულია მრავალჯერად გამეორებაზე და დასამახსოვრებელი სიტყვების რაოდენობის თანდათან გაზრდაზე. სასურველია, ამ დროს მოსწავლეები ჯაჭვისებურად, თოვლის ფანტელებივით ერთმანეთის მიყოლებით, გადაჯაჭვულებივით ისხდნენ და ასრულებდნენ დავალებას. თავდაპირველად, ერთი მოსწავლე ასახელებს სიტყვას, მეორე – იმეორებს მას და ამატებს შემდეგს და ა.შ.

ეფექტურობისათვის, სასურველია, დასახელდეს მაქსიმუმ 15 სიტყვა. თუ მოსწავლეს გაუჭირდება ყველას დასახელება, მაშინ ის მოსწავლე, რომელმაც ყველა ჩამოთვალა, გაიმეორებს სიტყვებს და მოსწავლე ამის შემდეგ ხელახლა ცდის დავალების შესრულებას;

3. სავარჯიშო „ჭადრაკის დაფა“. მოსწავლეები ეწყობიან ჭადრაკისებურად და წინასწარ არჩეული „მეთაურის“ ბრძანების მიხედვით გადაადგილდებიან სხვადასხვა მიმართულებით. ვინც ვერ მოისმენს სწორად, არას-

წორად გადაადგილდება და შესაბამისად, ამოვარდება რიგიდან, ამიტომ მოსწავლეები ცდილობენ, მაქსიმალურად სწორად მოისმინონ მიღებული ბრძანება. სავარჯიშო ძალიან სახალისოა და მოსწავლისგან სულ რამდენიმე ნაბიჯით გადაადგილებას მოითხოვს. მოიგებს ის მოსწავლე, რომელიც ყველა „ბრძანებას“ უშეცდომოდ შეასრულებს;

4. სავარჯიშო – „რა ფერია?!“. მასწავლებელი კითხულობს რაიმე ტექსტს, ან აღწერს რაიმე სიუჟეტს, საგანს (მაგალითად, ზღაპარს, ან ხელოვნების ისტორიიდან – რომელიმე ნახატს, სასახლის დარბაზს და ა.შ.). მოსწავლემ უნდა დაიმახსოვროს ფერები – რომელი დეტალი რა ფერში იყო დასახელებული, შემდეგ კი ამოარჩიოს ფერადი ფანქრებიდან მითითებული ფერის ფანქარი და შეეცადოს, გაიმეოროს დეტალის აღწერილობა;
5. სავარჯიშო – „ამბის დასურათება“. დავალება ცოტა რთულია წინასთან შედარებით. წინასწარ გამზადებულია ფურცლები და ფანქრები. მოსწავლეები მოუსმენენ ინფორმაციას, გმირის, პერსონაჟის ან საგნის აღწერილობას და შემდეგ შეეცდებიან, დახატონ ფურცელზე.
6. სავარჯიშო – „არჩევნები“. მასწავლებელი წინასწარ აფრთხილებს მოსწავლეებს, რა უნდა დაიმახსოვრონ ინფორმაციიდან – მოვლენები, საგნები და ა.შ. შემდეგ კი მოსწავლეებმა უნდა დაასახელონ და ჩამოთვალონ მხოლოდ მითითებული ცნებები და სხვ.

მოსმენისა და დაკვირვების უნარ-ჩვევა, ანუ სხვა ადამიანის ქცევაზე დაკვირვება მნიშვნელოვან საინფორმაციო წყაროდ გამოადგება მოსწავლეს იმ ქცევების შესახებ, რომლებიც ყველაზე მისაღები და ეფექტურია სხვადასხვა სასწავლო კონტექსტში, თუნდაც სხვადასხვა სოციალურ და კულტურულ კონტექსტში და შეიძლება სასარგებლო აღმოჩნდეს იმ თვალსაზრისით, რომ შესაძლებელი გახდეს ამ ინფორმაციის შენახვა და მოგვიანებით თავისებური ქცევის მსგავს სიტუაციებში გამოყენება.

მედიკვლეების უნარის განვითარების ხელშეწყობი საშუალებები

უცხო ენის სწავლების პროცესში სამეტყველო უნარებს შორის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ადგილი უჭირავს უცხო ენაზე მეტყველების უნარის განვითარებას, რაც სამიზნე ენის აქტიური გამოყენების გზით მიიღწევა. შემსწავლელს შეუძლია შინაარსის გასაგებად სათანადო სტრატეგიების გამოყენება. შედეგი თვალსაჩინოა, თუ მოსწავლე: ცდილობს უცნობი სიტყვების, გამოთქმების დამოუკიდებლად ამოცნობას ნაცნობ ვერბალურ თუ არავერბალურ ელემენტებზე დაყრდნობით (ჟესტიკულაცია, სხვადასხვა ტიპის ხმაური, ინტონაცია, ილუსტრაცია). აღნიშნული შედეგის მიღწევა შეგვიძლია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გაკვეთილზე მოსწავლეებს შევუქმნით უცხოენოვან გარემოს. საგაკვეთილო აქტივობების დაგეგმვა/განხორციელების დროს ინსტრუქციის მიცემისას სასურველია გამოვიყენოთ სამიზნე ენა, მარტივად გასაგები ლექსიკური ერთეულებით და სხვადასხვა დამხმარე რესურსით. აქედან გამომდინარე, უცხოური ენის გაკვეთილზე პედაგოგს შეუძლია მინიმუმამდე დაიყვანოს საგაკვეთილო პროცესში მშობლიური ენის გამოყენება, რადგანაც მისი გადაჭარბებული გამოყენება ხელს უშლის უცხო ენაზე კომუნიკაციური უნარის განვითარებას. სამიზნე ენის გამოყენება აუცილებელია დაიწყოს პირველ დონეზე. თუკი პედაგოგი თავიდანვე შეძლებს უცხოენოვანი გარემოს შექმნას კლასში სამიზნე ენის გამოყენებით, გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ თავისუფლად შეძლებენ კომუნიკაციაში შევიდნენ უცხო ენის გამოყენების

საშუალებით. უცხო ენის სწავლების სანაყის ეტაპზე ალაპარაკება ჭირს, ამიტომაც სწავლების სტრატეგია რეპროდუცირებისკენ უნდა იყოს მიმართული. რეპროდუცირების მიზანია სწორი გამოთქმის ჩამოყალიბება და ლექსიკური მარაგის გამდიდრება. ამ მიზნით პედაგოგმა უნდა გამოიყენოს ლექსები, სიმღერები, დიალოგები, სკეტჩები, როლური თამაშები, რომლებიც ხელს უწყობს მოსწავლეთა ალაპარაკებას.

უცხოური ენის სწავლების პროცესში სამეტყველო უნარებს შორის მეტყველების უნარის განვითარება გარკვეულ სიძნელეებთანაა დაკავშირებული. მეტყველების უნარის განვითარებაში დიდ როლს ასრულებს უცხოენოვანი გარემოს შექმნა, ინსტრუქციების მიცემა სამიზნე ენაზე ბავშვებისათვის მარტივად გასაგები ლექსიკური ერთეულებით და სხვადასხვა დამხმარე რესურსით; უცხო ენის გაკვეთილზე მშობლიური ენის გამოყენების მინიმუმამდე დაყვანა, რადგან მისი გადაჭარბებული გამოყენება ხელს უშლის უცხო ენაზე კომუნიკაციური უნარის განვითარებას. სამეტყველო უნარის განვითარების დანებისას, უცხო ენაზე მოცემული ინსტრუქციის მოთხოვნები თავდაპირველად მოსწავლეებისათვის გაუგებარია, მაგრამ სათანადო ჟესტების, მიმიკების, ინტონაციების და მეტყველების სხვა არავერბალური საშუალებების, ილუსტრაციების, ნახატების, პოსტერების, დასურათებული ბარათების გამოყენება მოსწავლეებს უმარტივებს ახალი სიტყვების აღქმას და დამახსოვრებას.

ლექსიკა ენისთვის მთავარია და ენის შემსწავლელისთვის მას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. სიტყვები ენის სამშენებლო ბლოკია, რადგან ისინი ასახელებენ ობიექტებს, მოქ-

მედებებს, იდეებს, რომელთა გარეშეც ვერ გადმოვცემთ მნიშვნელობას. მრავალფეროვანი მიდგომები, ტექნიკა, სავარჯიშოები და პრაქტიკა დაინერგა ამ სფეროში, ლექსიკის სწავლების მიზნით. ლექსიკის სწავლება არამართო კონკრეტული სიტყვების სწავლებისგან უნდა შედგებოდეს, არამედ მიზნად ისახავდეს, რომ შემსწავლელებმა გამოიყენონ სტრატეგიები, რომლებიც აუცილებელია ლექსიკის ცოდნის გასაფართოებლად (Morin, R. & Goebel, J. 2001).

ლექსიკის სწავლების სტრატეგიები წარმოადგენს ენის შემსწავლელი სტრატეგიების ერთ ნაწილს (Nation, 2001). ენის შემსწავლელი სტრატეგიები ხელს უწყობს შემსწავლელს გახდნენ დამოუკიდებელნი, რომლებსაც აქვთ უნარი აიღონ პასუხისმგებლობა სწავლისთვის და თანდათან მოიპოვონ ნდობა, ჩართულობა და ცოდნა. კვლევების მიხედვით, ბევრი შემსწავლელი იყენებს სტრატეგიას ლექსიკის შესასწავლად, განსაკუთრებით ისეთ ინტეგრირებულ დავალებებში, როგორიცაა მოსმენა და საუბარი. მაგრამ ისინი ძირითადად მიდრეკილნი არიან გამოიყენონ ლექსიკის სწავლის ძირითადი სტრატეგიები (Schmitt, 2008). ეს თავის მხრივ არის უცხოური ენის პროგრამის ნაწილი. მოცემულია ლექსიკის სწავლების სხვადასხვა ტაქსონომიის მოკლე ანგარიში; ლექსიკის სწავლის სტრატეგიები და პედაგოგიური შედეგები.

სიტყვის ცოდნა კომუნიკაციური კომპეტენციის არსებითი კომპონენტია. სიტყვის ცოდნა გულისხმობს:

- სიტყვის ზოგადი გამოყენების სიხშირეს, მისი გამოყენების სინტაქსურ და სიტუაციური მზღლუდებს.

- სიტყვის ფუძე და მისგან მიღებული ფორმები.
სემანტიკური მახასიათებლების ქსელი.
- ნივთთან დაკავშირებული სხვადასხვა მნიშვნელობა.

სიტყვის ცოდნა ასევე განისაზღვრება, როგორც მისი მართლწერა, გამოთქმა, კოლოკაციის ცოდნა (ე.ი. სიტყვები, რომლებსაც თან ახლავს) და მიზანშეწონილობა (Nation, 2001). ლექსიკური კომპეტენცია გაცილებით მეტია, ვიდრე მოცემული სიტყვების განსაზღვრის უნარი და მოიცავს ფართო სპექტრის ცოდნას, რომელიც თავის მხრივ მოითხოვს მრავალფეროვან სტრატეგიას ცოდნის მოსაპოვებლად. შემსწავლელმა შეიძლება გამოიყენოს სხვადასხვა სტრატეგია მიზნობრივი ენის სიტყვის ცოდნის მისაღებად. ამის გათვალისწინებით, უცხოური ენების მკვლევარებმა გამოიყენეს უცხოური ენის შემსწავლელთა მიერ გამოყენებული ლექსიკის სწავლების სტრატეგიების კლასიფიკაციის სხვადასხვა მცდელობა.

გუ და ჯონსონი (Gu, Y., & Johnson, R. K. 1996) გვთავაზობენ ლექსიკის სწავლების სტრატეგიებს, როგორც მეტაკოგნიტური, შემეცნებითი, მეხსიერებისა და გააქტიურების სტრატეგიებს. მეტაკოგნიტური სტრატეგიები შედგება სელექციური ყურადღებისა და თვითმიზნების სტრატეგიებისგან. შემსწავლელებმა, რომლებმაც გამოიყენეს შერჩევითი სტრატეგიები, იციან, რომელი სიტყვებია მათთვის სწავლისთვის მნიშვნელოვანი და აუცილებელი გაგებისთვის. შემსწავლელები, რომლებიც იყენებენ თვით-ინიციატივის სტრატეგიებს, იყენებენ მრავალფეროვან საშუალებებს, რათა გაგებული იყოს ლექსიკური საგნების მნიშვნელობა. შემეცნებითი სტრატეგიები

გულისხმობს გამოცნობის სტრატეგიებს, ლექსიკონების ოსტატურად გამოყენებას და ჩანაწერების გაკეთების სტრატეგიებს. მოსწავლეები იყენებენ გამოცნობის სტრატეგიებს, იყენებენ წინადადების გრამატიკულ სტრუქტურებს სიტყვის მნიშვნელობის გამოსაცნობად. მესხიერების სტრატეგიები კლასიფიცირდება გამეორების და კოდირების კატეგორიებად. კოდირების სტრატეგიები მოიცავს სტრატეგიებს როგორცაა ასოციაცია, ვიზუალური, აუდიომეტრული, სემანტიკური და კონტექსტური კოდირება, აგრეთვე სიტყვის ანალიზი პრეფიქსების, ფუძეთა და სუფიქსების თვალსაზრისით. გააქტიურების სტრატეგიები მოიცავს ისეთ სტრატეგიებს, რომელთა საშუალებით მოსწავლეები რეალურად იყენებენ ახალ სიტყვებს სხვადასხვა კონტექსტში. მაგალითად, შემსწავლელმა შეიძლება ჩამოაყალიბოს წინადადებები მხოლოდ ნასწავლი სიტყვების გამოყენებით.

ლექსიკის შესწავლის სტრატეგიების სრულყოფილი ინვენტარიზაცია შემუშავებულია შმიტის მიერ (2008). ის სტრატეგიებს ორ ჯგუფად განასხვავებს: როდესაც პირველად ხვდებიან ახალი სიტყვების მნიშვნელობას, და როდესაც ხელმეორედ ხვდებიან, ითვისებენ მნიშვნელობას. პირველი შეიცავს სოციალურ სტრატეგიებს, ხოლო მეორე შეიცავს კოგნიტურ, მეტაკოგნიტურ, მესხიერების და სოციალურ სტრატეგიებს. შმიტისთვის, განსაზღვრების სტრატეგია გამოიყენება მაშინ, როდესაც შემსწავლელის წინაშე დგება ახალი სიტყვის მნიშვნელობის აღმოჩენა სხვისი გამოცდილების გამოყენების გარეშე. აქედან გამომდინარე, შემსწავლელები ცდილობენ

აღმოაჩინონ ახალი სიტყვის მნიშვნელობა გამოცნობით, კონტექსტის, სტრუქტურული დახმარებით და საცნობარო მასალებით. შმიტისთვის, მეორე გზაა ახალი მნიშვნელობის აღმოჩენა სოციალური სტრატეგიების გამოყენებით. შემსწავლელს სჭირდება მრავალფეროვანი სტრატეგიების ცოდნა და გამოყენება. ამრიგად, შემსწავლელები იყენებენ მრავალფეროვან სოციალურ, მეხსიერებით, კოგნიტურ და მეტაკოგნიტურ სტრატეგიებს მათი ლექსიკის ცოდნის გასაძლიერებლად. ჯგუფური მეცადინეობა ახალი სიტყვების შესასწავლად წარმოადგენს სიტყვის მეხსიერების სტრატეგიების კონსოლიდაციის, ტრადიციულად, როგორც მნემონიკური, სოციალური სტრატეგიების მაგალითს, რომელიც გულისხმობს სიტყვასთან დაკავშირებულ ადრე ნასწავლ ცოდნასთან დაკავშირებას, გარკვეული ფორმის გამოსახულების გამოყენებით. ამ ტაქსონომიაში შემეცნებითი სტრატეგიები მეხსიერების სტრატეგიების მსგავსია, მაგრამ არ არის ორიენტირებული მანიპულაციური გონებრივი დამუშავება. მათში შედის გამეორება და მექანიკური საშუალებების გამოყენება, როგორიცაა სიტყვების სიები, ფლემ ბარათები და ლექსიკური ერთეულების ჩანერა. მეტაკოგნიტური სტრატეგიები შმიტის ტაქსონომიის მიხედვით, განისაზღვრება, როგორც სტრატეგიები, რომლებსაც იყენებენ საკუთარი სწავლის კონტროლისა და შეფასების მიზნით, ზოგადად სწავლის პროცესის მიმოხილვით. საკუთარი თავის ტესტირება არის მეტაკოგნიტური სტრატეგიების მაგალითი, რომელიც უზრუნველყოფს სწავლის სტრატეგიების არჩევის ეფექტურობას, პოზიტიურ გაძლიერებას, თუ მიღწეულია

პროგრესი. (Schmitt, 2008. pp .216). Nation (2001) მიხედვით, სტრატეგიები იყოფა „დაგეგმვის“ სამ ზოგად კლასად, „დაგეგმვა“, „წყარო“ და „პროცესები“, რომელთაგან თითოეული იყოფა ძირითადი სტრატეგიების ქვესათაურად. ტაქსონომია განასხვავებს ლექსიკური ცოდნის სხვადასხვა ასპექტს, რაც სიტყვის ცოდნასთანაა დაკავშირებული. პირველი კატეგორია – დაგეგმვა გულისხმობს იმის გადაწყვეტას, თუ სად, როგორ და რამდენად ხშირად ხდება ყურადღების გამახვილება ლექსიკურ ნივთზე. ამ კატეგორიაში სტრატეგიებია სიტყვის ასპექტების არჩევა და სტრატეგიების არჩევა, აგრეთვე განმეორების დაგეგმვა. ნეიშნის ტაქსონომიაში მეორე კატეგორია მოიცავს სიტყვის შესახებ ინფორმაციის მიღებას. ეს ინფორმაცია შეიძლება შეიცავდეს ყველა ასპექტს, რომელიც უკავშირდება სიტყვის ცოდნას. ეს შეიძლება წარმოიშვას თავად სიტყვის ფორმიდან, კონტექსტიდან, საცნობარო წყაროსგან, როგორიცაა ლექსიკონები ან ტერმინები, და სხვა ენებთან კავშირი. პროცესი ლექსიკის სწავლის სტრატეგიების ბოლო კატეგორიაა შეიცავს სიტყვების ცოდნის დამყარებას სტრატეგიების აღქმის, მოძიებისა და წარმოქმნის გზით. არსებული სტრატეგიები მოიცავს სიტყვის ლექსიკის რვეულში ან სიაში განთავსებას; სიტყვის გადატანა სიტყვით ბარათზე, სიტყვის ზეპირად და ვიზუალურად გამეორებით. იგი ამტკიცებს, რომ ეს სტრატეგიები ყველანაირი ჩანერის ტიპისაა, რაც სიტყვების ღრმა დამუშავებას იწვევს. წარმოქმნის სტრატეგიებს მიეკუთვნება ცოდნის ახალი ასპექტების მიზმა, რაც ცნობილია მყისიერად, ანუ სიტყვების მაგალითები ვიზუალიზაციის გზით,

სიტყვების ანალიზით, სემანტიკური რუკით (Nation, 2001, pp. 222). მნემონიკური სტრატეგიები და ოთხი უნარის საშუალებით სხვადასხვა კონტექსტში სიტყვის გამოყენება განისაზღვრება, როგორც გენერაციის სტრატეგია. ზოგადად, ნახსენები ტაქსონომია შეიძლება ოდნავ განსხვავდებოდეს მათი სტრატეგიების თვალსაზრისით, ყველა მათგანი გთავაზობთ ლექსიკის სწავლების ფართო სტრატეგიების ჩამონათვალს. თუ სტუდენტებს აქვთ ტაქსონომიაში მითითებული მთელი რიგი სტრატეგიები, მათ შეუძლიათ გაუმკლავდნენ ამ სიტყვებს და შედეგად მიიღონ დიდი რაოდენობის მიზნობრივი ენის სიტყვები.

რეკომენდებულია პედაგოგებმა თავიანთი სტუდენტები მოამზადონ სწავლის სხვადასხვა სტრატეგიაში. სწავლის სტრატეგიების შესწავლა დაეხმარება შემსწავლელებს გახდნენ დამოუკიდებელნი, თავდაჯერებულები (Chamot, 2001). კვლევებმა აჩვენა, რომ არსებობს ურთიერთობა სტრატეგიის გამოყენებასა და წარმატებას შორის უცხოური ენის შესწავლაში. ნემატის (2009) მიხედვით ლექსიკური სტრატეგიების გამოყენება, ლექსიკის შეძენა და შენარჩუნება ორ კატეგორიაში შეიძლება იყოს განხილურლი: ვინც მიიღეს სტრუქტურირებული მიდგომა სწავლაზე და მათ, ვინც არაა. პირველი კატეგორია იყენებს თავიანთ ინიციატივას გამოიყენოს ლექსიკის სწავლის შესაძლებლობები რეგულარულად, რადიოს მოსმენით, ფილმების ყურებით, კითხვით და ა.შ. ისინი ახდენენ ლექსიკის სისტემატურ ჩანაწერს. მეორე ჯგუფის შემსწავლელები, მიჰყვებოდნენ არაკონსტრუქციულ მიდგომას, ეყრდნობოდნენ

ძირითადად სასწავლო მასალებს. მათ შეადგინეს ლექსიკური საგნების ჩამონათვალი, ისინი არ განიხილავდნენ მათ და დროდადრო კარგავდნენ მათ. სტუდენტებს, რომლებსაც ჰქონდათ სტრუქტურირებული სწავლის მიდგომა, უფრო წარმატებული იყო მათში შესწავლილი ლექსიკის შენარჩუნება. სტრატეგიის სწავლების მნიშვნელობაზე მიუთითებენ ის მეცნიერებიც, რომლებიც თვლიან, რომ კონტექსტი მთავარი წყაროა ლექსიკის სწავლაში. მეცნიერებმა მკაცრად აღნიშნეს, რომ კონკრეტული სასწავლო სტრატეგიების სწავლება აუცილებელია, რათა მათ ეფექტურად ისწავლონ კონტექსტიდან.

სტრატეგიის სწავლების დაწყებამდე, საჭიროა პედაგოგმა გაარკვიოს თუ რა სტრატეგიების სწავლება არის საჭირო. მეორე, შემსწავლელთ მიერ ცნობილი და სასურველი სწავლის სტრატეგიები უნდა იყოს განსაზღვრული და გათვალისწინებული. მესამე, ზოგიერთ შემსწავლელს შეიძლება დასჭირდეს დარწმუნება, რომ სტრატეგიის სწავლება მათ სარგებელს მოუტანს. მეოთხე, მას შემდეგ, რაც გადაწყდება, თუ რა სტრატეგიებს უნდა მიექცეს ყურადღება, პედაგოგმა უნდა გადაწყვიტოს, რამდენი დრო დახარჯოს სტრატეგიის გამოყენების სწავლებაში და უნდა შეიმუშაოს გეგმა თითოეული სტრატეგიისთვის, რომელიც მოიცავს საჭირო ცოდნას და უზრუნველყოფს საკმარის დამოუკიდებელ პრაქტიკას (Nation, 2001). მეხუთე, როდესაც განიხილავს თუ რომელ სასწავლო სტრატეგიებს ურჩევს სტუდენტებს ლექსიკის ასათვისებლად, პედაგოგებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ ეფექტურობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა კონტექსტში გამოიყენება

სტრატეგიები (Schmitt, 2008). ეფექტურობა შეიძლება დამოკიდებული იყოს ცოდნის დონეზე, ამოცანაზე, ენის მოდალობაზე, სწავლის კონტექსტზე, მიზნობრივ ენაზე და შემსწავლელთა მახასიათებლებზე. პედაგოგებმა უნდა გაითვალისწინონ, რომ მოსწავლეებმა უნდა გააცნობიერონ თითოეული სტრატეგიის მიზანი და პირობები, რომელთა მიხედვითაც იგი საუკეთესოდ იმუშავებს. შემსწავლელებს ასევე სჭირდებათ საკმარისი პრაქტიკა, რომ თავი იგრძნონ თავდაჯერებულად და ოსტატურად გამოიყენონ სტრატეგიები. ამიტომ პედაგოგმა უნდა უზრუნველყოს საკმარისი დრო სტრატეგიის მომზადებისთვის. ამ საკითხების მოგვარების შემდეგ, პედაგოგს შეუძლია შეიმუშაოს შესაბამისი ჩარჩო, რომ შემსწავლელებმა დაამუშაონ ლექსიკის სწავლების სტრატეგიები.

შემსწავლელთა ცოდნის დონე, ენის მოდალობა, დავალება, ტექსტი და ა.შ., გავლენას ახდენს სტრატეგიების ეფექტურობაზე, რომელთა სწავლება და გამოყენება შესაძლებელია. პედაგოგმა უნდა გადაწყვიტოს, რომელ სტრატეგიებს უნდა მიაქციოს ყურადღება და რამდენი დრო დასჭირდება მუშაობისთვის. იმისათვის, რომ გაითვალისწინონ შემსწავლელთა სტრატეგიები და მათი საჭიროებები, სტუდენტებს უნდა სთხოვონ შეადგინონ სტრატეგიების ჩამონათვალი, რომელსაც ისინი იყენებენ. შემდეგ პედაგოგს და შემსწავლელს შეეძლება ერთობლივად შექმნან სტრატეგიების სია. ასევე პედაგოგი გადაწყვეტს რა სტრატეგიები არ სჭირდება შემსწავლელს. ასევე უნდა განხორციელდეს სტრატეგიების გამოყენება პრაქტიკაში. ის ასევე სისტემატურად ატარებს ტესტირებას

შემსწავლელების სტრატეგიის გამოყენების შესახებ. შემსწავლელმა უნდა განაცხადოს სირთულესა და წარმატების შესახებ და მოითხოვოს პედაგოგის დახმარება და რჩევა სტრატეგიის გამოყენების შესახებ. შემსწავლელს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, შეამოწმოს თავისი ლექსიკის დაძლევის სტრატეგიების ეფექტურობა. შემსწავლელს შეუძლია შეაფასოს, რამდენად ეფექტურად შეუძლია გამოიყენოს დაქვემდებარებული ინფორმაცია. შემსწავლელმა უნდა გააკეთოს სხვადასხვა ლექსიკური სავარჯიშოები. ეს თავის მხრივ გამოიწვევს სხვადასხვა სტრატეგიებს გამოყენებას, ხოლო შემსწავლელი აღმოაჩენს, თუ რომელი მათგანი არის მისაღები მისთვის. პედაგოგს შეუძლია შექმნას კითხვარები, რათა დაეხმარონ იმის გარკვევაში, თუ რა სტრატეგიებია მათთვის შესაფერისი. უნდა აღინიშნოს, რომ ლექსიკის სწავლების ზოგიერთი ტიპური სტრატეგია, როგორიცაა ლექსიკონის და სხვადასხვა სავარჯიშოების გამოყენება, ძალზე სასარგებლოა. მოსწავლეს შეუძლია ჩაინეროს ის სიტყვები, რომლებიც ხვდება და თანდათანობით დაამატოს თარგმანი, ან ისეთი სიტყვები, როგორიცაა კოლოკაციები, სემანტიკური გაერთიანებები და წარმოებული სიტყვები. სემანტიკური რუკების შედგენა ასევე სასარგებლო სტრატეგიაა, რომელსაც შემსწავლელებისთვის ნებისმიერი საფეხურის გაცნობა შეუძლია. იგი გულისხმობს სიტყვებს შორის ურთიერთობების დიაგრამის შედგენას კონკრეტულ ტექსტში მათი გამოყენების შესაბამისად. სემანტიკურ რუკა კარგია ტექსტის გაგების, გაღრმავებისა და სიტყვების ასოციაციური ქსელის შექმნის მიზნით. იგი საუკეთესოდ არის

დანერგილი, როგორც პედაგოგსა და აუდიტორიას შორის თანამშრომლობითი ძალისხმევა. ასეთი დიაგრამა ვიზუალურად აჩვენებს, თუ როგორ შეესაბამება იდეები ერთმანეთს. ეს სტრატეგია მოიცავს მესხიერების მრავალფეროვან სტრატეგიას, როგორიცაა დაჯგუფება, გამოსახულების გამოყენება, ასოცირება და შემუშავება, რომელიც მნიშვნელოვანია როგორც მესხიერების გაუმჯობესებისთვის, ასევე ახალი ლექსიკური საგნების გაგებისთვის. ზოგადად, პედაგოგმა უნდა გადანყვითოს რა სტრატეგია უნდა აირჩიოს, რომ ფოკუსირება მოახდინოს სტუდენტის საჭიროებების, სწავლის სტილის, ცოდნის დონის და ასევე დავალების საფუძველზე.

ლექსიკა ენის მნიშვნელოვანი ნაწილია და ლექსიკის სწავლა უცხოური ენის შესწავლის აუცილებელი ნაწილია. შემსწავლელს სჭირდება მიზნობრივი ენის სიტყვების ფართო სპექტრი, რომ შეძლოს წარმატებით გაუმკლავდეს უცხოური ენის გაგებას. ხდება ლექსიკის ცოდნის გაღრმავება ლექსიკის სწავლების მრავალფეროვანი სტრატეგიების გამოყენებით. პედაგოგმა უნდა განსაზღვროს, თუ როგორ უნდა უზრუნველყოს ნაკლებად წარმატებული შემსწავლელების ლექსიკის შესწავლის სტრატეგიები. პედაგოგი უნდა დაეხმაროს შემსწავლელს პრაქტიკაში ლექსიკის სწავლების ფართო სპექტრის გამოყენებას. ეს საშუალებას აძლევს შემსწავლელს ნებისმიერი უცნობი ლექსიკის გაგებაში. პედაგოგმა საჭიროა მოახდინოს შემსწავლელის რწმენის შეფასება ლექსიკის სწავლების სტრატეგიებთან დაკავშირებით და შემდეგ თანდათანობით დაეხმაროს გააცნობიეროს სხვა ტიპის სტრატეგიების მნიშვნე-

ლობა. ახალი ლექსიკის სწავლა გამოწვევაა უცხო ენების სტუდენტებისთვის, მაგრამ მათ შეუძლიათ ამის გადალახვა, ლექსიკის სწავლების მრავალფეროვან სტრატეგიაზე წვდომით. პედაგოგმა უნდა გაითვალისწინოს შემსწავლელთა მდგომარეობა და გამოხატოს მზადყოფნა ყველაზე შესაფერისი გზის მოსაძებნად რათა სწორად იქნას აღქმული სტრატეგიების მნიშვნელობა.

შემსწავლელების აქტიურობა, იდეების ერთობლიობა, კომპიუტერული სწავლა-დემონსტრირება, განხილვა, დრამატული მოქმედებები, მასწავლებლის ახსნა-განმარტება, პრობლემის გადაჭრა/ანალიზი, თვით-სწავლა, პრაქტიკული სამუშაო, კვლევითი სამუშაო, მულტი-მედიას გამოყენება.

1. სწავლების სტრატეგიის გამოყენებაზე უამრავი საკითხი უნდა იყოს განხილული: გადამწყვეტია სწავლა, თუ როგორ დავეხმაროთ მასწავლებლებს მიიღონ ცოდნა უცხოური ენის სწავლის სტრატეგიის მნიშვნელობაზე.
2. უნდა გავარკვიოთ, თუ როგორ ვასწავლოთ სტრატეგიები ეფექტურად ორივე შემთხვევაში ლინგვისტურად მრავალფეროვან და ლინგვისტურად ერთგვაროვან კლასებში.
3. წარმატების ხარისხი შეიძლება დამოკიდებული იყოს ასაკზე.
4. მკვლევარებმა უნდა შეისწავლონ მოსწავლის მოტივაცია, პრაქტიკის დანყება და კულტურაში მიღებული სტრატეგიების წარმატება.
5. გენდერული განსხვავებები მოითხოვს ასევე მეტ კვლევა-ძიებას.

თუ სწავლის სტრატეგიები არ შეესაბამება კულტურულ ნორმებს, ჩვენ უნდა ვისწავლოთ, თუ როგორ ვუბიძგოთ სტუდენტებს გამოიყენონ ისინი, განსაკუთრებით ის სტრატეგიები, რომლებიც შეიცავს აქტიურ კომუნიკაციას.

სტრატეგიების სწავლებაში, მასწავლებელი უნდა დაეხმაროს სტუდენტებს განავითარონ ემოციური და სოციალური სტრატეგიები, როგორც ინტელექტუალურად დაკავშირებული სტრატეგიები, რომლებიც დაფუძნებულია მათ ინდივიდუალურ სწავლის სტილზე, სტრატეგიის გამოყენებაზე და სპეციფიკურ მიზნებზე (ოქსფორდი, 1990).

შემდეგმა სწავლის სტრატეგიებმა შეიძლება ხელი შეუწყოს ინგლისური ენის ღრმა სწავლებას: მიზნების ზუსტი ახსნა—განმარტება; ჯგუფური მუშაობა; მოსწავლეთა თავისებურებები გათვალისწინება; მოსწავლეების სწავლის სტილის გარკვევა; უცხოური ენის ეფექტური გამოყენება; შესაძლებლობების გათანაბრება; დამოუკიდებელი სწავლა; მოსწავლის მოტივაციის გათვალისწინება; საკლასო ოთახის მოწყობა; სხვადასხვა წყაროების გამოყენება.

❖ უცხოური ენის სტრატეგიის სწავლება დაფუძნებული უნდა იყოს სტუდენტების დამოკიდებულებაზე, შეხედულებებზე.

სტრატეგიები უნდა განამტკიცებდეს ერთიმეორეს. ისინი უნდა ერგებოდნენ დავალებას, მოსწავლეების მიზნებს და სწავლის სტილს.

სტუდენტებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა სტრატეგიების სწავლებისა გაკვეთილის განმავლობაში.

სტრატეგიის სწავლებაში უნდა შედიოდეს ახსნა, საჯარო ტესტები, მოქმედებები, მასალა განსახილველად და შემდეგ სახლში სასწავლად.

სტრატეგიის სწავლებაში უნდა შედიოდეს ბევრი პრაქტიკა.

სტრატეგიის სწავლება უნდა იყოს ინდივიდუალური, რადგან თითოეულ სტუდენტს სჭირდება კონკრეტული სტრატეგიები კონკრეტული დავალებებისთვის.

სტრატეგიის სწავლებამ უნდა უზრუნველყოს სტუდენტები მექანიზმით, რომ მათ შეაფასონ მათი წარმატება.

სტრატეგიული სწავლების ფორმატების განხილვა: მასწავლებელმა უნდა განიხილოს სტრატეგიული სწავლების წარმოება კლასში. ზოგიერთი მასწავლებელი წარმატებულად უთავსებს სტრატეგიებს უცხოური ენის სასწავლო პროგრამას.

სტრატეგიული სწავლების წარმოება: საფუძველს იძლევა ის, რომ სტრატეგიული სწავლება შეიძლება იყოს ფასეული ბევრი სტუდენტისთვის. უცხოური ენის მასწავლებლებს შეუძლიათ აწარმოონ სტრატეგიული სწავლება მათ საკლასო ოთახებში. მიზანშეწონილია დაიწყონ პატარა სტრატეგიული ჩარევით.

უცხოური ენის შესწავლისას სხვადასხვა სტრატეგიის განვითარება მშობლიურ ენობრივ კომპეტენციაზე დაყრდნობით (ე. შავერდაშვილი, 2000).

გადამწყვეტია სწავლა, თუ როგორ დავეხმაროთ მოსწავლეებს მიიღონ ცოდნა ენის შესწავლის სტრატეგიებისა. უნდა გავარკვიოთ, თუ როგორ ვასწავლოთ სტრატეგიები ეფექტურად ლინგვისტურად მრავალფეროვან და ლინგვისტურად ერთგვაროვან კლასში. წარმატების ხარისხი შეიძლება დამოკიდებული იყოს სტრატეგიის სწავლების სხვადასხვა ფორმებზე. თუ სწავლის სტრატეგიები არ შეესაბამება კულტურულ ნორმებს, უნდა ვუბიძგოთ სტუდენტებს გამოიყენონ ის

სტრატეგიები, რომლებიც შეიცავს ერთობლივ პრაქტიკას და აქტიურ კომუნიკაციას.

სწავლებისას ყურადღება უნდა იქნეს გამახვილებული შემდეგ ფაქტორებზე: მოტივაცია, ასაკი, სქესი, კულტურული ფონი, სასწავლო გარემო. თუ ეს გაკეთდა, მასწავლებელი შეძლებს იმუშაოს სხვადასხვა ინდივიდისთვის თუ ჯგუფისთვის.

ჩამოთვლილი მრავალი რეკომენდაციის გათვალისწინების გარდა დაბეჭითებით შეიძლება ითქვას, რომ მრავალფეროვანი სტრატეგიების გამოყენება სწავლების პროცესში უფრო ეფექტურია, ვიდრე ერთ-ერთის.

სტრატეგიების დაბალი შეფასების მიუხედავად, მიგვაჩნია, რომ ემოციური მართვის სწავლება აუცილებელია. ადამიანი, რომელიც არეგულირებს მის ემოციებს, უფრო წარმატებულია უცხოური ენის შესწავლისას.

უცხოური ენის შესწავლა ემსახურება საქართველოში განათლების მთავარი მიზნის განხორციელებას – თავისუფალი პიროვნების აღზრდას, რომელიც შეძლებს თავისი წვლილის შეტანას სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში. უცხოური ენის ცოდნა პიროვნების კონკურენტუნარიანობის მთავარ ფასეულობადაა მიჩნეული. ამიტომ, მისი სწავლება საერთაშორისო საგანმანათლებლო სისტემის სტრატეგიულ პრიორიტეტს წარმოადგენს. უცხოური ენის შეწავლის პროცესი დაწყებითი საფეხურიდან უნდა განხორციელდეს და სწორედ ამავე საფეხურზე უნდა ჩაეყაროს საფუძველი უცხოური ენის შესწავლისა და კულტურისადმი დადებითი დამოკიდებულების აღზრდას. ენა კომუნიკაციის საშუალებაა, რომელიც უზრუნველყოფს მეტყველებას,

მოსმენილის გაგებას და წერა-კითხვას უცხო ენაზე. მიზნის მიღწევა შესაძლებელია, როცა ინგლისური ენის მასწავლებლები სასწავლო პროცეს გეგმავენ შემსწავლელთა ბუნებრივ უნარებსა და ინსტიქტებზე დაკვირვებით, ქმნიან ენის შესწავლისთვის პოზიტიურ გარემოს, იყენებენ მრავალფეროვან ლექსიკას, სასწავლო მასალას; გაკვეთილზე გამოყენებულ მეთოდებს, აქტივობებს შეუსაბამებენ მოსწავლის ინდივიდუალურ და ასაკობრივ თავისებურებებს, დასწავლის სტილს, რითაც იწვევენ მოსწავლეში საგნისადმი ინტერესს, მოტივაციას ენის უკეთ ათვისებისა და შესწავლისათვის. ეფექტურად სწავლობენ მაშინ, როცა სწავლება/სწავლის პროცესში გამოვიყენებთ მათ შესაძლებლობებზე მორგებული სწავლის მრავალფეროვანი სტრატეგიები. შემსწავლელი უკეთ აითვისებს თუ გაკვეთილზე გამოვიყენებთ მათ დასწავლის სტილზე და ინტელექტზე: სმენით, ვიზუალურ, კინესტეტიკურ, ვერბალურ, მუსიკალურ, ინტრაპერსონალურ, ინერპერსონალურ მორგებული სხვადასხვა სახის ტექნიკურ აღჭურვილობას და აქტივობას. ეს განაპირობებს სხვადასხვა ინტელექტის გააქტიურებას, ბუნებრივი სასწავლო პროცესის განხორციელებას, ენის შესწავლის პროცესი მოსწავლეებისათვის ხდება სასიამოვნო და მარტივი, უზრუნველყოფილი უნდა იქნეს მოსწავლეთა აქტიური ჩართულობა, დაჩქარება ინგლისური ენის წარმატებულად ათვისების ტემპი. სწავლების მეთოდთა კომპლექსური გამოყენება გაკვეთილზე ქმნის მოსწავლეთა კოგნიტური განვითარების შესაბამის გარემოს და საშუალება უნდა მიეცეს მოსწავლეს ეფექტურად წარმოაჩინოს თავისი შესაძლებლობები სხვადასხვა მიმართულებით.

პედაგოგზე ბევრადღა დამოკიდებული გამოავლინონ და დაეხმარონ შემსწავლელებს თავიანთი უნარების უკეთ შეცნობაში. გარდნერის მრავალმხრივი ინტელექტის გათვალისწინება საშუალებას გვაძლევს ინგლისური ენის გაკვეთილზე გავააქტუროთ რაც შეიძლება მეტი ინტელექტი. მაგალითად, როცა გაკვეთილის ნაწილს საუბარს, დიალოგს, კითხვასა და დაუბზე წერას ვუთმობთ, მოსწავლეებში ენობრივ ლინგვისტურ ინტელექტს ვავითარებთ; ახალი სიტყვების შემოტანის დროს ეფექტურად ვიყენებთ უესტებს, მიმიკას, რითაც ხელს ვუწყობთ ფიზიკურკინესტეტიკური ინტელექტის განვითარებას; როდესაც ვასმენინებთ ვიდეო და აუდიო ჩანაწერებს, სიმღერებს, რომელშიც უნდა ამოიცნოს ესა თუ ის ფრაზა, აქცენტი გააკეთოს წარმოთქმაზე, მახვილებზე, ამით ვავითარებთ მუსიკალურ რითმულ ინტელექტს; თვალსაჩინოების, ვიდეო მასალის გამოყენებით, ტექსტის შინაარსის, ნახატის სახით წარმოდგენით ან პირიქით სურათის ინგლისურად აღწერის დროს მოსწავლეებში ვითარდება სემიოტიკური კომპეტენცია, ვიზუალურ-სივრცითი ინტელექტი; როცა მოსწავლეებს ვაძლევთ დავალებას ისაუბრონ ინგლისურად საკუთარ განწყობაზე, ოჯახზე, სამომავლო გეგმებზე, საყვარელ სათამაშოზე, ამით ხელს ვუწყობთ მათში ინტერპერსონალური ინტელექტის განვითარებას; საგაკვეთილო პროცესში წყვილებში და ჯგუფებში მუშაობით, როლური თამაშებით მოსწავლეების მიერ წარმოდგენილი მოთხრობები, ლექსები, დიალოგები ინტერპერსონალური ინტელექტის გამოვლენის საშუალებას იძლევა. საგაკვეთილო პროცესში დასწავლის სტილის გათვალისწინება, მრავალფეროვანი სტრატეგიების გამოყენება

ხელს უწყობს ინფორმაციის მოკლევადიანი მეხსიერებიდან ხანგრძლივ მეხსიერებაში გადატანას.

ინგლისური ენის სწავლება/სწავლის პროცესის ეფექტურად წარმართვას ხელს უწყობს პედაგოგის ზრუნვა დადებითი სასწავლო ატმოსფეროსა და უსაფრთხო გარემოს ჩამოყალიბებაზე. სწორად შერჩეული სასწავლო მეთოდები, მიმზიდველი სასწავლო გარემო მოსწავლეს უღვიძებს ცნობისმოყვარეობას, ცოდნისმოყვარეობას, აზროვნებას, ფიქრისა და ახლის აღმოჩენის უნარს. ენის შესწავლის ხელშემწყობი პირობების შექმნისათვის, შინაგანი მოტივაციის ამაღლებისათვის მასწავლებლები სხვადასხვა სტრატეგიას მიმართავენ: დავალების მოსწავლეთა ინტერესების მიხედვით შერჩევა, ზოგჯერ არჩევანის უფლების მინიჭება, თამაშის ტიპის სახალისო აქტივობებში ჩართვა სასწავლო პროცესში, წერილობითი ან სიტყვიერი შექება, პიროვნული ურთიერთობები. სწავლება საინტერესო ხდება, როცა გაკვეთილზე ყურადღების კონცენტრაციისა და განტვირთვის ფაზები ერთმანეთს ენაცვლება, მონოტონურობა და ერთფეროვნება მოსაწყენია, იწვევს მოსწავლეთა დემოტივირებას. მეთოდების ცვალებადობას ახალი იმპულსები შემოაქვს სასწავლო პროცესში. მასწავლებელი არის პროცესის წარმმართველი, ფასილიტატორი, ანალიტიკოსი, მრჩეველი, მენეჯერი და მოსწავლეც. ის ხელს უწყობს კომუნიკაციის პროცესს მოსწავლეებს შორის, სხვადასხვა აქტივობებისა და ტექსტების საშუალებით. თანამედროვე საგანმანათლებლო სივრცეში უცხოური ენის გაკვეთილი წარმოუდგენელია ინტერაქტიული სწავლების გარეშე, რომელიც ხელს უწყობს მოსწავლის აქტიურ ჩართულობას საგაკვეთილო პროცესში,

ქმნის აქტიური საქმიანობის ხელშეწყობა ემოციურ-ნებელობით ფონს; მოსწავლის მიერ პრობლემის გადაჭრის გზის დამოუკიდებლად ძიების და ღირებულებების ჩამოყალიბების უნარს, ასწავლის გუნდურ მუშაობას, სხვისი მოსაზრებების მოსმენას. ჯგუფური მუშაობა ინგლისური ენის შესწავლის პროცესში ხელს უწყობს მოტივაციის ამაღლებას და სწავლის პროცესისადმი პოზიტიური დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას; კლასში მოსწავლეთა ქცევისა და თანატოლებთან ურთიერთობის გაუმჯობესებას, ინგლისურ ენაზე კომუნიკაციას და სოციალური უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბებას. ჯგუფებში მომუშავე შემსწავლელები არიან უფრო კრეატიული, მოტივირებული, ვიდრე ინდივიდუალურად მუშაობის დროს. მოსწავლეები ჯგუფებში უკეთ ითვისებენ ახალ ტერმინებსა და ფრაზებს, ეხმარებიან ერთმანეთს მათთვის უცნობი სიტყვების სწორ ინტერპრეტირებაში, უკეთ აღქმა-გაგებაში.

უცხოური ენის შესწავლის პროცესში უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება სამეტყველო უნარების განვითარებას, რომლის უმნიშვნელოვანეს სტრატეგიას წარმოადგენს კითხვის უნარის განვითარება. კითხვა განამტკიცებს ლექსიკას, გრამატიკულ სტრუქტურას, ისეთ შემეცნებით უნარებს, როგორიცაა ვარაუდი, ახალი სიტყვების გამოცნობა; ავარჯიშებს მეხსიერებას. აღნიშნული უნარის განვითარებისათვის მასწავლებელმა უნდა შეარჩიოს სასწავლო პროგრამის შესაბამისი თემატიკის მოთხრობები, რომლებიც ხელს შეუწყობს მათთვის ნაცნობი ენობრივი ერთეულების განმტკიცებას. კოგნიტური სქემები, T დიაგრამა, ჭეშარიტია/მცდარია, სიტყვების დანყვილება/დაკავშირება, ვენის დიაგრამა, პაუზებით კითხვა, ტექს-

ტის კითხვა ნიშანთა სისტემით, გონებრივი იერიში, ასოციაციური რუკა და სხვა, ხელს შეუწყობს კითხვის უნარის განვითარების ისეთ ძირითად ასპექტებს, როგორიცაა: ზეპირი მეტყველება; წიგნისა და ტექსტის მახასიათებლის ცოდნა; ფონეტიკური ცოდნა/ანბანის ცოდნა; ლექსიკური მარაგი/სიტყვების ცოდნა; გამართული კითხვა, გაგება/ გააზრება, მნიშვნელობის კონსტრუირება.

წერა რთულად ორგანიზებული ოპერაციაა, რომლის დაუფლება მრავალი უნარის კოორდინირებულ განვითარებას გულისხმობს. წერის უნარის ათვისება მოითხოვს მოსწავლეებში ნატიფი მოტორიკის განვითარებას და წერა გარკვეული დროისა და განაფვის შემდეგ ხდება ავტომატური პროცესი. ინგლისურ ენაში მარტივი სიტყვის დამოუკიდებლად დასაწერად მოსწავლეს უნდა შეეძლოს სიტყვის შემადგენელი ბგერების ერთმანეთისგან გარჩევა. ბგერების საჭირო თანმიმდევრობის დაცვა წერის პროცესში, გახსენება ასოს სწორი მოყვანილობისა. წერის დასწავლის პროცესში აქცენტს ვაკეთებთ, არა მხოლოდ ასოების გრაფიკული გამოსახულების დასწავლაზე, არამედ მნიშვნელოვანია, როგორ შეძლებს ის მოსმენილი სიტყვის, სიტყვებისგან კი – წინადადების აგებას. სიტყვები და წინადადებები მოსწავლეს საკუთარი ნააზრევის და განცდების გამოხატვის და გადმოცემის საშუალებას აძლევს. პარალელურად აუცილებელია სიტყვის შემადგენელი ერთეულების – ბგერების აღქმასა და დიფერენცირებაზე მუშაობა.

მოსმენას, როგორც უცხოური ენის ათვისების მთავარ საშუალებას, სწავლების პირველ ეტაპზე პრიორიტეტული

მნიშვნელობა ენიჭება. უცხოური ენისათვის დამახასიათებელ ჟღერადობებზე სმენის გამახვილება აუცილებელია ინგლისურ ენაზე გაგების უნარისა და სწორი გამოთქმის ჩამოსაყალიბებლად, სიტყვიერ ჯაჭვში ბგერების, სიტყვების, მარტივი წინადადებების მოსმენით გარჩევას. ამიტომ, მოსწავლის სახელმძღვანელოებში მოცემული თითქმის ყველა აქტივობა დაკავშირებულია მოსასმენ მასალასთან. ინსტრუქციის მიხედვით, მოსწავლეებს სწორედ მოსასმენი აქტივობების მეშვეობით ვასწავლით სიმღერების, ლექსების, ტექსტებისა და დიალოგების კითხვას. ეს აქტივობები მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს გაიგონონ ახალი სიტყვები და ფრაზები, შესძლონ მათი აღქმა და მხოლოდ ამის შემდეგ ვაძლევთ მოსწავლეებს მათი გამოყენების შესაძლებლობას. მოსმენის უნარის განვითარებისათვის ინგლისური ენის მასწავლებლებს გაცნობიერებული უნდა გვექონდეს თანამედროვე ტექნოლოგიების ხშირი გამოყენების მნიშვნელობა, როგორც საკლასო გარემოში, ასევე მის გარეთ. თავდაპირველად მოსწავლეებს კლასში ვასწავლით დიალოგებთან, ლექსებთან, ტექსტებთან, სიმღერებთან სწორად მუშაობას, შემდეგ კი, მსგავს მოსასმენებს ვაძლევთ საშინაო დავალებად.

ინგლისური ენის სრულად დაუფლება წარმოუდგენელია ვარჯიშის და საშინაო დავალების სწორი ორგანიზების გარეშე. საშინაო დავალება უნდა შეესაბამებოდეს შემსწავლელის ინტერესებს და პასუხობდეს შემდეგ მოთხოვნებს: ემსახურებოდეს დასახულ მიზანს, იყოს ეფექტური, ითვალისწინებდეს მოსწავლეთა ინდივიდუალურ თვისებებს, იყოს მარტივად შესრულებადი და მრავალფეროვანი; მნიშვნელოვანია

საშინაო დავალება გამომდინარეობდეს პროგრამის შესაბამისად გაკვეთილზე ახსნილი მასალიდან; კვლევის პროცესში საექსპერიმენტო ჯგუფებში საშინაო დავალებას ვაძლევდით მოსწავლეებს მხოლოდ მას შემდეგ, როცა მასალა საფუძვლიანად ჰქონდათ გაგებული; საშინაო დავალების მოცულობა შეესაბამებოდა მოსწავლის დღის რეჟიმს, მის დატვირთვას; თანაბრად იყო განაწილებული დღეებზე, კვირის მანძილზე; წინასწარ ვაცნობდით მოსწავლეებს საშინაო დავალების შესრულების შესაბამისს მეთოდების და დავალების შემოწმების პრინციპებს. კვლევის შედეგების ანალიზმა გვიჩვენა საშინაო დავალების მიცემისა და შეფასების აღნიშნული მიდგომის უპირატესობა.

უცხოური ენის შესწავლის პროცესის მრავალგვარი სტრატეგიებით დატვირთვა უზრუნველყოფს მრავალფეროვან და საინტერესო სასწავლო პროცესს, ხელს უწყობს კითხვის, წერის, მოსმენის, მეტყველების უნარის განვითარებას, ზრდის სასწავლო პროცესში მოსწავლეთა ჩართულობის ხარისხს, აქტიურობას, ინიციატივასა და ქმედითობას. აღნიშნული სტრატეგიები ორიენტირებულია სწავლება/სწავლის ერთიან პროცესზე და გვეხმარება საბოლოო მიზნის მიღწევაში.

Different Strategies and Effective Approaches in the Process of Teaching Foreign Language

Language learning strategies is a term referring to the processes and actions that are consciously deployed by language learners to help them to learn or use a language more effectively. They have also been defined as 'thoughts and actions, consciously chosen and operationalized by language learners, to assist them in carrying out a multiplicity of tasks from the very outset of learning to the most advanced levels of target language performance'. Term language *learner* strategies, which incorporates strategies used for language learning and language use, is sometimes used, although the line between the two is ill-defined as moments of second language use can also provide opportunities for learning.

Language learning strategies are methods that students employ and enhance their own learning. Strategies are important for language learning because they are a device for active, self-responsible learning. Students take more control of their own learning, which is necessary for developing academic competence. Learners who use appropriate language learning strategies yielded greater proficiency and self-confidence (Oxford, 1990). Most of the literature which has been studied provides a similar point of view and highlights the importance of having vocabulary learning strategies. It does not mean that the strategies are only limited to the learners, it is equally important to the teachers as it is to the learners. Having knowledge about the different types of choices in vocabulary learning strategies will help teachers, researchers and

curriculum developers to design appropriate materials for classroom purposes.

In 1990, O'Malley and Chamot developed a classification of three types of language learning strategies:

- Metacognitive strategies, which involved thinking about (or knowledge of) the learning process, planning for learning, monitoring learning while it is taking place, or self-evaluation of learning after the task had been completed.

Cognitive strategies, which involved mental manipulation or transformation of materials or tasks, intended to enhance comprehension, acquisition, or retention.

Social/affective strategies, which consisted of using social interactions to assist in the comprehension, learning or retention of information. As well as the mental control over personal affect that interfered with learning.

This model was based on cognitive theory, which was commended, but it was also criticized for the ad hoc nature of its third category.

Also in 1990, Rebecca Oxford developed taxonomy for categorizing strategies under six headings: Cognitive—making associations between new and already known information;

- Mnemonic—making associations between new and already known information through use of formula, phrase, verse or the like;

Metacognitive—controlling own cognition through the co-ordination of the planning, organization and evaluation of the learning process;

Compensatory—using context to make up for missing information in reading and writing;

Affective—regulation of emotions, motivation and attitude toward learning;

Social—the interaction with other learners to improve language learning and cultural understanding.

In later years this classification system was criticized for its problems in separating mnemonic strategies from cognitive strategies, when one is a sub-category of the other, and the inclusion of compensatory strategies, which are connected to how a learner uses the language, rather than learns it.

It is clear that there is a huge long list of benefits for students who learn a language, but how do teachers foster enthusiasm to study languages in the first place? The language classroom needs to be a fun and exciting place, and the approach to learning should be interactive and varied.

The Internet TESL Journal

Language Learning Strategies: An Overview for L2 Teachers

Michael Lessard-Clouston

z95014 [at] kgupyr.kwansei.ac.jp

Kwansei Gakuin University (Nishinomiya, Japan)

First published in *Essays in Languages and Literatures*, 8, at Kwansei Gakuin University,

December 1997.

This article provides an overview of language learning strategies (LLS) for second and foreign language (L2/FL) teachers. To do so it outlines the background of LLS and LLS training, discusses a three step approach teachers may follow in using LLS in their classes, and summarises key reflections and questions for future research on this aspect of L2/FL education. It also lists helpful contacts and internet sites where readers may access up-to-date information on LLS teaching and research.

Introduction

NOTES

Within the field of education over the last few decades a gradual but significant shift has taken place, resulting in less emphasis on teachers and teaching and greater stress on learners and learning. This change has been reflected in various ways in language education and applied linguistics, ranging from the Northeast Conference (1990) entitled "Shifting the Instructional Focus to the Learner" and annual "Learners' Conferences" held in conjunction with the TESL

Canada convention since 1991, to key works on "the learner-centred curriculum" (Nunan, 1988, 1995) and "learner-centredness as language education" (Tudor, 1996).

This article provides an overview of key issues concerning one consequence of the above shift:

the focus on and use of language learning strategies (LLS) in second and foreign language (L2/FL) learning and teaching. In doing so, the first section outlines some background on LLS and summarises key points from the LLS literature. The second section considers some practical issues related to using LLS in the classroom, outlining a three step approach to implementing LLS training in normal L2/FL courses. The third section then briefly discusses some important issues and questions for further LLS research. In the fourth section the article ends by noting a number of contacts readers may use to locate and receive up-to-date information on LLS teaching and research in this widely developing area in L2/FL education.

1. BACKGROUND

Learning Strategies

In a helpful survey article, Weinstein and Mayer (1986) defined learning strategies (LS) broadly as "behaviours and thoughts that a learner engages in during learning" which are "intended to influence the learner's encoding process" (p. 315). Later Mayer

(1988) more specifically defined LS as "behaviours of a learner that are intended to influence how the learner processes information" (p. 11). These early definitions from the educational literature reflect the roots of LS in cognitive science, with its essential assumptions that human beings process information and in a helpful survey article, Weinstein and Mayer (1986) defined learning strategies (LS) broadly as "behaviours and thoughts that a learner engages in during learning" which are "intended to influence the learner's encoding process" (p. 315). Later Mayer (1988) more specifically defined LS as "behaviours of a learner that Learning strategies refer to a set of tactics that people use in order to gain control over their own learning process. Nowadays, enhancing strategies in second or foreign language classrooms is one of the teachers' roles, since their mission is to facilitate the learning among their students and make their thinking process visible. In order to teach a second language effectively, educators must take into consideration the needs and biographies of each learner, as a result, they are able to employ methodologies that guide students in using strategies which enhance their foreign language learning process.

In a helpful survey article, Weinstein and Mayer (1986) defined learning strategies (LS) broadly as "behaviours and thoughts that a learner engages in during learning" which are "intended to influence the learner's encoding process" (p. 315). Later Mayer (1988) more specifically defined

LS as "behaviours of a learner that are intended to influence how the learner processes information" (p. 11). These early definitions from the educational literature reflect the roots of LS in cognitive science, with its essential assumptions that human beings process information and As it was seen through the theory presented in this paper, learning strategies "are among the main

factors that help determine how – and how well – our students learn a second language” (Oxford, 2003, p. 1). Research on approaches to second language instruction revealed that one of them neither to promote the use of effective strategies nor to provide successful learning in the classroom. For instance, the grammatical approach and its methods do not always provide the best available language instruction for L2 students. This approach emphasizes on learning the language instead of focusing on using the language in real communication. In addition, the learning strategies (e.g., mnemonics, rote memory, flash cards) are not always feasible to promote L2 proficiency in advance students; these can be used by students with low level of English (Oxford, 2003).

Nevertheless, the communicative and cognitive approaches have emerged to help L2 teachers provide their students with a more meaningful learning experience through the application of useful language strategies.

This paper documented the effectiveness of incorporating BDI in L2 classrooms. The main advantages of BDI model are as follows: It takes into consideration students’ biographies as well as it promotes the use of strategies for fostering students’ language learning development. However, to make this model effective, teachers need adapt it by taking into account their curriculum, educational context, and the needs of all students.

In this way, educators provide students with a differentiated instruction and assessment that ensures that all of them reach the learning goals in more dynamic and tailored ways (Herrera, 2010).

Through my own experience of incorporating BDI model into the curriculum, it is possible to mention that it is a useful resource for large classes that allowed me to make a change in my traditional

pedagogy. It is foolhardy to believe that a single L2 approach or method may fit all learning needs of all students (Oxford, 2003).

That is why I applied the communicative approach with a range of methods where I embedded BDI strategies (e.g., Foldables) into my curriculum since the students “need meaningful educational experiences to succeed”, as According to Selinker (1972), learning strategies can be considered as belonging to the five psycholinguistic processes that shape interlanguage system.

These five psycholinguistic processes are as follows: native language transfer, overgeneralization of target language rules, transfer of training, strategies of communication, and strategies of learning. Learning strategies are used by L2 learners as tactics to make the new cognitive demanding linguistic system simpler.

One of the most recognized researches on learning strategies was conducted by O’ Malley and Chamot in 1990. Their writing documented a model called Cognitive Academic Language Learning Approach (CALLA) that was conducted in Culturally and Linguistically Diverse (CLD) settings. CALLA has become one of the most effective models for promoting learning strategies in the classroom (O’ Malley & Chamot, in Herrera, 2010).

Among learning strategies highlighted are cognitive, metacognitive, and social/affective strategies, which will be detailed later. Other scholars have also focused on specific strategies employed by students when learning L2 skills, such as reading, writing, speaking, listening, vocabulary, grammar, and pronunciation as a component of speaking (e.g., Cohen & Macaro, 2007; Griffiths, 2008; Herrera & Murry, 2011; Oxford, 2011; Szyszka, 2017).

In a similar vein, Ortega (2009) defined learning strategies as “conscious mental and behavioral procedures that individuals engage in with the aim to gain control over their learning process”

(p. 208). According to Brown (2006), strategies are “attacks” used by humans in a particular situation, those differ within each person.

In addition, Chamot (2005) defined strategies quite broadly as “procedures that facilitate a learning task, they are most often conscious and goal driven” (p. 112).

Although the definitions of learning strategies are related to actions, behaviors, attacks, tactics, and procedures, it is still unclear as to whether strategies are used consciously or unconsciously. That is, there is lack of information regarding whether L2 learners apply the strategies deliberately (Szyszka, 2017).

Nonetheless, Oxford (2011) claimed that self-regulated L2 learning strategies are “deliberate goal-directed attempts to manage and control efforts to learn the L2.

These strategies are broad, teachable actions t Vocabulary learning is one of the major challenges foreign language learners face during the process of learning a language. One way to alley the problem is to assist students in becoming independent learners during the course of L2 vocabulary learning. Furthermore, Ghazal (2007) explains that this could be achieved through instructing learners to apply vocabulary learning strategies as efficiently as possible. Vocabulary learning strategies are intuitively appealing to teachers and learners. It has also become a popular research topic among researchers in the last two decades (Yongqui, 2010).

1. ალხაზიშვილი, ა. 2009. *უცხოური ენების სწავლება, თეორია და პრაქტიკა*. თბილისი. გამომცემლობა „უნივერსამი“.
2. გიორგობიანი, ლ., კახიშვილი, ლ., მაცხოვნაშვილი, გ., & ქვლივიძე, რ. 2004. *უცხოური ენების სწავლების თეორია და მეთოდოლოგია*. თბილისი.
3. იმედაძე, ნ., ფალიაშვილი, ლ. 2004. *პედაგოგიური უნივერსიტეტში უცხოური ენის დაუფლების მოტივაციური ფაქტორები*. (გვ.126-128) „ინტელექტი“.
4. იმედაძე, ნ., ჯაში, ჟ. 2005. *განათლების ფსიქოლოგია. 2005. დამხმარე სახელმძღვანელო პედაგოგიური უნივერსიტეტის სტუდენტებისთვის*. რედაქტორი მ. ჯაფარიძე. თბილისი.
5. შავერდაშვილი ე. 2014. *უცხოური ენების სწავლების საფუძვლები*. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
6. Bialystok, E. 1990. *Communicative strategies*. Basis Blackwell, Oxford.
7. Carter, R., and Nunan, D. 2001. *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Language*. Cambridge University Press.
8. Chamot, A. U. 2004. *Issues in Language Learning Strategy Research and Teaching*. Electronic Journal of Foreign Language Teaching. 2004. Vol.1, No. 1, pp. 14-26.

9. Chang, Ching-Yi., Liu, Shu-Chen., & Lee, Yi-Nian. 2007. *A Study of Language Learning Strategies Used by College EFL Learners in Taiwan*. (pp. 235-261). URL Retrieved September 3, 2008.
10. Cohen, A. D. 2009. *Styles and Strategies Based Instruction (SSBI)*. Regents of the University of Minnesota.
11. Cook, V. 1991. *Second Language Learning and Language Teaching*. Edward Arnold. A division of Hodder & Stoughton. London, New York, Melbourne, Auckland.
12. Dornyei, Z. 2001. *Motivation strategies in the language classroom*. Cambridge University Press, Cambridge.
13. Ehrman, M. E., Leaver, B. I., & Oxford, R. 2003. *A Brief Overview of Individual Differences in Second Language Learning*. Pergamon. System 31 (2003). Pp.313-330. URL Retrieved April 5, 2009, from www.elsevier.com/locate/system.
14. Faerch, C., and Kasper, G. 1983. *Strategies in interlanguage communication*. London. Longman.
15. Gu, Y., & Johnson, R. K. (1996). Vocabulary learning strategies and language learning outcomes. *Language Learning* 46 (4), 643 – 79.
16. Kasper, G., and Kellerman, E. 1997. *Communication Strategies: Psycholinguistic and Sociolinguistic Perspectives*. Longman. London and New York.
17. Kellerman, E., Bongaerts, T., & Poulisse, N. 1987. *Strategy and system in L2 referential communication*. In R. Ellis (ed.),

- Second language acquisition in context* (pp. 100-12). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
18. Krashen, S. 1995. *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Phoenix ELT. Prentice Hall. Macmillan.
 19. Larsen-Freeman, D., and Long, M. H. 1991. *An Introduction to Second Language Acquisition Research*. Longman. London and New York.
 20. Lessard-Clouston, M. 1997. *Language Learning Strategies*. Kwansei Gakun University. Nishinomiya, Japan.
 21. MacIntyre, P. D. 1994. *Toward social psychological model of strategy use*. Foreign language Annals, 27 (2), 185-195. URL Retrieved April 12, 2009.
 22. Morin, R. & Goebel, J. (2001). Basic vocabulary instruction teaching strategies or word? Foreign Language Annals, 34 (1), -16.
 23. Nation, P. (2001). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press
 24. Nelson, C., and Carson, J. 1998. *ESL students' perceptions of effectiveness in peer response groups*. Journal of Second Language Writing 7, 113-131.
 25. Nemati, A. (2009). Memory vocabulary learning strategies and long-term retention. International Journal of Vocational and Technical Education 1(2), 14-24
 26. Nunan, D. 1999. *Second language teaching and learning*. Boston, MA: Heinle and Heinle.
 27. O'Malley, J. M., and Chamot, A. U. 1990. *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.

28. Oxford, R.L. 1990. *Styles, strategies, and aptitude: Connection for language learning*. In T. S. Parry and C. W. Standsfield (Eds.), *Language aptitude reconsidered*, (pp.67-125). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
29. Oxford, R.L. 1990b. *Language learning strategies: What every teacher should know*. Boston: Heinle & Heinle. URL Retrieved January 25, 2010.
30. Oxford, R. L. 1994. *Language Learning Strategies*. URL Online Resources: Digests. Retrieved March 30, 2010.
31. Oxford, R. L. 1996. *Language learning strategies around the world: cross-cultural perspectives*. Second language teaching and curriculum center. University of Hawai'i at Manoe. URL Retrieved June 5, 2009.
32. Poullisse, N., Bongaerts, T., & Kellerman, E. 1984. *On the use of compensatory strategies in second language performance*. Interlanguage Studies Bulletin, 8, 70-105.
33. Schmeck, R. R. 1988. *Learning strategies and learning styles*. Plenum, New York.
34. Schmitt, N. (2008). Instructed second language vocabulary learning. *Language Teaching Research*, 12(3), 329-363
35. Skehan, P. 2002. *Individual Differences in Second and Foreign Language Learning*. Subject centre for Languages, Linguistics and Area Studies.
36. Tarone, E. 1977. *Conscious communication strategies in interlanguage: A progress report*. In Brown, H., Yorrio, C., Crymmes, R. (eds.) on TESOL 77. Washington DC: TESOL.

37. Weinstein, C. 1987. *LASSI User's Manual for those Administering the learning and study Strategies Inventory*. H & H publishers, Clearwater, FL.
38. Wenden, A. 1991. *Learner strategies for learner autonomy: planning and implementing learner training for language learners*. Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.
39. Wong Fillmore, L. 1976. *The second time around cognitive and social strategies in second language acquisition*. Unpublished Ph.D. dissertation.
40. Yashima, T. 2002. *Willingness to communicate in a second language: The Japaness EFL context*, Modern Language Journal, 86, 54-66. URL Retrieved July 30, 2008.
41. Apeltauer, E. 2006. *Grundlagen Des Erst und Fremdsprachenerwerbs*, Berlin, Munchen, Wien Langescheidt.

დანართი 1: მეტაკოგნიტური, კოგნიტური და სოციალური სტრატეგია

მეტაკოგნიტური სტრატეგია:

1. როგორ გირჩევნია, შეცდომა შენ თვითონ გამოასწორო მასწავლებლის
ახსნა – განმარტების შემდეგ, თუ მასწავლებელმა?
2. სახლში მეცადინეობის დროს საზღვრავ თუ არა გარკვეულ დროს?

კოგნიტური სტრატეგია

1. ახალ ტექსტზე მუშაობის დროს, რომელი გირჩევნია ლექსიკონის გამოყენება,
თუ ტექსტის გაგება კონტექსტის მიხედვით?
2. ახალ ტექსტზე მუშაობის დროს, ცდილობ გრამატიკული წესების გახსენებას,
თუ ცდილობ ტექსტის გაგებას კონტექსტის მიხედვით?

სოციალური სტრატეგია

1. გირჩევნია თუ არა ჯგუფური მუშაობა?
2. ახალ ტექსტზე მუშაობისას, რომელი ხერხი გირჩევნია: დაიმახსოვრო ტექსტი,
თუ გაითამაშო როლების მიხედვით?

დანართი 2: რ. ოქსფორდის კითხვარი „ენის შესწავლის სტრატეგიების გამოშვა“

არასდროს ან თითქმის არასდროს	– 1
ჩვეულებრივ არა	– 2
ნაწილობრივ	– 3
ჩვეულებრივ	– 4
ყოველთვის ან თითქმის ყოველთვის	– 5

ნაწილი I

1	ვფიქრობ იმ ურთიერთკავშირზე, რაც უკვე ვიცი და ახალ მასალას შორის, რასაც ვსწავლობ.	1	2	3	4	5
2	ვიყენებ ახალ ინგლისურ სიტყვებს წინადადებაში, ასე შემოძლია მათი უკეთ დამახსოვრება.	1	2	3	4	5
3	ახალ ინგლისურ სიტყვებს ვუკავშირებ სიტყვის სურათს ან იმიჯს, რათა დამეხმაროს სიტყვის უკეთ დამახსოვრებაში.	1	2	3	4	5
4	ახალ ინგლისურ სიტყვას ვიხსენებ სურათის სიტუაციის მიხედვით, სადაც ეს სიტყვა შეიძლება გამოყენებული ყოფილიყო.	1	2	3	4	5
5	ვიყენებ ლექსებს, რათა გავიხსენო ახალი ინგლისური სიტყვა.	1	2	3	4	5
6	ვიყენებ ფულშს ახალი ინგლისური სიტყვების გასახსენებლად.	1	2	3	4	5
7	ფიზიკურად ვასრულებ ახალ ინგლისურ სიტყვებს.	1	2	3	4	5

8	ხშირად მიმოვიხილავ ინგლისური ენის გაკვეთილებს.	1	2	3	4	5
9	ახალ ინგლისურ სიტყვებს ან ფრაზებს ვიხსენებ მათი ადგილმდებარეობის მიხედვით წიგნის ფურცელზე, დაფაზე თუ საგზაო ნიშნებზე.	1	2	3	4	5

ნაწილი II

10	ახალ ინგლისურ სიტყვებს ვიმეორებ ან ვწერ რამდენჯერმე.	1	2	3	4	5
11	ვცდილობ ვისაუბრო როგორც ინგლისელი.	1	2	3	4	5
12	ვვარჯიშობ ინგლისურ ბგერებზე.	1	2	3	4	5
13	ვიყენებ ინგლისურ სიტყვებს ბევრნაირად.	1	2	3	4	5
14	საუბარს ვიწყებ ინგლისურ ენაზე.	1	2	3	4	5
15	ტელევიზორში ვუყურებ შოუებს ინგლისურ ენაზე ან დავდივარ კინოთეატრებში, სადაც ინგლისურ ენაზე გადის ფილმები.	1	2	3	4	5
16	სიამოვნებით ვკითხულობ ინგლისურ ენაზე.	1	2	3	4	5
17	შენიშვნებს, მესიჯებს, წერილებს, მოხსენებებს ვწერ ინგლისურ ენაზე.	1	2	3	4	5
18	თავდაპირველად გადავთვალთვლიერებ ინგლისურ ტექსტს შემდეგ ვიწყებ თავიდან კითხვას.	1	2	3	4	5
19	ჩემს მშობლიურ ენაში ვეძებ სიტყვებს, რომლებიც მსგავსია ახალი ინგლისური სიტყვისა.	1	2	3	4	5
20	ვცდილობ ვიპოვო მაგალითები ინგლისურ	1	2	3	4	5

	ენაში.					
21	ინგლისური სიტყვის მნიშვნელობას ვპოულობ, თუ მას დავყოფ ნაწილებად.	1	2	3	4	5
22	ვცდილობ არ გადავთარგმნო სიტყვა-სიტყვით.	1	2	3	4	5
23	ვცდილობ გავიგო იმ ინფორმაციის შინაარსი, რომელიც გავიგე ან წავიკითხე ინგლისურ ენაზე.	1	2	3	4	5

ნაწილი III

24	ინგლისური სიტყვების გაგებას ვცდილობ გამოცანებით.	1	2	3	4	5
25	როდესაც ვერ ვფიქრობ ინგლისური სიტყვის მნიშვნელობაზე საუბრის განმავლობაში, ვიყენებ ჯესტიკულაციას.	1	2	3	4	5
26	თუ არ ვიცი კონკრეტული ინგლისური სიტყვის მნიშვნელობა, ახალ სიტყვას ვადგენ.	1	2	3	4	5
27	კითხვისას ყოველ სიტყვას არ ვთარგმნი.	1	2	3	4	5
28	ვცდილობ მივხვდე, თუ რა სიტყვის მოსაუბრე შემდეგში.	1	2	3	4	5
29	თუ არ ვიცი ინგლისური სიტყვის მნიშვნელობა, ვიყენებ სიტყვას ან ფრაზას, რომელსაც იგივე მნიშვნელობა აქვს.	1	2	3	4	5

ნაწილი IV

30	ვცდილობ ინგლისური ენა გამოვიყენო მრავალგზის.	1	2	3	4	5
31	ვფიქრობ შეცდომებზე და ვცდილობ შემდეგში გავაკეთო უკეთ.	1	2	3	4	5
32	ყურადღებას ვაქცევ, როდესაც ინგლისურად საუბრობენ.	1	2	3	4	5
33	ვცდილობ გავერკვე თუ როგორ გავხდე უკეთესი მოსწავლე.	1	2	3	4	5
34	ენის სასწავლად განრიგს ვადგენ, რათა მქონდეს საკმარისი დრო ინგლისური ენის შესასწავლად.	1	2	3	4	5
35	ვეძებ ისეთ ხალხს, ვისთანაც შემიძლია ინგლისურად საუბარი.	1	2	3	4	5
36	ვეძებ შესაძლებლობებს წავიკითხო რაც შეიძლება მეტი ინგლისურ ენაზე.	1	2	3	4	5
37	ზუსტი გეგმები მაქვს ჩემი ინგლისური ენის უნარის განსამტკიცებლად.	1	2	3	4	5
38	ვფიქრობ ჩემს წარმატებაზე (პროგრესზე) უცხოურ ენაში.	1	2	3	4	5

ნაწილი V

39	ვცდილობ დავისვენო, როდესაც მეშინია ინგლისური ენის გამოყენება.	1	2	3	4	5
40	ჩემს თავს ვამხნევებ, როდესაც მეშინია საუბრისას შეცდომების დაშვება.	1	2	3	4	5
41	ჩემს თავს ვაჯილდოვებ, როდესაც რაღაცას კარგად შევასრულებ.	1	2	3	4	5

42	ვამჩნევ, რომ დაძაბული ვარ ან ვნერვიულობ, როდესაც ვსწავლობ ან ვიყენებ ინგლისურ ენას.	1	2	3	4	5
43	ჩემს გრძნობებზე ვწერ ენის შესწავლის დღიურში.	1	2	3	4	5
44	ვიღაცას ვეუბნები თუ როგორ ვგრძნობ თავს, როდესაც ვსწავლობ ინგლისურ ენას.	1	2	3	4	5

ნაწილი VI

45	თუ რაღაცას ვერ ვგებულობ, ვთხოვ მოსაუბრეს ისაუბროს უფრო ნელა, ან გაიმეოროს.	1	2	3	4	5
46	ინგლისურ ენაზე მოსაუბრეებს ვთხოვ შემისწორონ, როდესაც მე ვსაუბრობ.	1	2	3	4	5
47	სტუდენტებთან ინგლისურად ვსაუბრობ.	1	2	3	4	5
48	დახმარებას ვთხოვ ინგლისურ ენაზე მოლაპარაკეებს.	1	2	3	4	5
49	შეკითხვებს ვსვამ ინგლისურ ენაზე.	1	2	3	4	5
50	ვცდილობ ვისწავლო ინგლისელი ხალხის კულტურა.	1	2	3	4	5

კომპიუტერული უზრუნველყოფა: ნანა დუმბაძე
ყდის დიზაინერი: ირაკლი უშვერიძე

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0186, ა. ჰოლიბოროსკაიას №4. ☎: 5(99) 33 52 02, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal505@ymail.com; gamomcemlobauniversali@gmail.com